

# **Jakten på Dewey**

## **En kunskapsorganisatorisk studie av Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK**

**Adam Andersson och Philip Sidenholm**

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för  
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Jutta Haider

År: 2018

## **Title**

The Search for Dewey: a knowledge organization study of the adaption of the Dewey Decimal System at the Malmö City Library

## **Abstract**

During the last three years the Malmö City Library made a transition from the Swedish classification system SAB to the internationally established Dewey Decimal Classification. The Malmö City Library is the first public library of a larger magnitude to make such a transition in Sweden. The aim of this thesis is to contribute with knowledge and reflections about how the Dewey Decimal Classification can be used by public libraries in Sweden and to study the relationship between classification systems and the local needs of libraries.

The theoretical framework is based on Bowker and Star's notion of classification systems as a form of infrastructure. The methodology rests on a qualitative foundation, albeit with quantitative elements. The methods used are interviews and observations of the physical environment, the open access catalog and the website of the Malmö City Library.

The thesis shows that the adaption quite strictly follows the guidelines of the National Library of Sweden and the structure of the Dewey Decimal Classification. It highlights the need for good guidelines for public libraries to use the Dewey Decimal System in an effective and ethical way. The thesis also describes multiple customizations made by the Malmö City Library to fit the needs of their users and the many alternative approaches that have been made available to the users to find what they are looking for. It shows how these customizations along with the knowledge of the librarians may compensate for some of the ethical flaws in the Dewey Decimal Classification, even though the classification system remains quite invisible to the users.

## **Keywords**

knowledge organization; public libraries; classification; Dewey Decimal Classification; DDC; SAB; infrastructure; Malmö City Library; the National Library of Sweden; KB

kunskapsorganisation; folkbibliotek; klassifikationssystem; Dewey decimalklassifikation; DDK; infrastruktur; Malmö stadsbibliotek; Kungliga Biblioteket

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>1. Inledning, beskrivning av forskningsproblem och syfte</b> .....	<b>5</b>
1.1 Frågeställningar .....	6
1.2 Avgränsningar.....	6
1.3 Förtydliganden.....	7
<b>2. Bakgrund</b> .....	<b>8</b>
2.1 DDK:s uppkomst, uppbyggnad och utveckling.....	8
2.2 Anpassningar av DDK till Sverige.....	10
<b>3. Teoretiskt perspektiv</b> .....	<b>12</b>
3.1 Presentation av infrastruktur .....	12
3.2 Klassifikationssystem som infrastruktur .....	15
3.3 Infrastructural inversion och fyra teman för analys.....	17
3.3.1 Ubiquity.....	17
3.3.2 Textur och materialitet.....	17
3.3.3 Det förflutnas obestämbarhet.....	18
3.3.4 Praktisk politik.....	18
<b>4. Tidigare forskning</b> .....	<b>19</b>
<b>5. Metodbeskrivning</b> .....	<b>24</b>
5.1 Intervjuer.....	25
5.2 Observationer .....	26
5.3 Forskningsetiska frågor .....	27
<b>6. Resultat</b> .....	<b>28</b>
6.1 Intervjuer.....	28
6.1.1 Jämförelser med tidigare klassifikationssystem .....	28
6.1.2 Upplysning och kommunikation mot användare och personal.....	29
6.1.3 Kunskapsorganisatoriska konsekvenser .....	31
6.1.4 Reaktionen från användare och personal.....	33
6.1.5 Tillämpning och Anpassningar av DDK.....	34
6.2 Observationer .....	37
6.2.1 Balagan.....	37
6.2.2 Kanini.....	38
6.2.3 Avdelningar för vuxna.....	40
6.2.4 OPAC tillhörande biblioteken i Malmö stad .....	46
6.2.5 Malmö stadsbiblioteks webbplats .....	48
<b>7. Analys</b> .....	<b>53</b>
7.1 Tröghet .....	53
7.2 Osynlighet.....	54
7.3 Synliggörande.....	55
7.4 Ubiquity .....	56
7.5 Textur och materialitet.....	57
7.6 Det förflutnas obestämbarhet.....	59
7.7 Praktisk politik.....	60
7.8 Boundary objects .....	61

<b>8.</b>	<b>Diskussion</b> .....	<b>64</b>
8.1	Hur har Malmö stadsbibliotek tillämpat DDK för att passa de lokala behoven? .....	64
8.2	Vilka styrkor och risker finns med Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK?.....	65
8.3	Förslag på vidare forskning .....	68
<b>9.</b>	<b>Slutsatser</b> .....	<b>69</b>
<b>10.</b>	<b>Litteraturförteckning</b> .....	<b>70</b>
<b>11.</b>	<b>Bilagor</b> .....	<b>74</b>
11.1	Bilaga 1: Samtyckesblankett.....	74
11.2	Bilaga 2: Intervjuplan informant 1 .....	76
11.3	Bilaga 3: Intervjuplan informant 2 .....	77
11.4	Bilaga 4: Teman och färgkodning av resultat från intervjuer .....	78
11.5	Bilaga 5: Arbetsfördelning.....	79

# 1. Inledning, beskrivning av forskningsproblem och syfte

Klassifikationssystem används av bibliotek för att genom organisering underlätta sökning och i förlängningen tillgängliggörandet av bibliotekens resurser. De är till sin natur begränsade och behöver anpassas till olika biblioteks förutsättningar och behov. Det är vanligt att användare inte reflekterar kring klassifikationssystemet, så länge de får sina behov mötta på ett tillfredsställande sätt. Det blir på så vis osynligt, så länge det fungerar.

Malmö stadsbibliotek har under de tre senaste åren arbetat med en övergång från det äldre svenska klassifikationssystemet SAB (Klassifikationssystem för svenska bibliotek) till det mer internationellt gångbara klassifikationssystemet DDK (Dewey decimalklassifikation, även ofta förkortat Dewey). Processen har varit omfattande och är nu nästintill färdig. Den har utöver själva omklassificeringen av samlingarna inneburit stora förändringar i bibliotekets hylluppställningar.

Malmö stadsbibliotek är det första folkbiblioteket i sin storlek i Sverige att helt övergå till DDK. Biblioteket kan på så vis vara en förebild för andra folkbibliotek i den utveckling mot DDK som pågår i landet. En del av drivkrafterna bakom övergången är att bidra till en positiv utveckling för det svenska biblioteksväsendet. Det finns även ett aktivt arbete från Malmö stadsbiblioteks sida att sprida kunskaperna från deras övergång till andra bibliotek. Andra vinster som övergången förväntas leda till är bland annat att förenkla för användarna att hitta och en ökad effektivitet i katalogiseringsarbetet genom det internationella samarbetet kring DDK.

Tidigare har Lidingö stadsbibliotek gjort en övergång med ett framgångsrikt resultat. De upplever att det nu är lättare att hitta både för användare och personal. En negativ erfarenhet de påpekar som viktig är att det finns en problematik ”kring folkbibliotekens beroendeställning till externa leverantörer för att kunna driva verksamheten framåt.” (Sarlin 2015, s. 3)

En undersökning gjordes 2016 av KB (Kungliga biblioteket), som arbetar med att utveckla DDK för de svenska biblioteken. Den visade att majoriteten av folkbiblioteken endast använder SAB som klassifikationssystem. 11% svarade att de använder en kombination av DDK och SAB. Majoriteten av de som inte redan använder DDK har i dagsläget inga konkreta planer på att byta klassifikationssystem (Kungliga biblioteket 2016a). Inom forskningsbiblioteken har övergången till DDK kommit längre.

Alla klassifikationssystem har brister och är präglade av den tid och det sammanhang där de skapats. De behöver därför uppdateras kontinuerligt, anpassas och kompletteras på olika sätt för att fånga in olika aspekter och passa den praktiska användningen på olika bibliotek. Utvecklingen mot DDK i Sverige är omdiskuterad, bland annat på grund av att DDK är ett gammalt system och utvecklas i ett

amerikanskt sammanhang. Detta återspeglas i utformningen av systemet och påverkar möjligheterna till förändringar.

Ansvaret för SAB lämnades 2014 över från Svensk biblioteksforening till KB. Efter det har SAB gjorts fritt tillgängligt, men utvecklingen av systemet har avslutats (Kungliga biblioteket 2017). Utifrån behoven av utveckling hos klassifikationssystem och de större möjligheterna till samarbete, är det rimligt att anta att de flesta folkbibliotek i Sverige har vinster att göra på en övergång till DDK i framtiden. Malmö stadsbiblioteks övergång till DDK blir därför relevant för de flesta folkbibliotek i landet.

En övergång mellan klassifikationssystem kan också skapa möjligheter till ökad reflektion kring vad det innebär att använda sig av ett klassifikationssystem och i det sammanhanget kan denna uppsats bidra med ett vetenskapligt perspektiv. Det är också intressant att ur ett forskningsperspektiv se exempel på hur klassifikationssystem kan anpassas utifrån olika behov, här mer specifikt DDK i ett svenskt folkbibliotekssammanhang. Syftet med den här uppsatsen är således att genom en kunskapsorganisatorisk undersökning av Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK bidra med kunskap och reflektioner kring hur DDK kan användas på svenska folkbibliotek. Samtidigt finns en generell aspekt av syftet som innebär att skapa kunskap kring relationen mellan klassifikationssystem och biblioteks förutsättningar och behov på ett mer allmänt plan.

## 1.1 Frågeställningar

Hur har Malmö stadsbibliotek tillämpat DDK för att passa de lokala behoven?

Vilka styrkor och risker finns med Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK?

## 1.2 Avgränsningar

För att få en utifrån tidsramen bearbetbar mängd data har vi begränsat vår studie till Malmö stadsbibliotek och inte gjort undersökningar av de olika stadsområdesbiblioteken i Malmö, som också genomför en övergång till DDK. Av omfångsmässiga skäl har vi också valt att utgå från kunskapsorganisationens utformning och personalens berättelser om övergången. Användarnas reaktioner och beteenden är bara med i studien på ett indirekt sätt, genom personalens berättelser. Därför kan uppsatsen inte anses ge en särskilt fullständig bild av hur de direkt påverkas av Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK. Reflektioner kring konsekvenser för olika grupper av användare görs istället främst utifrån vårt teoretiska perspektiv och tidigare forskning.

Vi utgår från infrastrukturteori, istället för att använda flera olika teoretiska perspektiv, för att öka möjligheten till tydliga slutsatser utifrån vår analys av resultatet. En tillämpning av teori innebär att vissa aspekter blir tydliga och andra hamnar i bakgrunden. I vårt fall skulle det kunna innebära svårigheter att se aspekter som rör exempelvis relativitet och lingvistisk representation, som finns inom andra teorier om klassifikationssystem. Andra teoretiska perspektiv kommer dock in i uppsatsens avsnitt om tidigare forskning. Bakgrunden och den tidigare forskningen bidrar också med ytterligare infallsvinklar till vår diskussion för att öka komplexiteten i våra slutsatser.

### 1.3 Förtydliganden

För att underlätta läsningen och undvika förvirring följer här förtydliganden av två vanligt förekommande termer i denna uppsats.

*Användare* syftar på den eller de individer som på olika sätt nyttjar ett biblioteks resurser eller tjänster.

*Personal* syftar på de individer som arbetar på bibliotek. I de flesta fall innebär detta bibliotekarier, men då biblioteksverksamhet innefattar fler yrken har vi valt att använda den bredare termen.

## 2. Bakgrund

Det här avsnittet ger en introducerande bakgrund till DDK och dess anpassning till ett svenskt sammanhang.

### 2.1 DDK:s uppkomst, uppbyggnad och utveckling

DDK är ett klassifikationssystem för bibliotek som utarbetades av amerikanen Melvil Dewey under 1800-talets andra hälft. Vid den här tiden bestod bibliotekens klassifikationssystem i huvudsak av övergripande kategorier, där böckerna fick nummer efter den ordning de förvärvats i. Dessa kategorier och nummer var i sin tur knutna till fasta hyllor och platser, vilket ledde till att hela samlingar klassificerades om så snart de vuxit ur sitt utrymme. (Chan & Mitchell 2010, s. 18)

Dewey som arbetade på bibliotek vid sidan av sina studier såg ett behov av att effektivisera klassificeringen av böckerna både av ekonomiska och praktiska skäl. Han frågade sig om det skulle vara möjligt att klassificera en bok på ett sådant sätt att den kunde ta med sig sin numrering överallt och för gott. Om detta var möjligt skulle det förhindra dubbelarbete och dessutom göra det möjligt att sköta klassificeringen via ett centralt organ. (Chan & Mitchell 2010, s. 18)

Enligt Weinberger (2007, ss. 49–50) var en av Deweys styrkor att sammanställa de teorier om kunskap och organisation som cirkulerade i västvärlden. Utöver den styrkan låg även Deweys vilja att demokratisera biblioteket som grund för arbetet. Detta skulle ske genom att öppna upp hyllor och tillgängliggöra böcker för allmänheten. På detta sätt skulle lärande stimuleras och kunskapen därigenom demokratiseras.

Målsättningen för Dewey var att hitta ett universellt system för katalogisering av böcker. Böcker organiserades utifrån ämne och inte som tidigare, i bokstavsordning eller utifrån inköpsdatum. Han använde sig av arabiska siffror i form av decimaltal, men i stället för att låta dem markera en viss hylla uppfann han den relativa platsen. Detta innebär att böcker placeras på hyllor utifrån inbördes relationer. (Weinberger 2007, ss. 49–53)

År 1876 publicerade Dewey sitt klassifikationssystem, med titeln *A Classification and Subject Index for Cataloguing and Arranging the Books and Pamphlets of a Library*. DDK var i starten tänkt som ett system för att ordna böcker i ett bibliotek, men har med åren även kommit att användas till digital kunskapsorganisation. (Chan & Mitchell 2010, ss. 18–20)

Det finns flera viktiga kriterier för att ett klassifikationssystem ska fungera bra. Det ska vara enkelt att använda, vara så fullständigt som möjligt och täcka alla kunskapsområden. Inom varje kunskapsområde ska det finnas utrymme för att vara både generell och specifik. Det ska också finnas möjlighet att utveckla och uppdatera systemet i takt med att nya kunskapsfält dyker upp. (Mortimer 2007, s. 9) Dewey



hade som utgångspunkt att betrakta kunskapen som en helhet. Utifrån detta skapade han de tio huvudklasser som ligger till grund för systemet. (Chan & Mitchell 2010, s. 24)

De tio huvudklasserna är indelade i tio avdelningar och avdelningarna är i sin tur indelade i tio sektioner. Klasserna är organiserade utifrån discipliner och forskningsområden. De representeras med betydelsebärande notation i form av arabiska siffror. (Kungliga biblioteket 2015, s. 2)

En kod i DDK kan inte ha färre än tre siffror. Den första siffran i en kod representerar huvudklass, den andra siffran representerar avdelning och den tredje siffran representerar sektion. En punkt följer den tredje siffran, efter vilken koden fortsätter med siffror i den grad det behövs för en korrekt klassning. (Dewey 2011, s. xlvi)

Strukturen är hierarkisk, vilket innebär att man går från bredare till smalare kategorier. På vissa sätt är DDK ett enumerativt system, vilket innebär att det ämnar tilldela en egen beteckning till en stor uppsättning enskilda ämnen. (Taylor & Joudrey 2009, ss. 384–387)

Vid klassificering uppstår ibland behovet av att skapa en kod som inte är listad i DDK:s scheman med existerande klassningar. Dessa byggda nummer tillför ett ökat djup till klassningen, men är enbart tillåtna om instruktionerna i schemat möjliggör dem. Nummerbyggande utgår från ett basnummer till vilket ett annat nummer tillförs. (Dewey 2011, s. lviii) Det finns fyra källor att använda sig av vid nummerbyggnad: standardkällor i tabell 1, tabell 2–6, andra delar av schemat samt tilläggstabeller i schemat. (Kungliga biblioteket 2015, s. 16)

Möjligheten att bygga nummer och att identifiera ett nummer utifrån dess beståndsdelar gör DDK delvis till ett facetterat klassifikationssystem. Facetterat syftar här på att systemet inte enbart består av definierade klasser med tillhörande koder, utan även tillåter skapandet av nya koder utan tydliga platser i den annars hierarkiska strukturen. (Taylor & Joudrey 2009, s. 387) En svaghet är att expanderings på vissa områden kan göra att några discipliner överfylls, vilket kan leda till obalans (Mortimer 2007, s. 16).

DDK ger möjlighet till både djup och grund klassifikation. Djup klassifikation innebär att klassningen är så exakt som möjligt. Grund klassifikation innebär att klassningen är mer övergripande med en kod som är förkortad. På bibliotek bör beslut om djupet på klassifikationer fattas utifrån samlingarnas uppbyggnad och användarnas behov. (Kungliga biblioteket 2015, s. 28)

Ingen klassning kan täcka alla delar av ett område, därför konstruerade Dewey ett relativt index. Detta index identifierar och sammanför olika aspekter av ett ämne, vilket gör det möjligt att hitta det man söker oavsett vilken kategori det är sorterat under. (Mortimer 2007, s. 15) Detta görs genom att visa relationer mellan olika ämnen och discipliner. Det relativa indexet skiljer sig från schemat, där ämnen är utspridda bland discipliner. I det relativa indexet är ämnen listade i alfabetisk ordning, med discipliner i alfabetisk ordning under varje ämne. (Kungliga biblioteket 2015, s. 24) Det relativa indexet kan ses som ett av Deweys viktigaste bidrag inom klassifikation och indexering (Chan & Mitchell 2010, ss. 77–78).

Den 23:e upplagan av DDK, vilken gavs ut 2011, är den sista att ges ut i tryck. Den digitala tjänsten Webdewey uppdateras kontinuerligt. (OCLC 2018)

Ändringar i DDK sker genom att redaktörer utarbetar förslag som vidarebefordras till en redaktionskommitté som granskar och ger rekommendationer om åtgärder. I kommittén sitter tio medlemmar som är hämtade från olika typer av

bibliotek från de länder som använder engelskspråkiga DDK. Även representanter för översättningarna av DDK ges möjlighet att delta i diskussionerna. Kommittén fungerar rådgivande för redaktörerna och OCLC, medlemsorganisationen som äger DDK. (Svanberg 2006, ss. 8–9)

Att göra anpassningar av DDK, som innebär att samma nummer får olika innebörd i olika språkversioner, är inte tillåtet och licensieras inte av OCLC. Anledningen är att skapa interoperabilitet och underlätta utbyte av katalogdata. Det finns dock ett antal alternativa lösningar i DDK, vilka ger några möjliga förändringar av ett nummers betydelse. Anpassningar gällande specifika företeelser i det egna landet eller språkgemenskapen ges större utrymme och det rekommenderas att dessa utförs. Exempelvis kan rubriker i vissa fall anpassas så de främst betecknar den aktuella klassen i det egna landet. (Svanberg 2006, s. 28)

Det är tillåtet att göra utbyggnader, vilket innebär att det finns längre nummer och mer finfördelning i de olika översättningarna än i engelskspråkiga DDK. Ett exempel på hur DDK behöver anpassas utifrån olika kulturer är religionernas placeringar i strukturen. DDK används i många länder där kristendomen inte är dominerande, men koderna för kristendom är betydligt kortare än koderna för andra religioner. När det gäller språk upptar europeiska språk den största delen, men svenska språket hamnar långt ner i hierarkin i jämförelse med placeringen i SAB. (Svanberg 2006, s. 14)

## 2.2 Anpassningar av DDK till Sverige

Delvis svensköversatta versioner av den 22:a och den 23:e upplagan av DDK finns tillgängliga i svenska Webdewey (2011-). De tre översta nivåerna i schemat och tabellerna har översatts till svenska. I övrigt har ungefär den nivå som motsvarar SAB översatts. Alla klasser ur den förkortade versionen av DDK är också översatta. Övriga delar är på engelska. Översättningen utökas efter behov. Tillgången till Webdewey betalas av KB och är kostnadsfri för enskilda bibliotek. (Kungliga biblioteket 2016c)

Svensk Biblioteksforening (2008, 2010) betonar att DDK fortlöpande måste anpassas till svenska förhållanden. Exempelvis behövs anpassningar i områdena juridik, skolväsen och geografi. Klassifikationssystem speglar samhället och delar av DDK innehåller därför amerikanska synsätt som för svenskar är främmande. (Svensk Biblioteksforening 2008, ss. 6–7) Lösningar krävs också gällandes åldersindelning, språk och medieformat, då dessa inte särskiljs i DDK. Medier reglerade av Upphovsrättslagens §17, med anpassningar för människor med läsnedsättning, behöver också ges plats. (Svensk Biblioteksforening 2010, s. 10)

Det finns tveksamheter kring hur hyllplaceringen ska anpassas till DDK. Betydelsen av klassifikationskoder i sig kan också ifrågasättas. Mindre än en procent av sökningarna i webbsöktjänsten för den gemensamma katalogen Libris sker med klassifikationskoder. Klassifikationskoder används främst av bibliotekarier. Användarnas motivation till att söka med klassifikationskoder kan möjligtvis minska i och med möjligheter till andra typer av sökningar. Den ökande mängden material i bibliotekskataloger och på internet har dock gjort behovet av överblick och struktur större, vilket har gjort att klassifikationer ändå blivit allt viktigare. (Svanberg 2006, s. 4)

De flesta bibliotek använder klassifikationssystem för att organisera hyllplaceringen. På så vis kan hyllplaceringen i sig också fungera för informationssökning. Om denna sökmöjlighet är beroende av en överensstämmelse

mellan klassifikationssystem och hylluppställning kan dock ifrågasättas, så länge uppställningen någorlunda har koppling till ämnen. Användare kanske inte påverkas i någon större utsträckning så länge placeringen framgår tydligt i katalogposten. (Svanberg 2006, s. 39) För att hitta en viss titel räcker en tydligt uppmärkt hylluppställning. Att visa var en titel står på ett kartsystem gör det lätt att hitta, även utan en tydlig logik. (Svensk Biblioteksforening 2010, s. 14)

För folkbiblioteken är klassifikationssystemet viktigt som stöd för hylluppställningen, även om det verkar bli en större variation mellan olika bibliotek i framtiden (Svensk Biblioteksforening 2008, s. 9). En risk med en övergång till DDK är att hyllproblematik blir enklast att lösa på varje enskilt bibliotek. (Svensk Biblioteksforening 2010, s. 26). Enligt Svensk Biblioteksforening finns olika sätt att använda DDK till hyllplaceringen:

- Använda hela klassifikationen på hyllan och sätta upp i strikt nummerordning.
- Att förkorta klassifikationen så att hyllsignum inte blir lika långt och därefter sätta upp i strikt nummerordning. För att kunna uttrycka Sverige blir det ändå rätt långa koder.
- Att skapa hyllor som avgränsas genom skyltning och därefter ställa upp efter ordningsord inom varje hylla.

*Svensk Biblioteksforening 2010, s. 12*

Den förkortade klassifikationen innebär att bibliotek kan anpassa djup med längden på DDK-koden utan att det försvårar att hitta på olika bibliotek (Aagaard 2012, s. 17).

För märkning av skönlitteratur, som många bibliotek vill placera separerat från övrig litteratur, har KB:s arbetsgrupp för Dewey utvecklat en nationell klartextstandard. Enligt standarden ska de olika litterära formerna anges som "Roman", "Novell", "Drama", "Poesi" eller "Samling". Språkkoder ska användas för alla språk utom svenska. Vid märkning av skönlitteratur för barn och unga finns behovet av att göra vissa åldersindelningar, vilket har lösts med klartexttermerna "Bilderbok", "Barn", "Mellan" och "Ung". Termerna har medvetet skapats för att vara vaga, istället för att ange en mer exakt åldersindelning som till exempel "Från 6 år". (Kungliga biblioteket 2016b) Ett gemensamt klartextsystem eliminerar dock inte behovet av lokala anpassningar (Svensk Biblioteksforening 2010, s. 12).

Något som kan kopplas till hylluppställningen är begränsningen som finns till en kod per verk i DDK, vilket kan begränsa placeringen till ett ställe. Vinster med denna begränsning är konsekvens och besparing vid klassificeringstillfället. Många bibliotek tillåter dock flera koder i vissa fall. (Svanberg 2006, ss. 12–13)

Något som framkommer i Svensk Biblioteksforenings rapport *DDK som klassifikationssystem – varför bör vi byta ut SAB?* från 2008 är en politisk aspekt. Viljan är att få en nationell bibliotekssamordning och att hålla samman det svenska biblioteksväsendet. Detta syns i följande citat:

Det förefaller inte rimligt att en ideell förening står som svensk värd för DDK. Detta visar än en gång på behovet av att lägga ut ett ansvar för nationell bibliotekssamordning, som avser alla typer av offentligt finansierade bibliotek. [...] Det är av stor vikt att hålla samman det svenska biblioteksväsendet med ett gemensamt system för klassifikation.

*Svensk Biblioteksforening 2008, ss. 8–9*

KB blev sedan svensk värd för DDK och fick i uppdrag att samordna svenskt biblioteksväsende. Det innebär även ett ansvar för nationella katalog- och klassifikationsfrågor. Det finns även ett mål att Libris ska bli en gemensam katalog. (Svensk Biblioteksforening 2010, s. 20) Sammantaget påverkar detta antagligen både hur DDK anpassas till Sverige och verksamheten på olika bibliotek.

### 3. Teoretiskt perspektiv

Den här uppsatsen utgår från Bowker och Stars teoretiska perspektiv på infrastruktur. Dessa tankar har de presenterat och utvecklat i ett flertal artiklar och bokkapitel som de skrivit gemensamt, var för sig och tillsammans med andra.<sup>1</sup> De har även skrivit boken *Sorting things out: classification and its consequences* (1999) där olika klassifikationssystem analyseras med denna teoretiska utgångspunkt.

Vi har valt detta perspektiv eftersom det kan fånga in viktiga aspekter av både komplexiteten i Malmös stadsbiblioteks tillämpning av DDK och situationen det innebär med en övergång från ett klassifikationssystem till ett annat. Betoningen på vikten av medvetna etiska val i utformandet av klassifikationssystem och tankarna kring hur kunskapsorganisation kan få konsekvenser för olika grupper passar också bra ihop med bibliotekens demokratiska uppdrag.

I det här avsnittet beskrivs de aspekter av denna teori som vi anser är relevanta för vår studie. Först presenteras det teoretiska perspektivet på infrastruktur. Sedan beskrivs synen på klassifikationssystem som en form av infrastruktur och hur dessa tankar kan användas metodologiskt.

#### 3.1 Presentation av infrastruktur

Infrastruktur syftar vanligtvis på de strukturer som finns under de egentliga strukturerna. Exempel är vägar, elnät och vattenledningar. Även mer abstrakta företeelser kan ses som infrastruktur, exempelvis nätverksprotokoll och olika typer av standarder. (Bowker, Baker, Millerand & Ribes 2010)

---

<sup>1</sup> Bowker, G. C. (1994). Information mythology: the world of/as information. I Bud-Frierman, L. (red.) *Information acumen: the understanding and use of knowledge in modern business*. London: Routledge.

Star, S. L. & Ruhleder, K. (1996). Steps toward an ecology of infrastructure: design and access for large information spaces. I Bowker, G. C., Timmermans, S., Clarke, A. E. & Balka, E. (red.) (2015). *Boundary objects and beyond: working with Leigh Star*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Star, S. L. (1999). The ethnography of infrastructure. I Bowker, G. C., Timmermans, S., Clarke, A. E. & Balka, E. (red.) (2015). *Boundary objects and beyond: working with Leigh Star*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Bowker, G. C. & Star, S. L. (2000). Invisible mediators of action: classification and the ubiquity of standards. *Mind, culture & activity*, 7(1/2).

Bowker, G. C. & Star, S. L. (2006). How to infrastructure. I Lievrouw, L. & Livingstone, S. (red.) *Handbook of new media: social shaping and social consequences of ICTs*. London: Sage.

Jackson, S. J., Edwards, P. N., Bowker, G. C. & Knobel, C. (2007). Understanding infrastructure: history, heuristics, and cyberinfrastructure policy. *First Monday*, 12(6).

Bowker, G. C., Baker, K., Millerand, F. & Ribes, D. (2010). Towards information infrastructure studies: ways of knowing in a networked environment. I Hunsinger, J., Klastrup, L. & Allen, M. (red.) *International handbook of internet research*. London: Springer.

Det handlar oftast om sådant som användaren vill ska fungera och som den ska kunna ta för givet, utan att behöva tänka på eller förstå hur det fungerar. När man tänder en lampa vill man att den ska tändas och när man vrider på kranen vill man att det ska komma vatten. Infrastruktur kan på så vis ses som något osynligt. Vad som är infrastruktur blir då också olika för olika personer och i olika situationer. Ett exempel är att järnvägsspår bara är infrastruktur för en lokförare när denne är passagerare, då den inte är osynlig för honom när han manövrerar tåget. (Bowker & Star 2006)

Infrastrukturers osynlighet kan ses som värdefull och eftersträvansvärd, eftersom osynligheten skapar användbarhet och effektivitet (Jackson, Edwards, Bowker & Knobel 2007). Det går att se det som att användbara system nästan försvinner per definition: Ju lättare de är att använda, desto svårare är de att se (Bowker & Star 1999, s. 33).

En annan aspekt är att många människor möter infrastrukturer som inte fungerar för dem, då infrastrukturer ofta är utformade för att passa en specifik grupp och då misslyckas med att fylla andra gruppers behov. Det kan bland annat innebära att saker som inte är ett problem för en grupp kan bli en stor barriär för en annan grupp. Exempelvis kan några trappsteg, som andra kanske inte tänker på, bli ett stort hinder för personer som använder rullstol. (Bowker & Star 2006)

Användbarheten hos en infrastruktur är alltså relativ för olika grupper. En infrastruktur är också alltid påverkad av de personer som utvecklar, underhåller och använder den. Med några få undantag, till hjälp för underhåll och reparation, försöker de som utformar infrastrukturer ofta att göra dem så osynliga som möjligt. Detta kan i sin tur göra infrastrukturer svåra att studera. Över tid kan också behov av utveckling bli svåra att se då infrastrukturer börjar tas för givna och blir ännu mer osynliga, vilket alltså ligger i infrastrukturers natur. (Bowker & Star 2006)

Utformandet av en infrastruktur innebär etiska, politiska och sociala överväganden då den på olika sätt får konsekvenser för många människor. Tillsammans med infrastrukturers osynlighet kan dessa överväganden, och eventuella brister i medvetenheten kring värderingar och normer, också bli osynliga. Detta kompliceras av att en infrastruktur som väl är på plats är svår att förändra. Infrastrukturer bär således på en inneboende *tröghet* (inertia). Yttre omständigheter är också en faktor som påverkar. Infrastrukturer bör därför utformas för att vara flexibla och öppna. Användare bör bli medvetna om det sociala och politiska arbete som utförs av infrastrukturer och därefter hitta sätt att modifiera infrastrukturer utifrån behov. (Bowker & Star 2006)

Det behövs också ett långsiktigt tänkande kring utformandet av infrastrukturer, effektivt genomförande och ömsesidig anpassning. När infrastrukturer sprids till andra platser och grupper genomgår de oftast komplexa förändringar. Olika intressen kan få olika mycket utrymme och det uppstår ofta konflikter med andra system. Infrastrukturer underlättar på vissa sätt och försvårar på andra. (Jackson et al. 2007)

För att ny infrastruktur ska bära frukt behövs en bredd av kulturella och organisationella förändringar. Det räcker inte med nya tekniska system. De behöver också vävas in i det dagliga arbetet. Infrastruktur är stort, i avseende på utsträckning i tid och rum. Det är också litet, då det handlar om daglig praktik. (Bowker et al 2010)

En utförlig och inflytelserik definition av infrastruktur finns i Star och Ruhleders (1996) artikel ”Steps toward an ecology of infrastructure: design and access for large information spaces”. Där beskriver de att det finns en spänning mellan å ena sidan det lokala, anpassade och flexibelt användbara, å andra sidan behovet av standarder och kontinuitet. Det är omöjligt att hitta en universell lösning på den spänningen. En

standard kan ge tydlighet för vissa personer och samtidigt upplevas som oordning av andra. Behovet är inte baserat på någon enkel gruppgemenskap eller geografisk faktor, då en person ofta är med i flera olika grupper med olika behov. Star och Ruhleder ser infrastruktur som i grunden relationellt och som något som uppstår för människor i praktiken, kopplade till aktiviteter och strukturer. En infrastruktur uppstår när spänningen mellan det lokala och det globala löses upp. Alltså när lokala praktiker tillhandahålls en storskalig teknologi, som sedan kan användas på ett naturligt och lättillgängligt sätt. Den blir osynlig när lokala variationer vävs in i organisationella förändringar. Följande kriterier presenteras (här i vår, något förkortade, översättning):

- *Inbäddning*. Infrastruktur är insjunken i andra strukturer, sociala arrangemang och teknologier.
- *Transparens*. Infrastruktur är transparent att använda, i betydelsen att den inte behöver återuppfinnas eller sättas ihop inför varje uppgift, utan stödjer osynligt dessa uppgifter.
- *Räckvidd eller omfattning*. Infrastruktur sträcker sig bortom ett enskilt tillfälle eller praktiken på en enskild plats.
- *Inlärd som en del i en gemenskap*. Medlemmar i en gemenskap tar artefakter och organisationella arrangemang för givet. Främlingar möter infrastruktur som något de behöver lära sig. Infrastruktur blir naturlig för deltagare i samband med att de blir medlemmar.
- *Hopplänkad med praktiska konventioner*. Infrastruktur både formar och blir formad av konventionerna och praktiken i en gemenskap.
- *Införlivandet av standarder*. Påverkad av omfattning och ofta av motstridiga konventioner, blir infrastruktur transparent genom att kopplas in i andra infrastrukturer och verktyg på ett standardiserat sätt.
- *Bygger på en installerad bas*. Infrastruktur växer inte från ingenting. Den kämpar med trögheten hos den installerade basen och ärver dess styrkor och begränsningar.
- *Blir synlig vid sammanbrott*. Den normala osynligheten hos infrastruktur försvinner när den går sönder, till exempel när en server är nere, en bro spolats bort eller vid ett strömavbrott. Även reservmekanismer eller procedurer synliggör infrastrukturens existens.
- *Tar stegvis form genom tillägg av delar, fastställs inte vid ett tillfälle eller globalt*. På grund av att infrastruktur är omfattande, komplext och har olika lokala betydelser tar förändringar tid, förhandlingar och justeringar utifrån andra inblandade system.

Star (1999) bygger vidare på detta arbete och lyfter fram hur barriärer kan finnas i utformandet av infrastruktur. Inom storskaliga informationsinfrastrukturer begränsar designen varje tänkbar variation av praktik, kultur och norm. Vissa förändringar är programmerbara och kan ändras i mån av kunskap, tid och resurser. Andra förändringar, så som kategorier med fasta val, kräver en fullskalig social rörelse.

## 3.2 Klassifikationssystem som infrastruktur

Standardisering och klassifikationssystem förbises ofta vid politiska och samhälleliga analyser av infrastruktur, trots att de är grundläggande för välfungerande infrastrukturer (Bowker & Star 2006). Klassifikationssystem är alltså en viktig del av infrastrukturer, men de kan också ses och analyseras som infrastruktur i sig. Det är vår utgångspunkt i denna uppsats och i Bowker och Stars teoretiska syn på klassifikationssystem.

En klassifikation är en uppdelning av världen utifrån rum och/eller tid. Ett klassifikationssystem är en uppsättning (metaforiska) lådor där saker kan ordnas för att sedan användas i någon form av arbete, byråkratiskt eller kunskapsproducerande (Bowker & Star 1999, s. 10, 2000). Ett klassifikationssystem ska, i en abstrakt och idealistisk mening, uppvisa följande egenskaper (Bowker & Star 1999, ss. 10–11):

- Det styrs av konsekventa, unika klassifikatoriska principer.
- Kategorierna är ömsesidigt uteslutande.
- Systemet är komplett.

Inget verkligt klassifikationssystem lever upp till dessa principer fullt ut. Människor är oense om, missförstår eller blandar klassifikatoriska principer. Exempelvis har de flesta bibliotek någon form av utbrytningar från det klassifikationssystem de i grunden följer. I praktiken kan ömsesidigt uteslutande kategorier vara en omöjlighet, när det finns tvekan eller olika åsikter var ett objekt bör placeras i för kategori. Det kan också vara en god idé att ibland ignorera data för att undvika att göra ett system mer omfattande, istället för att försöka göra det komplett. (Bowker & Star 1999, s. 12)

Klassifikationer uppstår från system av aktiviteter och är således situerade historiskt och tidsmässigt. Kategorier kommer från handlingar och bygger på relationer. Vardagliga och vanemässiga kategorier är oftast de mest osynliga. Dessa är i sin tur sömlöst sammanvävda med formella och tekniska kategorier. Tillsammans med målet att göra system lätta att använda, gör detta att klassifikationssystem är osynliga i likhet med annan infrastruktur. Klassifikationssystem kan vara mycket svåra att förändra och har den tröghet som annan infrastruktur också innehåller. (Bowker & Star 2000)

Klassifikationer har möjligheten att bli standarder. De kan också vara begränsade till en individ eller en lokal gemenskap och med en kort varaktighet. Välfungerande standarder är dock ofta en del av ett, mer eller mindre bra, klassifikationssystem. I sin tur innebär ofta praktiskt användande av standarder också användande av icke-standardiserade kategorier. (Bowker & Star 1999, s. 15)

Klassifikationssystem har alltid en tidsmässig aspekt. Saker som inte riktigt passar in i någon kategori stör ofta purister som vill klassificera för all framtid. Standarder och processer behöver anpassas för att passa olika situationer. Dessa anpassningar kan i sin tur hota standardiseringen och konflikter uppstår återkommande. (Bowker & Star 2000)

Klassifikationer är både konceptuella och materiella, till exempel när de placeras fysiskt på saker i form av märkningar. Klassifikationssystem är en form av teknologi ihopkopplad i avancerade informationssystem och ger stora konsekvenser för de människor som berörs av dem. Ett exempel är hur den förlegade klassificeringen av homosexualitet inskränkt mänskliga rättigheter. (Bowker & Star 2000)

Olika kategorier, standarder och klassifikationssystem har på ett överskådligt sätt, under lång tid, blivit en del av världens infrastruktur. Det är mycket svårt att förutse hur den fortsatta utvecklingen kommer att bli. Utifrån ett pessimistiskt perspektiv kan utvecklingen leda till icke-reversibla steg mot en mycket begränsad och problematisk beskrivning av människor och världen. (Bowker & Star 1999, s. 326)

Alla klassificeringar gynnar ett visst synsätt och tystar ett annat. Det är inte i sig dåligt, snarare närmast oundvikligt. Det är dock riskfyllt när gynnade synsätt påverkar människors möjligheter på olika sätt. (Bowker & Star 2000) Följder kan exempelvis bli skillnader i möjligheter till vård och tillgång till information. Att påverka vilka synsätt som gynnas försvåras när ett klassifikationssystem blir en del av den osynliga infrastrukturen och får den tröghet det innebär, vilket också kan få följden att allmänheten i praktiken utesluts från att påverka de politiska aspekterna av klassifikationssystemet (Bowker & Star 1999, s. 325). Detta kan innebära att både styrkor och risker med gjorda val av synsätt skyddas och består under lång tid.

Sådana här faktorer skapar ett behov av ett etiskt förhållningssätt till klassifikationssystem, så att kollektiva val kan göras på ett etiskt sätt (Bowker & Star 2000). Det skapar även behov av levande klassifikationssystem, som är öppna för förändring. Det kräver också användare som är medvetna om de politiska och organisationella aspekterna av de klassifikationssystem de använder. (Bowker & Star 1999, s. 326)

Spänningen mellan olika lokala behov kommer antagligen alltid att finnas och det är inte önskvärt att försöka undvika eller ta bort den spänningen helt. Det finns många olika sätt att hantera den spänningen, alla involverar olika former av lösningar och anpassningar. En möjlig strategi är att ta till vara på sådant som kan beskrivas som *boundary objects*. Sådana uppstår över tid genom långvariga samarbeten mellan olika gemenskaper. Genom olika arbetsarrangemang löser de problem utan att påtvinga kategorier från en särskild gemenskap eller genom standardisering från en utomstående källa. (Bowker & Star 1999, s. 297)

Boundary objects är tillräckligt plastiska för att kunna användas utifrån flera synvinklar, utan att förlora kontinuitet i sin identitet. De kan anpassas utifrån lokala behov och begränsningar hos flera olika parter, samtidigt som de är robusta nog att behålla sin identitet på olika platser. Dessa objekt är svagt strukturerade i allmänt bruk, men blir starkt strukturerade vid användningen av individer på en specifik plats. De befinner sig i på "gränsen" mellan en grupp av aktörer med avvikande synvinklar. (Star 1988)

Alla fungerande informationsinfrastrukturer tjänar flera olika grupper samtidigt, inom en organisation eller spritt över flera olika organisationer. För att kunna göra det behövs en stabil ordning av boundary objects, som tillåter att olika grupper kan interagera med informationssystemet och få ut den information de behöver. Man kan således se dessa som *boundary infrastructures*. Dessa är inte perfekta konstruktioner av boundary objects som fulländat tillfredsställer alla gruppers behov. Det handlar om ordningar och nätverk av boundary objects, alltså inte av enskilda väldefinierade objekt. Boundary infrastructures gör det arbete som krävs för att saker ska fungera. De har en tillräcklig struktur för att byråkratiska verktyg ska kunna användas, men innehåller också tillräckligt med utrymme för lokala anpassningar. Även den mest ordnade infrastrukturen är oundvikligen också lokal. Om det finns behov av lokala lösningar, kommer de att genomföras. (Bowker & Star 1999, ss. 313–314)



### 3.3 Infrastructural inversion och fyra teman för analys

I boken *Sorting things out: classification and its consequences* (1999, ss. 37–46) och artikeln ”Invisible mediators of action: classification and the ubiquity of standards” (2000) presenterar Bowker och Star ett metodologiskt sätt att använda deras teoretiska tankar kring klassifikationssystem. De föreslår ett slags ”reverse engineering” för att kunna få fram de politiska och sociala kamper och kompromisser som byggt upp ett klassifikationssystem.

Detta kan genomföras med hjälp av det de kallar *infrastructural inversion* (Bowker 1994). Genom att undersöka teknologier och arrangemang, vars funktioner är lätta att glömma bort, innebär det ett motstånd mot en infrastrukturens tendens att bli osynlig. Infrastructural inversion går ut på att se beroendeförhållandena mellan tekniska nätverk och standarder, samtidigt som det bakomliggande politiska och kunskapsorganisatoriska arbetet lyfts fram. Metodologiskt ställer man sig inte utanför dessa system, som formar vår förståelse av det förflutna och omvärlden. Det intressanta är vad dessa system gör, när de hjälper till att forma hur livet ser ut. En tanke i analysen blir att förstå hur konstruktionen av klassifikationssystem påverkar datainsamling och validering. Fyra teman presenteras som ger olika sätt att utföra en infrastructural inversion och problematisera klassifikationssystem. På så vis kan möjliga orättvisor komma fram. Dessa kan till exempel bero på politiska beslut, okunskap eller ett klassifikationssystemets inneboende tröghet. De politiska styrkorna hos de som byggt systemet kan också lyftas upp. (Bowker & Star 1999, s. 34)

De två första temana handlar om rumsliga aspekter av klassifikationssystem. De andra två berör tidliga aspekter. Tillsammans kan de ge en bild av hur ett klassifikationssystem är uppbyggt och hur det beskriver världen. (Bowker & Star 2000)

#### 3.3.1 Ubiquity

Ubiquity kan översättas med allestädesnärvaro eller att något finns överallt. Det går att se världen som uppbyggd av klassifikationer och standarder som samspelar på olika sätt med varandra. På så vis är klassifikationssystem närvarande överallt i någon form. Det som hamnar utanför detta samspel, det oklassificerade, är också viktigt att ha i åtanke. I en analys kan detta perspektivet hjälpa till att visa hur ett klassifikationssystem samspelar med andra system, vilka krafter som har inflytande på det och hur detta påverkar dess funktion. Det kan också vara värdefullt att fundera på den komplexitet som ubiquity innebär i sig, särskilt då denna funktion ofta är en del i klassifikationssystemets osynlighet.

#### 3.3.2 Textur och materialitet

Eftersom klassifikationssystem ofta är osynliga för användaren eller något som användaren inte funderar kring, kan det vara en god idé att analysera de fysiska objekt som gör denna osynlighet och smidighet möjlig. Alla klassifikationssystem har en materiell aspekt. Det intressanta är hur denna materialitet och de andra aspekterna av systemet samspelar med varandra. För att få fram hur människor, mer eller mindre medvetet, ser på klassifikationssystemet kan man undersöka hur de upplever dess textur. Detta kan vara svårt att komma åt. Ett sätt att göra det är att undersöka hur människor beskriver hur det är att arbeta med systemet. Det kan till exempel handla om liknelser eller metaforer.

### 3.3.3 Det förflutnas obestämbarhet

Det förflutna kan bara bestämmas med hjälp av olika klassifikationer, antingen informella eller i form av formella klassifikationssystem. Klassifikationssystem påverkar alltså vår förmåga att se på historien och i förlängningen oss själva. Detta kan försvåras av att klassifikationssystem är en produkt av den tid de skapats i och de förutsättningar som fanns då. För att inte förlegade värderingar ska återskapas med hjälp av ett klassifikationssystem osynlighet eller tröghet är det viktigt att se hur dessa värderingar påverkar ett klassifikationssystem innehåll och uppbyggnad.

### 3.3.4 Praktisk politik

Någon måste bestämma över detaljerna i ett klassifikationssystem. Ofta är detta en liten grupp människor som gör praktiskt präglade val. Valen kan dock få stora konsekvenser för många människor och även få politisk betydelse. Innehållet i kategorierna och strukturen i ett klassifikationssystem påverkar bland annat utrymmet för olika grupper. När ett system är på plats brukar praktikaliteterna kring dessa val bli glömda eller osynliga. Det kan därför vara värdefullt att undersöka vilka val som gjorts av praktiska skäl och vad dessa val kan få för konsekvenser.

## 4. Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning kring klassifikationssystem och DDK. Det innehåller både mer teoretiskt inriktade texter och exempel på hur klassifikationssystem kan anpassas utifrån lokala behov. Texterna presenteras i kronologisk ordning med tanken att visa den utveckling som skett kring synen på klassifikationssystem under de två senaste decennierna. I diskussionsavsnittet av denna uppsats återkommer dessa texter och kommer där att ställas i relation till uppsatsens resultat och analys.

Olson (2001) beskriver att det finns dokumenterade brister i klassifikationssystem, gällandes kön, sexualitet, etnicitet, ålder, förmåga, språk och religion. Hon påpekar att detta får praktiska konsekvenser för människor som söker efter information på bibliotek, eftersom katalogens utformning och böckernas fysiska placering kan hjälpa eller förhindra sökandet. Att söka efter marginaliserade ämnen, utanför den traditionella mittfåran, kräver både tur och skicklighet.

Standardiserade ämnen skapar ett begränsat system för representation och en binär motsättning mellan universalitet och mångfald. Att detta genomförs bygger på antagandet att ett universellt språk gynnar allmänhetens bästa. Tystade röster utesluts och döljs under skenet av neutralitet. Detta påverkar sedan negativt marginaliserade grupper i samhället.

I fallet med DDK försökte Melvil Dewey skapa ett universellt språk med motiveringen att undvika förvirring och underlätta effektiv kommunikation. Därför skapade han en-till-en-relationer mellan ämnen och skapade ordning genom att placera böcker inom samma ämne tillsammans permanent. Användandet av arabiska siffror var också en del i detta. Följden blir dock en prokrustessäng, där ämnen med våld tvingas att passa in i likhet med hur rövaren Prokrustes i grekisk mytologi stympade eller förvred gäster för att passa i hans säng. Dewey använder själv termen ”procrustean”, men försöker vända det till något positivt. Han menar att detta är en förutsättning för att göra storskaligt arbete bättre och mer effektivt, likt en järnväg begränsas av sina sträckor och tider för avgångar. (Här kan en tidig parallell dras till hur klassifikationssystem kan ses som infrastruktur, i likhet med vårt teoretiska perspektiv.) Hope menar dock att begränsningarna är ”procrustean” i den vanliga negativa betydelsen. De tio kategorierna i DDK bildar en kanon av specialister, vars åsikter styr vilken riktning järnvägen kommer att dras. Konsekvensen blir att redan framgångsrika gynnas och andra utesluts.

Samma strukturer som gör DDK effektivt skapar likformighet och prioriterar vissa typer av relationer mellan ämnen framför andra. Grupper på toppen av hierarkin blir samlade och grupper längre ned blir skingrade. Ett exempel utifrån Olsons amerikanska kontext är hur material om svarta ungdomar inte kan klassificeras med annat material om svarta, enligt systemet med facetter. Det skapar en diaspora för människor med afrikanskt ursprung, utifrån mer än geografiska faktorer.

Utrymmet för förändringar inom DDK gör att det universella språket inte är statiskt. Möjligheten finns att bygga nummer för komplexa ämnen och att anpassa för lokal användning. Dessa möjligheter är dock hårt kontrollerade.

Olson ger förslag för positiv utveckling. Hon menar att en del av makten som finns i de rådande systemen måste ges upp, genom att skapa utrymmen där utsatta grupperns röster kan uttryckas av de utsatta grupperna. Standarder behöver sträckas ut och det behövs ett aktivt ställningstagande för att vidga på gränserna. Exempelvis kan ny teknik användas för att komplettera de gamla systemen med flera sätt att hitta information på. Bibliotek kan prioritera upp att placera material utifrån användares behov, även när det står i konflikt med standarder och klassifikationssystem. Olson anser att både enskilda bibliotek och de institutioner som formar systemen bör stå tillsvars för brister i tillgången till information.

Mai (2004) beskriver hur teorier om klassifikationssystem dragit åt olika håll i sökandet efter relativitet och stabilitet. Det kan finnas en lockelse i att hävda att klassifikationer till sin natur är relativa, men också önska ett visst mått av stabilitet och objektivitet. Traditionellt har målet oftast varit ett försök att hitta ett så bra klassifikationssystem som möjligt, för att passa alla människor. Grunden i det har varit att försöka återskapa en objektiv verklighet, så bra som möjligt. Nyare teorier har ofta dragit åt att prioritera upp relativitet, genom att utgå från att stödja aktiviteter hos en särskild domän och underlätta kommunikationen mellan dokument, de som klassificerar och användare. Mai menar, utifrån den klassifikationsteoretiska utgångspunkten domänanalys, att denna relativitet kan vändas till en styrka. Ett klassifikationssystem är utifrån detta perspektiv ett potentiellt sätt att beskriva en domän och bör skapas för just denna domän, utifrån språket som används där. Stabiliteten och användbarheten i ett klassifikationssystem skapas då genom att utgå från interaktionerna och diskursen som råder inom domänen och återskapa denna. Detta innebär också att de som klassificerar bör befria sig från målet att försöka vara objektiva och neutrala.

Våra tankar kring detta resonemang är att detta sätt att resonera kring klassifikationssystem blir svåra att applicera i ett folkbibliotekssammanhang där många olika grupper ska kunna använda resurserna på ett rättvist sätt. Att försöka tolka ett sådant sammanhang som en enskild domän (eller diskurs) skulle antagligen gynna de som redan är starka och synliggjorda i sammanhanget och gamla orättvisor skulle därmed förstärkas. Vi tolkar det dock som att Mais tankar visar att klassifikationssystem behöver anpassas utifrån lokala behov och ser resonemanget som ett försök att teoretiskt förklara och hitta sätt att möta dessa behov.

Hansson (2006) lyfter fram styrkor i resonemangen hos Mai och andra teoretiker med utgångspunkt i domänanalys, men anser att domänanalysen inte lyckats bevisa sig i praktisk forskning. Han menar att man inte behöver lämna traditionella koncept och teorier inom klassifikation, utan kombinera dessa med etablerade vetenskapliga koncept och icke-traditionell epistemologi. Han lyfter fram institutionell teori som ett sätt att släppa på essentiellt tänkande, men samtidigt behålla praktisk substans tillsammans med förnekandet av absoluta värden. Ett eklektiskt närmande skulle kunna sammanföra de verkliga praktikerna och förutsättningarna för bibliotekarier med empirisk forskning kring kontexten som bibliotek arbetar i. I slutändan kan detta leda till bättre grundad teori och ett mer kritiskt sätt att vara bibliotekarie.

För att lyckas med detta behöver man, enligt detta perspektiv, vara starkt grundad i det praktiska arbetet hos bibliotekarier och utgå från bibliotek som institution. Man bör även dra lärdom av liknande institutioner, så som arkiv och museum.

Utgångspunkten är intressen istället för absoluta värden. För bibliotek handlar det om att försvara värderingar som finns hos institutionen och se de processer som sker inom institutionen som socialt och ideologiskt meningsfulla.

Klassifikationssystem är verktyg och en förutsättning för att uppnå bibliotekens mål. Bristerna i klassifikationssystem bör studeras då det finns brister i deras lingvistiska representation. Det finns samtidigt ett behov om att gå bortom det lingvistiska och se hur klassifikationssystem fungerar som verktyg för att utföra bibliotekens arbete i linje med deras värderingar. Det viktiga blir då att avslöja hur klassifikationssystem är politiskt och ideologiskt färgade för att kritiskt kunna arbeta med dessa.

Hansson skriver vidare att normerna i traditionella klassifikationssystem, så som DDK och SAB, är till fördel för vita, heterosexuella, personer av medelklass och män. Han påpekar också att det behövs mer forskning kring de nuvarande klassifikationssystemen. Forskningen kan bli en del i den utveckling som Hansson förespråkar, mot bibliotek som karaktäriseras av starkt engagemang för yttrandefrihet, demokrati och frigörelse för underprivilegerade grupper.

Drabinski (2013) lyfter vikten av queerteori i diskussionen kring anpassningar av klassifikationssystem och kataloger. Hon menar att de klassifikationssystem som används i bibliotek ofta blir kritiserade av både teoretiker och bibliotekspersonal för att på bristfälliga sätt representera marginaliserade grupper i samhället. Kritikerna menar att det inom dessa klassifikationssystem uttrycks fördomar kring vissa grupper och att ideologierna som ligger till grund för systemen är problematiska.

Drabinski använder exemplet Library of Congress Classification och Library of Congress ämnesord, vilka ofta blir kritiserade för att på ett orättvist sätt representera grupper med låg social och politisk makt. Klassifikationssystemet och ämnesorden är ofta föremål för revisioner och förändringar med syftet att tillrättalägga och förbättra dem. Drabinski menar att dessa revisioner är missriktade, då de förutsätter att ett universellt system för kunskapsorganisation är möjligt och önskvärt. Istället lyfter hon queerteori som ett verktyg för att hantera de sociala och politiska problemen med kunskapsorganisation.

Queerteori är förankrad i postmodernism och trotsar idén om att det existerar en absolut sanning. Teorin är grundad i en kritik av normer kring identitet samt en förståelse för kunskap som diskursivt producerad och i ständig förändring. En applicering på debatten om klassifikationssystem och ämnesord förskjuter perspektivet från ett behov av att tillrättalägga systemen till ett behov att engagera användarna i en kritisk läsning av katalogen.

Drabinski ger förslag på hur denna kritiska läsning kan uppmanas hos användarna. Hon nämner bland annat sökgränssnitt som synliggör kunskapsorganisatorisk struktur, användartagning i katalogen och bibliotekarier med kunskaper om queerteori. Bibliotekarier som är insatta i queerteori har möjlighet att ingå i en dialog med användarna kring de politiska och sociala problemen i bibliotekets kunskapsorganisation. För att möjliggöra denna dialog krävs dock att systemens brister är synliga för användarna. Drabinski menar att revisioner av klassifikationssystem, bland annat avlägsnande av problematiska termer, kan ha en negativ inverkan då den politiska och sociala problematiken kring kunskapsorganisation riskerar att bli osynlig.

Hansson (2013) diskuterar ur ett materialistiskt perspektiv de samhälleliga faktorer som påverkat tillämpningen av DDK i Sverige. Han lyfter fram tanken på samhället som den grundläggande enheten för kunskapsorganisation och syftar med

detta på de sociala strukturer, ekonomiska maktförhållanden och den arbetsfördelning som formar och legitimerar olika kunskapsteoretiska perspektiv. Dessa perspektiv ligger i sin tur till grund för olika kunskapsorganisatoriska system.

DDK introducerades i Skandinavien under början av 1900-talet och började då användas i både Norge och Danmark. I Sverige togs 1921 beslutet att inte tillämpa DDK och istället utveckla det nationella klassifikationssystemet SAB, vilket ansågs bättre lämpat för svensk ideologi. Hansson menar att svenska bibliotek vid denna tid var influerade av preussisk akademisk kultur uppbyggd kring en kunskapssyn som skilde sig mycket från den anglosaxiskt orienterade synen inom DDK. I SAB yttrar sig detta bland annat i ett större fokus på humanistiska ämnen.

Hansson visar på ett skifte av det kunskapsteoretiska, teknologiska och praktiska klimatet i Sverige till fördel för DDK. Han kopplar detta skifte till nedmonteringen av den svenska välfärdsstaten som pågått sedan början av 1990-talet. Genom tillämpningen av en amerikansk marknadsekonomisk modell har det svenska samhället förändrats till ett samhälle där kunskapssynen i DDK passar väl in.

Adler (2017) skriver om hur biblioteket vid universitetet i Waikato på Nya Zeeland har anpassat det amerikanska klassifikationssystemet Library of Congress Classification, för att passa de lokala behov som finns på universitetet. Anpassningarna har främst gått ut på att skriva in historien tillhörande urinvånarna maorier i klassifikationssystemet. Enligt Adler bör detta tolkas som en form av avkoloniserande handling.

Adler lyfter hur traditionella klassifikationssystem tenderar att normalisera vithet och patriarkat och presentera detta som universella förhållanden. Avvikelser från dessa normer presenteras som undantag eller som den andre. Hon identifierar västvärlden och främst USA som den universella och antagna normen i LCC. Hon menar att klassifikationsprocessen och praktikerna rationaliserar olikheter och har varit centrala i legitimeringen av kolonialism och kulturell imperialism.

Adler anser att vi måste se till de etiska aspekter som uppstår vid global användning av ett lokalt skapat system. Den stora användning av LCC världen över innebär att bibliotekskatalogen bör ses som ett koloniserat utrymme. Inom LCC organiseras hierarkierna för att passa ett amerikanskt historisk narrativ. Adler menar att exporten av bibliografiska standarder till kataloger världen över är en av orsakerna till den globala dominansen av amerikansk kultur och ideologi.

Nya Zeeland har en stark biblioteksverksamhet med praktiker och principer förankrade i engelsk och amerikansk tradition. Dock har revisioner av landets kunskapsorganisation blivit allt mer förekommande, inte minst i relation till maoriernas historia. Arbete med ämnesord var en av de tidigaste åtgärder som togs på området. Namngivning, definition och arrangemang av ämnen började utföras i enlighet med språk och kunskapssyn från ursprungsfolkens samhällen. I akademiska sammanhang är de vanligaste klassifikationssystemen LCC och DDK. Adler nämner som exempel Sylvia Ashton-Warner Library, som använder DDK tillsammans med ramverket Nga Kete Korero för kategorisering av olika läsnivåer på maori.

Det arbete som utförts på biblioteket vid universitetet i Waikato utgör ett exempel på anpassningar utifrån lokala behov som kan ske inom ett klassifikationssystem. Syftet är i detta fall att lyfta fram maoriernas historia. Detta har främst skett genom att flytta ämnen som berör maorier från etnografi till antropologi och nyzeeländsk historia. Adler menar att placeringen av dessa ämnen under etnografi är relaterat till ett västerländskt maktutövande där vissa samhällen och människor behandlas som studieobjekt. Andra anpassningar som utförts är beskrivningar av kolonial

maktutövning i vissa instruktioner för klassificering inom LCC och att flytta det för maorierna historiskt viktiga "Treaty of Waitangi" från juridik till nyzeeländsk historia.

Ett exempel på anpassningar utifrån lokala behov som istället kan ske genom att inte använda de traditionella klassifikationssystemen beskrivs av Martínez-Ávila (2017). Han beskriver hur bibliotek sedan 1930-talet har försökt hantera lokala behov genom tillämpningar av reader-interest classification. Termen syftar på klassifikationssystem som är utvecklade utifrån intressen hos ett enskilt biblioteks användare, i kontrast till exempelvis DDK:s organisering utifrån olika akademiska discipliner. Reader-interest classification har vanligtvis setts som ett alternativ till DDK och andra standardiserade klassifikationssystem, då dessa inte ansetts vara tillräckligt användarorienterade.

Utöver användarorienteringen beskrivs systemens flexibilitet som en fördel. Friheten från strikta ramar gav flexibla hyllsystem. Exempelvis kunde en bok som inte blev utlånad flyttas till en annan klass. Reader-interest classification har även ansetts att ge goda möjligheter till browsing av bibliotekens resurser.

Det beskrivs också en del nackdelar med systemen. Den godtyckliga struktur som ansågs finnas inom DDK, fanns även inom dessa användarorienterade system. Varje nytt system grupperade vissa resurser och separerade andra. Svårigheter fanns även i skapandet av relevanta klasser. Olika tillämpningar av reader-interest classification tenderade att skilja sig mycket från varandra, även om dessa klassifikationssystem var baserade på gemensamma principer och därför ofta hade en liknande struktur.

Flexibiliteten i kombination med avsaknaden av organisationer med ett övergripande ansvar innebar en mycket låg nivå av standardisering. Detta gjorde samarbeten mellan bibliotek svårt, vilket resulterade i stora arbetsbördor för de bibliotek som tillämpade systemen. Vid övergången till ett sådant system var personalen tvungen att utföra arbetet från grunden, utan hjälp av de verktyg som kan tillämpas vid arbete med en mer etablerad standard. Ett växande behov av att standardisera systemen var svårt att kombinera med systemens många unika tillämpningar. Martínez-Ávila menar att denna balans mellan standardisering och lokala behov varit en av de svåraste praktiska aspekterna av reader-interest classification.

Sammanfattningsvis ser vi i den tidigare forskningen en någorlunda gemensam syn på att det finns brister i utformningen av de traditionella klassifikationssystemen och att dessa brister behöver åtgärdas med ett aktivt arbete. Synen på vad bristerna består i och hur arbetet för förändring bör gå till skiljer sig delvis åt i de olika texterna.

## 5. Metodbeskrivning

Det här avsnittet beskriver våra val av metoder och hur vi använt dessa i genomförandet av vår studie. Vi har valt en i grunden kvalitativt ansats i den här uppsatsen. Detta går i linje med Ahrne och Svenssons (2011, ss. 10–11) resonemang om hur man, för att studera samhällsliga fenomen, behöver vända sig till de människor som verkar inom dessa. Tillvägagångssätten för att samla in empiriska data blir då att fråga människor, iakttä vad människor faktiskt gör eller studera artefakter som människorna gjort. Det kan även vara lämpligt att kombinera olika sätt för att försöka fånga komplexiteten i fenomenen. Det finns inbyggda svårigheter och osäkerheter i detta, bland annat då människor uppfattar saker på olika sätt och att forskaren också kan påverka de fenomen som hen studerar. Detta gör en kvalitativ metod lämplig där analys och reflexivitet har en större roll, än i de kvantitativa metoder som är vanligare inom naturvetenskapen.

Det fenomen som undersökts i vår studie är Malmö stads tillämpning av DDK. För att fånga in komplexiteten i detta fenomen har vi vänt oss till de människor som verkar inom det genom att använda intervjuer och studera artefakter med hjälp av observationer. Vi har även använt oss av kvantitativa inslag i den delen av vår metodik som handlar om observationer. Ahrne och Svensson (2011, s. 11) påpekar att det kan vara en bra strategi att kombinera kvantitativa och kvalitativa data för att få en mer fullständig bild av vad som pågår.

Teorin spelar en viktig roll i denna uppsats i syftet att göra ”det möjligt för oss att fokusera och skärpa blicken genom att erbjuda ett visst (eller flera) perspektiv på världen. Teori hjälper oss även att begripliggöra det vi studerar med hjälp av begrepp och möjliga frågor.” (Ahrne & Svensson 2011, s. 193) Teorin används också för att göra det möjligt att generalisera vårt resultat och göra våra slutsatser möjliga att applicera i andra sammanhang, så som Alvesson och Sköldbberg (2008, ss. 52–54) beskriver. De skriver också om hur man genom att använda ett samspel mellan induktion och deduktion, och dra slutsatser både utifrån empiri och teori, kan skapa abduktion. (ss. 54–57)

Detta har i vår studie tagit sig uttryck genom att teorin har funnits i åtanke vid utformandet och genomförandet av de två intervjuer och de observationer som genomförts. Även Kvale (2007, s. 119) betonar vikten av att ha den kommande analysen i åtanke i ett tidigt skede och också under intervjutillfället. Vi har sedan i sammanställandet av resultatet låtit teorin hamna mer i bakgrunden och utgått från det empiriska materialet. Detta för att undvika ett alltför ensidigt tänkande och minimera risken att missa viktiga aspekter av materialet. Detta syns också i resultatdelen av denna uppsats där resultatet presenteras utan det teoretiska perspektivet. En annan tanke med detta är att underlätta läsares möjligheter att dra egna slutsatser utifrån resultatet och därmed öka möjligheterna till intersubjektivitet. Teorin återkommer sedan i analysen.



## 5.1 Intervjuer

Två intervjuer genomfördes i mars 2018. Informanterna var processledaren för övergången till DDK på Malmö stadsbibliotek och en bibliotekarie på Balagan, avdelningen för barn i åldern nio till tretton år. De valdes för att få perspektiv på tillämpningen av DDK både från en ledande roll och en mer konventionell bibliotekarieroll.

I ett tidigt skede av studien togs kontakt med processledaren för övergången. Senare kontaktades de två enhetscheferna för vuxenavdelningen respektive avdelningen för barn och unga, genom vilka kontakten med barnbibliotekarien förmedlades. Den ursprungliga planen var att även genomföra en intervju med en bibliotekarie på vuxenavdelningen. Efter två genomförda intervjuer, kompletterade av observationer, var vi dock av uppfattningen att det insamlade resultatet hade ett bra omfång och lämpade sig väl för analysen. Då kontakt ännu inte etablerats med en tredje informant togs beslutet att utelämna den tredje intervjun av tidsmässiga skäl. Avsaknaden av en informant från vuxenavdelningen kan innebära en brist, då en sådan informant hade kunnat tillföra ytterligare perspektiv till studien.

Före intervjuerna skickades en samtyckesblankett till informanterna. Denna undertecknades av intervjuare och informanter vid respektive intervjutillfälle. Samtyckesblanketten återfinns som bilaga 1. Uppsatsens bilagor finns där med tanke på transparens i forskningsprocessen.

Informanterna intervjuades individuellt under semistrukturerade former med utgångspunkt i de intervjuplaner som är bifogade som bilaga 2 och bilaga 3. Den semistrukturerade formen valdes för att ge möjlighet till följdfrågor och att följa intressanta spår som kom upp under intervjuerna. Tanken var också att intervjuerna skulle få en friare form för att underlätta för informanterna genom att göra intervjuerna mer lika samtal, än vad en mer strukturerad form hade kunnat göra.

Intervjutekniken och sammanställandet av resultatet följde de fyra första av Kvaless (2007, ss. 102–103) sex analyssteg. I det första steget beskriver informanterna spontant vad de upplever, känner och gör i relation till ett ämne. I det andra steget upptäcker informanterna nya relationer och ser nya meningar utifrån sina spontana beskrivningar. I det tredje steget försöker intervjuaren tolka och kondensera meningen i det som informanten sagt och frågar informanten om denna tolkning stämmer. På så vis får informanten möjlighet att bekräfta eller invända om intervjuarens uppfattning inte stämmer överens med informantens mening. Detta kan skapa en självkorrigering under intervjuen. I fjärde steget transkriberas intervjuerna och sammanställs för analys, i syfte att lyfta fram informanternas egna förståelse och ge nya perspektiv från forskaren. De sista två stegen, som involverar en omintervju och att undersöka hur informanten agerar utifrån insikter från intervjun, var inte aktuella i vår studie.

Resultatet från intervjuerna sammanställdes, efter flera genomläsningar av transkriptionerna, genom att försöka fånga in de olika aspekterna som framkommit under intervjuerna under några samlande teman. Dessa teman gavs sedan olika färgkoder. Denna process och färgkodning syns på det foto som återfinns som bilaga 4. Hela innehållet i de transkriberade intervjuerna färgkodades med hjälp av klisterlappar i olika färger, för att ge möjlighet att se om något hade missats och om temana lyckades fånga in innehållet på ett bra sätt. Temana modifierades en aning och blev sedan de rubriker som presenteras i resultatavsnittet av denna uppsats, där det redogörs för det relevanta innehållet i intervjuerna.

## 5.2 Observationer

Resultatet från intervjuerna har kompletterats med observationer. De har använts för att undersöka kunskapsorganisationen på Malmö stadsbibliotek och hur DDK tar sig uttryck och är synligt i stadsbibliotekets digitala informationskanaler. Observationer har genomförts av det fysiska biblioteksrummet, biblioteken i Malmö stads öppna nätkatalog (också kallad OPAC, Online Public Access Catalog) och Malmö stadsbiblioteks webbplats. De ägde rum i mars och april 2018. Metoden som använts är en kombination av systematisk observation beskriven av Denscombe (2009) och visuell metod beskriven av Hartel och Thomson (2011).

Denscombe beskriver hur observationer som metod präglas av sökandet av förstahandsinformation genom ögats direkta observationer i en naturlig miljö. Förstahandsinformation syftar på kravet att som forskare inte förlita sig på andrahandskällor. Med naturliga miljöer syftar Denscombe på att observationerna ska äga rum i situationer som skulle ha utspelat sig oavsett om undersökningen hade ägt rum eller inte. En viktig del i metoden ligger även i erkännandet av att forskarens perception kan vara influerad av personliga faktorer, vilka påverkar insamlandet av data. Systematisk observation, till skillnad från deltagande observation, förknippas med kvantitativa data och saknar den från forskaren deltagande aspekten. (Denscombe 2009, ss. 271–272)

Vissa justeringar har gjorts i förhållande till den systematiska observation Denscombe beskriver. Mest noterbart är valet att inte använda ett observationsschema. Ett observationsschema är främst en lista med punkter som forskaren registrerar data vid allteftersom den uppstår. Observationsschemat är tänkt att minimera variationer baserade på individuell perception samt att möjliggöra registrering av data på ett systematiskt sätt (Denscombe 2009, s. 274). Beslutet att inte använda ett schema baserades på att våra observationer varit mer utforskande och haft färre förutsebara observationspunkter. Användandet av ett observationsschema skulle då vara för styrande och riskera att exkludera spontana upptäckter.

Hartel och Thomson (2011) lyfter visuell metod som tillämpbar inom informationsvetenskaplig forskning, framförallt vid undersökningar av närliggande informationsutrymmen (immediate information space). Inom visuell metod använder man sig av bilder för att skapa kunskap om den sociala världen. Den metod de beskriver orienteras främst kring fotografiska bilder. De menar att sådana bilder lämpar sig väl vid undersökandet av de grundläggande egenskaperna i ett närliggande informationsutrymme, såsom dess storlek och utformning. Den lämpar sig även för att undersöka, kvantifiera och karaktärisera artefakterna inom utrymmet.

Det material som har undersökts i vår studie har inte enbart varit fotografiskt. Observationerna i det fysiska biblioteksrummet har genomförts genom att systematiskt observera hylluppställning, märkning och skyltning i hela Malmö stadsbibliotek, utifrån vilka kunskapsorganisatoriska drag samt vilka uttryck för DDK som är synliga i bibliotekets fysiska miljö. Data har registrerats genom fotografi samt skriftliga anteckningar.

Det övriga materialet från observationerna är digitalt och presenterat genom en webbläsare i en dator. Dock har presentationen av detta digitala material så stora likheter med material presenterat genom fotografi, att vi har ansett den visuella metoden tillämpbar. I denna studie har vi gjort tolkningen att det informationsutrymme Hartel och Thomson beskriver även kan innefatta digitala utrymmen.

Hartel och Thomson presenterar ett frågebaserat ramverk för visuell metod. Detta är uppdelat i fyra sektioner, varav tre tillämpats i våra observationer. Dessa tre sektioner berör (1) generella egenskaper hos det närliggande informationsutrymmet, (2) tillgängliga resurser i informationsutrymmet samt (3) informationsstrukturer i informationsutrymmet. Den fjärde sektionen i ramverket berör de mänskliga praktikerna i informationsutrymmet och har inte tillämpats, då användarstudier inte har inkluderats i undersökningen.

Det insamlade materialet har sedan omvandlats till den löpande text som återfinns i resultatavsnittet i denna uppsats.

### 5.3 Forskningsetiska frågor

Intervjuerna genomfördes med informanternas informerade samtycke. Informanterna har anonymiserats genom borttagandet av personnamn. Dock kan informanterna inte erhålla full anonymisering då de enbart är två till antalet och har mycket skilda roller inom organisationen. För en i verksamheten insatt individ finns det möjlighet att genom den presenterade informationen skaffa sig kunskap om informanternas identiteter. Informanterna var medvetna om denna möjlighet vid lämnandet av samtycke.

Då informanterna talar om sitt arbete och inte om några personliga ämnen är informationen antagligen inte särskilt känslig för informanterna. Den beroendeställning anställda har till sina arbetsgivare skulle möjligen kunna påverka hur kritiska de vågar vara gentemot organisationen. Det har dock inte funnits några synliga tecken på ett undvikande av kritik hos informanterna i vår studie. Vi bedömer därför att detta varken påverkat resultatet eller informanterna i någon betydande utsträckning.

Vid framställning av intervjuresultatet har beslut tagits att i vissa fall skriva ut informanternas befattningar. Dessa skrivs ut i de fall de kontextualiserar eller på annat vis äger relevans vid en utsaga samt i de fall informanternas mycket skilda roller gör det uppenbart vem av dem som gjort en utsaga. Befattningar utelämnas i alla andra fall. Detta beslut har tagits i enlighet med det tecknade samtyckesavtalet (bilaga 1), då det i detta framkommer att informanterna kan komma att framställas med befattningar i den slutliga texten.

Under observationerna i biblioteksrummet användes fotografering för att komplettera de skriftliga anteckningarna. Ansträngningar har lagts vid att, i den mån möjligt, inte inkludera människor i fotografierna då dessa inte är deltagare i studien och inte givit sitt samtycke till medverkan. I de fall inkludandet av människor i fotografier varit omöjligt att undvika, exempelvis vid fotografering av större ytor i biblioteket, har dessa bilder inte visats utanför forskargruppen eller i observationsresultatet.

En liknande princip har tillämpats i observationerna av Malmös stadsbiblioteks webbplats och av OPAC:en tillhörande biblioteken i Malmö stad. I dessa har varken bilder på privatpersoner eller utskrivna personnamn inkluderats. I de fall bilder som använts i presentationen av resultatet innehåller personnamn eller bilder på personer så har dessa delar av bilderna maskerats.

## 6. Resultat

Resultatet av vår undersökning presenteras i det här avsnittet uppdelat utifrån de olika metoderna.

### 6.1 Intervjuer

Det empiriska material som utgör resultatet av intervjuerna har delats in i fem återkommande teman. Dessa teman har inte varit bestämda på förhand utan har framtagits baserat på informanternas utsagor i syfte att på ett enklare vis kontextualisera och presentera resultatet. I viss mån kan temana överlappa varandra då en utsaga kan vara relevant inom flera områden. Därför kan i vissa fall en utsaga återkomma i separata avsnitt. I andra fall har beslut tagits att enbart presentera en sådan utsaga i det tema där det äger mest relevans. Detta för att på ett tydligare vis presentera resultatet.

Informanterna är två till antalet och båda är utbildade bibliotekarier. Den ena informanten har under arbetet med övergången till DDK haft rollen som processledare för arbetet. Den andra informanten har under övergången arbetat på Balagan, Malmö stadsbiblioteks avdelning för barn i åldern nio till tretton år. Vem av informanterna som bidrar med vilken utsaga kommer enbart att presenteras i resultatet i de fall denna information är relevant för utsagan samt i de fall det uppfattats som omöjligt att dölja som ett resultat av informanternas skilda roller.

#### 6.1.1 Jämförelser med tidigare klassifikationssystem

Återkommande för båda intervjuerna var jämförelser mellan DDK och stadsbibliotekets tidigare klassifikationssystem SAB. En av informanterna menar att DDK är mer användarvänligt och passar Malmö stadsbibliotek bättre än vad SAB gjorde, speciellt vad gäller barn- och ungdomsavdelningarna. Klartext beskrivs som lättare att förstå än de bokstavskoder som användes med SAB och övergången har lett till större tydlighet. Hen menar även att siffror generellt är lättare att förstå än bokstavskombinationer, även för barn, och att det nya systemet är enklare och mer logiskt. Informanten lyfter även att DDK troligtvis är lättare för förstagångsbesökare att förstå: ”Om man är en förstagångsbesökare så är det inte lätt med de här bokstavskombinationerna. Siffrorna blir enklare att förstå.”

SAB beskrivs som ett svåränvänt system i jämförelse med DDK. En av informanterna beskriver sina erfarenheter av att komma till Sverige och att vara van vid att använda UDK, vilket är ett sifferbaserat system likt DDK. Att då använda SAB med sina många bokstäver och parenteser beskrivs som svårt. Informanten berättar även att mötet med SAB väckte frågan om varför man i Sverige valt detta system när det finns många etablerade internationella alternativ.

Vidare beskrivs hur hylluppställningen har ändrats genom övergången till DDK. Det framkommer att organiseringen av samlingarna liknar varandra i grova drag, men att DDK följs hårdare. Under SAB var facklitteraturen organiserad utifrån koder från A till Ö, med vissa undantag. Böckerna inom varje huvudkategori var ordnade utifrån författarnamn. I DDK står facklitteraturen finare indelat utifrån koder från 000 till 999. Inom koderna står böckerna utifrån författarnamn.

En av informanterna belyser avsaknaden av finare åldersindelningar för facklitteratur inom DDK. Inom SAB finns tre olika beteckningar för barn- och ungdomsfacklitteratur: CF för de minsta barnen, UG för de något äldre samt U för ungdomar. Inom DDK används enbart beteckningen J, för engelskans juvenile, vilken innefattar all facklitteratur för barn och ungdomar. Informanten menar att detta system kan orsaka problem. Exempelvis är att det svårt att veta vilken av de tre barn- och ungdomsavdelningarna en bok tillhör om en facklitterär bok för barn och ungdom återfinns utanför avdelningarna.

Under intervjuerna lyfts problematiken i att DDK enbart tillåter en klassning per bok. Med SAB kunde man ge en bok flera klassningar, vilket möjliggjorde flera olika hyllplaceringar för samma bok. Vid användning av DDK måste man bestämma sig för en kod och en hyllplacering. En av informanterna beskriver SAB som ett mjukare system i jämförelse med DDK. Hen menar att SAB kändes mer som ett hyllsystem, medan DDK mer känns som ett klassifikationssystem.

Vid sökning av litteratur är det vanligaste tillvägagångssättet att gå till hyllan direkt eller att söka på ämnesord i katalogen. Sökning på klassning i katalogen sker väldigt sällan med båda klassifikationssystemen, men i SAB var det något lättare då personalen kände till systemet och dess klassningar bättre. Hen tror att katalogsökning på klassningar kan öka allt eftersom personalens kunskaper i DDK ökar.

En informant lyfter att hen inte saknar SAB. Hen menar att man kunde bli lite nördigare, men också att lite av den expertroll som bibliotekarierna tidigare haft gått förlorad. Detta är positivt om man på biblioteket kan ge användarna större möjligheter att hitta själva.

### 6.1.2 Upplysning och kommunikation mot användare och personal

Ett annat återkommande tema under intervjuerna var den kommunikation om DDK som riktats till användare, personal och andra bibliotek.

Processledaren beskriver hur man tidigt i arbetet med övergången började informera personalen och förankra de förändringar som skulle ske. Hen beskriver att man använt sig av möten, kallade kompetenskortisar, då katalogisatörerna informerat övrig personal om DDK. Katalogisatörerna förklarade under dessa möten bland annat hur huvudklasserna ser ut i DDK samt hur man bygger och tolkar koder. Utbildningen av personalen skedde i olika omgångar då alla inte hade möjlighet att närvara samtidigt. Istället fick personalen anmäla sig till de tillfällen de kunde delta. Informanten beskriver att då man på biblioteket faktiskt började implementera DDK anordnades större utbildningstillfällen med en person från KB:s arbetsgrupp för Dewey. Till dessa tillfällen bjöds även personal från områdesbiblioteken in. Fokus lades på personal på fackavdelningarna, då det var på dessa avdelningar övergången började.

Barnbibliotekarien beskriver att hen missat mycket av den utbildning som getts kring DDK, då hen inte började arbeta med övergången förrän i ett senare skede. Dock hålls kompetensutvecklingsmöten kontinuerligt och informanten har genom

dessa kunnat erhålla viss information. Processledaren menar att det är först när personalen börjar arbeta med det nya systemet som den kunskap man inhämtat landar och man förstår det man lyssnat på. Hen berättar att man för att hjälpa personalen med referenssamtal bland annat uppmanat dem att använda Webdewey för att testa att översätta olika koder.

Båda informanterna beskriver att det även mot användarna riktats en stor mängd information om DDK och övergången till systemet. Under övergången arbetades med olika former av marknadsföring. Flygblad och bokmärken med information trycktes upp och delades ut till besökarna. Flygbladen innehöll information om de tio huvudklasserna, men också kring vad DDK är för något och vilka länder i världen som använder DDK. Större skyltar placerades i entrén med allmän information kring övergången samt uppmaningen till besökarna att vända sig till personalen vid svårigheter att hitta eller andra frågor. Barnbibliotekarien berättar att man även på Balagan hade tillfälliga informationsskyltar under övergången. Där hade man också en skylt med en bild på Melvil Dewey, för att besökarna skulle få veta vem han var.

En stor del av upplysningen som riktas mot användarna har haft syftet att hjälpa dem att orientera sig i biblioteket och i den nya organisationen av samlingarna. De färgkodade skyltarna har en hjälpande funktion. Processledaren beskriver en stor karta på bottenvåningen och ger detta som exempel på hur de vill ha det i biblioteket. Det kommer skyltas i hela huset och redan i entrén ska det vara tydligt vad som finns i de övriga delarna. Användare möts av kartan och kan med hjälp av den ta sig vidare till rätt del av byggnaden. När användarna tagit sig till rätt våning behövs information för hitta till rätt avdelning. Till sist behöver användarna veta placeringskod, för att ta sig till rätt hylla. Processledaren menar att målet är att kunna leda användare från det stora till det mer specifika: ”Om vi lyckats guida dig rätt, om du har hittat rätt våning, rätt hus och rätt hylla, då är vi övertygade om att du kommer att hitta det du frågar efter, även på hyllan.”

Det finns en ambition att användare ska känna igen informationen på skyltarna från katalogen. Det kommer att finnas en del skyltning helt bestående av DDK-koder vid ingångar till olika rum. Exempelvis kan en skylt visa att ett visst rum innehåller huvudklass 900. Detta system kan hjälpa användare att i viss mån förstå DDK och hur bibliotekets samlingar är organiserade. Dock framkommer det att skyltningen även till stora delar är till för personalen. De behöver skyltningen för att lättare kunna organisera, hitta och ställa upp böcker.

Det framkommer att det kan skilja sig mycket i hur stor hjälp olika användare behöver för att navigera sig i biblioteket. Vissa hittar själva, medan andra behöver mycket hjälp och guidning från personalen. Personalen arbetar med att möta upp och besvara frågor från de användare som undrar mycket, samtidigt som tanken finns att användare ska klara sig så mycket som möjligt på egen hand.

Det sker arbete mot mer självgående betjäning och att användarna med tiden ska bli mer egenorienterade. Användare som en gång frågat om var något står, lär sig att på egen hand hitta tillbaka och behöver sällan fråga igen. En av informanterna nämner att den nya märkningen i klartext underlättar sökandet av litteratur. Detta gäller framförallt skönlitteratur på andra språk än svenska, där en märkning med tre bokstäver visar vilket språk boken är skriven i eller översatt till. Informanten menar dock att systemet skulle vara ännu bättre om klartextmärkningen av böckerna vore färgkodade, på ett vis som överensstämde med skyltningens färgkodning.

Processledaren förklarar att all kunskap som man på biblioteket erhållit genom att tillämpa DDK och kring övergångsprocessen kommer att delas med andra

bibliotek som är intresserade av att genomföra en övergång. Hen beskriver även att man under processens gång använt Instagram för att informera kring arbetet, i första hand andra bibliotek.

### 6.1.3 Kunskapsorganisatoriska konsekvenser

Ett tredje tema i intervjuerna var de konsekvenser som övergången till DDK lett till på Malmö stadsbibliotek. Konsekvenserna som nämnts har i första hand rört hylluppställning, sökning av litteratur och referensarbete.

Det framkommer att hylluppställningen enligt DDK har både för- och nackdelar. Ett exempel på en nackdel är att huvudklass 600 är mycket bred och därför också spretig. Den innehåller allt från medicin och teknik till trädgårdsarbete, husdjur och företagsekonomi. Även huvudklass 300 är väldigt bred. Dessa spretiga klasser kan vara svårhanterliga, inte minst när personalen sätter upp böcker. Det kan även vara svårt att tolka systemet och avgöra var en bok ska placeras, särskilt eftersom DDK inte tillåter dubbla klassningar.

Informanterna berättar att stora delar av samlingarna har flyttats. En av de mer märkbara förändringarna är den nya organiseringen av biografier. Tidigare stod biografierna i en egen avdelning, men är i det nya systemet placerade ämnesmässigt inuti de övriga samlingarna. Vidare nämner en av informanterna att böcker om hästar och böcker om hästsport hamnar på olika platser och att konstpedagogiska böcker oftare hamnar på pedagogik än på konst, vilket inte var fallet innan övergången.

Barnbibliotekarien berättar att man på Balagan valt att bryta ut lättläst skönlitteratur, samtidigt som vissa av de lättlästa böckerna är placerade i den övriga samlingen. På avdelningen för unga är fantasy utbrutet. På avdelningen Kanini, för barn upp till åtta års ålder, är allting utbrutet. Dock finns en del genremärkningar på böckerna även på Balagan. Dessa är kvar från det tidigare systemet och används inte i det nya. Informanten nämner att det finns funderingar på att bryta ut fantasy även på Balagan. För många utbrytningar kan dock göra att mycket böcker missas, menar informanten. Hen anser även att det finns problem med att sortera skönlitteratur utifrån genre, då genrer har tendenser att vara flytande.

Barnbibliotekarien lyfter även svårigheten i att inte fullt ut känna till hur samlingarna är organiserade efter övergången: ”Jag får gå och undersöka och göra nyupptäckter. Det kan vara lite svårt. Det har man ju inte alltid tid för i sitt dagliga arbete.”

Det framkommer att personalen inte alltid kan hjälpa användare att hitta hela vägen fram. Ofta hänvisas en användare vidare till någon annan ur personalen. Detta kommer antagligen ske under en övergångsperiod tills personalen kan biblioteket ordentligt igen. En av informanterna säger att uppställningen av böcker har blivit lite lättare, framför allt för de nyanställda.

Barnbibliotekarien berättar att det huvudsakliga arbete hen har utfört i övergången är att märka om böcker. Hen lyfter fram att det blir snyggare och mycket lättare att hitta bland böckerna om de märkts om. Delar av samlingarna på Balagan har dock inte märkts om på grund av kostnadsfrågor. En av informanterna lyfter fram att det är svårt att förändra den märkning som nu skett. Hen menar att det vore fördelaktigt att märka böckerna med etiketter i det färgschema som biblioteket använder till DDK, men att det skulle vara svårt att göra om den märkning som gjorts. En informant nämner att klartexten har lett till en diskussion kring märkningen bland användarna. Det händer att användare frågar om betydelsen av märkningen ”mellan”.

Det finns flera olika möjliga ingångar vid sökning i katalogen. Bibliotekarierna söker ibland på klassning för att bland annat se vilka koder som finns, hur mycket som finns på hyllorna och för att utföra felsökningar. Detta gäller i första hand de som arbetar på katalogavdelningen. I övrigt söker personalen antagligen ganska sällan med hjälp av klassningar, då DDK är nytt på biblioteket och många i personalen ännu inte är helt bekväma med systemet. Vanligare är troligtvis ämnesord för att göra mer avancerade sökningar, ofta i kombination med exempelvis författare eller språk. Användarna är på olika nivåer i sina sökstrategier. Som exempel nämns att studenter är vana att söka på avancerade sätt, medan en användare som vill låna en roman söker på enklare vis. Sökmöjligheterna är lika i personalens katalog och OPAC:en.

Barnbibliotekarien förklarar att man nästan alltid går till hyllan när man hjälper en användare. Om behovet finns görs sedan en sökning i katalogen. Vid en sådan sökning används i regel ämnesord och eventuellt klassning, men det är väldigt sällan frågorna på Balagan är så djupa att klassning behövs. Vid ämnessökning gäller det att veta vilka ämnesord som KB använder. Barnbibliotekarien berättar att hen har god koll på aktuella ämnesord och att det är enkelt att hitta information om ämnesord via Libris.

Sökning efter biografier har blivit lite svårare efter övergången. Ofta frågar användare var biografierna står, eftersom de tidigare var placerade i en egen avdelning. Att leta i samlingarna utifrån ämne kan vara ett onödigt steg för användare som enbart är intresserade av att mer allmänt läsa om någons liv. Dock lyfter barnbibliotekarien att den nya placeringen har en fördel på Balagan. Användarna på avdelningen söker ofta facklitteratur i samband med skolarbeten. I dessa fall är det positivt att biografierna står bland övriga ämnen, eftersom användarna då slipper gå till två separata hyllor: ”Då frågar man om andra världskriget och istället för att gå till två hyllor så hittar man Anne Frank direkt, utan att gå till biografihyllan.”

Vikten av god mediekunskap hos bibliotekarierna betonas. Detta syftar på goda kunskaper om de medier som finns tillgängliga. Som exempel nämns situationen med endast en åldersindelning av facklitteratur för barn och ungdomar inom DDK. Om medier inte är klassade utifrån målgrupp, är det upp till bibliotekarierna att känna till vilka medier som är lämpliga för olika användare. Det påpekas dock att även med olika indelningar och utbrytningar kommer mediekunskap alltid att behövas, speciellt när man arbetar med barn.

Övergången till DDK har lett till en del oro hos personalen angående referenssamtal. Tidigare hade många bra koll på vilka hyllor som fanns och vilka böcker som stod var. Det behövdes ofta bara en fråga för att någon i personalen skulle kunna svara var en önskad bok stod. Efter övergången krävs det i större utsträckning följdfrågor från personalen och sökningar i katalogen. En informant menar att man lär sig den nya organiseringen genom att utföra det praktiska arbetet. Alla behöver sätta upp böcker, kolla i katalogen och undersöka för att lära sig systemet. Utöver lite förvirring har övergången inte orsakat någon större förändring i arbetet med referenssamtal. Det lyfts även att användarna kommer att bli mer egenorienterade i framtiden och att hela biblioteket arbetar med mer självbetjäning. Detta var en av ambitionerna på Kanini, en ambition som dock inte riktigt förverkligats.

Processledaren beskriver att de beslut som tagits i samband med övergången inte alltid varit de allra bästa. Hen menar att när man nu med mer erfarenhet ser över de lösningar som gjorts, ser man att vissa av dem kunde läggas upp på ett annat sätt. Hen tillägger: ”Vi har genomfört projektet och med gott resultat, men det var kanske inte alltid en dans på rosor.”



#### 6.1.4 Reaktionen från användare och personal

Ett fjärde tema under intervjuerna var reaktioner på övergången till DDK. Reaktionen har kommit från användare, personal på Malmö stadsbibliotek och personal från andra bibliotek.

Informanterna berättar att det kommit ganska få reaktioner från användarna. Reaktionen har dock ökat i samband med att större delar av bibliotekets samlingar blivit omklassade och flyttade. Fler frågor har inkommit när biblioteket varit rörigt och det krävts en del förklaringar. De flesta frågorna har handlat om placeringen av böcker, men det har även kommit frågor om det nya systemet och varför biblioteket gått över till det. Reaktionen har varit både positiva och negativa. Vissa användare har sagt att DDK är enklare och att de tycker att övergången är bra. Användare från andra länder har berättat att de känner igen sig i systemet.

Det framkommer att de flesta användare troligtvis inte reflekterat kring det nya skyltsystemet. Folk är nöjda om de får svar på vad de frågar efter. En av informanterna menar att de flesta användare har sina favorithyllor. När favorithyllorna flyttats blir användarna till en början lite upprörda, men sedan nöjda igen när de fått veta vart hyllorna flyttats. Det finns också de användare som kan mycket och frågar mycket. Då försöker personalen möta upp detta och besvara deras frågor. Vissa användare har reagerat på klartexten på böckernas märkning. Framförallt är det märkningen ”mellan” som väckt en del frågor och också skapat en del diskussion kring märkningen.

Processledaren lyfter fram att bytet av klassifikationssystem varit en tämligen osynlig process, även för personalen. Processen har främst varit katalogbunden. Den har därför varit svår att förhålla sig till för de i personalen som inte arbetar med katalogfrågor. Det var först efter katalogiseringen och klassificeringen, när böcker fick ryggetiketter och placerades på hyllorna enligt DDK, som större delar av personalen fick förståelse för och kunde förhålla sig till övergången.

Barnbibliotekarien berättar att hen varit positiv till övergången under hela processen. Avdelningen där hen arbetar var en av de första att gå igenom övergången och fungerade lite som en experimentavdelning. Även detta tycker informanten varit positivt och berättar att det var roligt att vara föregångare för resten av biblioteket. Hen anser att DDK passar väl för Malmö stadsbibliotek, framförallt Balagan där klartextsystemet hjälper mycket. Hen tycker dock inte att termen ”mellan” är särskilt bra. En del förändringar uppfattas som negativa, exempelvis att facklitteratur om hästar och hästsport inte längre står bredvid varandra. Hen nämner också att hen inte minns exakt hur biblioteket var organiserat tidigare och att hen trodde att övergången skulle gå snabbare än den har gjorts.

Vidare framkommer att katalogavdelningen ibland får synpunkter från övrig personal angående klassningen av olika böcker. En av informanterna, som inte arbetar med katalogisering, förklarar dock att hen inte skulle vilja ha mer kontroll över klassificeringsprocesserna. Kommunikationen fungerar bra med katalogavdelningen i de fall en lösning från deras sida behöver förbättras. Processledaren berättar att det inom katalogavdelningen ibland upplevs som svårt i de fall det inte går att hämta en kod från exempelvis Libris och klassificeringen behöver ske på egen hand. En annan svårighet för katalogavdelningen finns i arbetet med språkkoder, där det finns olika regler för fack- respektive skönlitteratur.

Ett diskussionsområde för personalen har varit bibliotekets arbete med HBTQ-märkning av litteratur, i enlighet med den HBTQ-certifiering biblioteket genomgått via RFSL. Delar av personalen tycker att man ska ha separata hyllor för att synliggöra

denna litteratur, medan andra inte tycker det. Katalogavdelningen känner ett ansvar vid hanteringen av frågan. En informant lyfter att DDK är ett amerikanskt system och att detta märks väldigt tydligt. Till exempel tar kristendomen större utrymme än de andra religionerna. Informanten berättar att hen känner sig obekvämt med att nämna vissa av systemets mer kontroversiella benämningar.

Det har kommit reaktioner från personalen angående oro och ökad förvirring vid referenssamtal. Många i personalstyrkan ifrågasätter troligtvis varför de ska behöva lära sig ett nytt system, när det länge funnits ett fungerande system i form av SAB. En informant menar att detta ifrågasättande är kopplat till den frustration som kommer av att ens kunskaper minskar i relevans. Informanten berättar att hen själv ibland tycker att det är jobbigt att inte i samma utsträckning känna till böckernas placering: ”Jag har ju jobbat här så pass länge att jag verkligen borde veta exakt var böckerna står.”

Informanten tar dock inte den förlorade kunskapen särskilt hårt. Hen menar att man alltid har kunskaper som inte används och att kunskapen om SAB inte kommer att bli irrelevant på lång tid, eftersom det finns många bibliotek som fortfarande använder sig av systemet. Informanten reflekterar att mycket kunskap om SAB börjar komma tillbaka under intervjun.

Processledaren menar att större förändringar ofta är svåra, men att människor borde våga lite mer. Man måste våga lära sig nya saker, även om detta kommer i konflikt med tidigare kunskap, den roll man redan har och den stolthet man känner. Informanten berättar att många positiva reaktioner har kommit från personal på andra bibliotek. Folk har varit nyfikna och velat veta hur arbetet går. Hen berättar att det är många som har hört av sig för studiebesök på biblioteket för att lära sig om det arbete som utförts.

### 6.1.5 Tillämpning och anpassningar av DDK

Ett femte tema under intervjuerna berörde tillämpningen och de anpassningar av DDK som utförts på Malmö stadsbibliotek.

Processledaren berättar att arbetet med övergången påbörjades tidigt, troligtvis redan 2012. Då satt en grupp på katalogavdelningen och undersökte hur samlingarna skulle påverkas av övergången och hur man bäst hanterade detta. Det gjordes stickprov i katalogen för att se vilka böcker som skulle hamna på vilka avdelningar och huruvida de olika avdelningarna skulle växa eller krympa. De arbetade även med att reda ut hur biografierna skulle hanteras.

Det framkommer att man valt att använda klartext vid märkning av skönlitteratur och kurslitteratur. Klartextmärkningen av skönlitteraturen följer de nationella riktlinjer som utvecklats av KB. En av medlemmarna i projektgruppen för DDK på Malmö stadsbibliotek, sitter även i arbetsgruppen för Dewey på KB. Detta gav projektgruppen en kanal till KB, som möjliggjorde att deras frågor kring klartext kunde diskuteras på den nivån.

Malmö stadsbibliotek har tagit ett eget beslut om att märka kurslitteratur i klartext, för att bättre synliggöra dessa böcker i samlingarna. Böckerna är märkta med klartexten ”kurs”, koden i DDK samt författare. Böckerna är placerade i början av sektionerna, före resten av samlingarna. Barnbibliotekarien förklarar att hen inte är helt positivt inställd till klartexten ”mellan” som används på avdelningens skönlitteratur enligt KB:s rekommendationer. Hen berättar också angående klartextmärkningen i stort: ”En gång i processen tyckte jag: varför ska vi inte ha siffror på dem också, när vi ändå ska ha siffror på allt annat?”

Språkkoder skrivs ut på icke svenskspråkig skönlitteratur samt icke svensk- eller engelskspråkig facklitteratur. Svensk- och engelskspråkig facklitteratur står tillsammans på hyllorna. Ibland är det svårt för katalogavdelningen att låta bli att skriva ut språkkoder på engelskspråkig facklitteratur, eftersom koder skrivs ut på engelsk skönlitteratur. Språkkoderna är på engelska, eftersom systemet för katalogiseringen använder engelska språkkoder. Det påpekas att det antagligen vore bättre med svenska språkkoder. Minoritetsspråk skrivs dock ut på svenska för att hjälpa användare och personal.

De DDK-koder som används på Malmö stadsbibliotek är relativt korta. Det finns några längre koder, men koderna är oftast fem eller sex siffror. Detta anses räcka väl för bibliotekets samlingar. En informant berättar att vissa bibliotek använder sig av koder runt tre siffror och istället gör större utbrytningar. Detta är något man valt att inte göra på Malmö stadsbibliotek.

Barnbibliotekarien berättar om ett försök på Balagan att frångå den numeriska ordningen i hylluppställningen. Böcker om hästsport placerades på hyllan tillsammans med böcker om hästar, trots att de inte var klassade på det viset. Användare och mindre frekvent personal placerade då böckerna i nummerordning enligt DDK och de separerades återigen. Angående hylluppställningen berättar informanten också att man på Balagan valt ett lite parkourinspirerat hyllandskap. Detta passar bra för barnen, men gör det svårare att hitta på avdelningen.

För att minska kostnaden för märkning planerade man i ett tidigt skede av övergången att inte märka om vissa delar av samlingarna och att prioritera nyinkommen litteratur. Efter ett tag märktes det dock att det blev mycket lättare att hitta om böckerna märktes om. Det kanske vore bättre om märkningarna på böckerna också var i samma färger som på skyltarna, där färgerna representerar olika klasser i DDK. Detta omöjliggörs dock av kostnadsskäl, då klisterlapparna till märkningen är dyra och böckerna redan märkts om enligt DDK.

Processledaren berättar att övergången till DDK har genomförts inom befintliga resurser. Orsaken till titeln processledare är att övergången betraktas som en process, till skillnad från ett projekt där extra resurser tillförs arbetet.

Biografierna var före övergången placerade i en egen avdelning. De är nu placerade ämnesmässigt inom den övriga samlingen. Detta val har gjorts för att följa praxis inom DDK. På Malmö stadsbibliotek är dock ordet ”biografi” utskrivet i klartext, för att böckerna ska bli synligare i samlingarna. Även ”analys & tolkning” är utskrivet i klartext för att synliggöra dessa böcker och för att särskilja dem från biografierna. Barnbibliotekarien lyfter att placeringen av biografierna bland ämnena fungerar bra på Balagan, där användarna ofta lånar facklitteratur till skolarbeten. Det underlättar då att slippa gå till en separat hylla för att hitta biografier. Informanten nämner också att klassning av biografier anses svårt.

Barnbibliotekarien berättar att lättläst litteratur är utbruten ur samlingen på Balagan. Vissa lättlästa böcker är dock placerade inom den övriga samlingen. Samma lösning används för böcker med HBTQ-tematik, som är märkta med regnbågsklistermärken och placerade på en separat hylla. Samtidigt är vissa böcker placerade inom den övriga samlingen. Enligt informanten gör den dubbla placeringen böckerna lätta att hitta och möjliggör browsing. Hen berättar att det delvis är problematiskt att definiera litteratur utifrån HBTQ-tematik, eftersom det inte är självklart positivt att se en sådan tematik som något utmärkande och för att det inte nödvändigtvis är den mest centrala tematiken i en bok. Den dubbla placeringen är även ett sätt att hantera denna problematik. I övrigt är tanken att det inte ska finnas så

många utbrytningar, men det är inte omöjligt att fler kommer att genomföras i framtiden.

Malmö stadsbibliotek genomförde en HBTQ-certifiering år 2015. Då undersöktes bland annat olika sätt att synliggöra resurser med HBTQ-tematik. Arbetet ledde även till skapandet av en uppsättning HBTQ-ämnesord, som nu används på biblioteket. Dessa finns också tillgängliga för andra bibliotek att använda. I övrigt följer Malmö stadsbibliotek KB:s standard för ämnesord. Det finns också en möjlighet att använda interna ämnesord som särskiljs i katalogen. Det framkommer att KB:s ämnesord ännu behöver förbättras och möjligheten till interna ämnesord ses som positiv. På Balagan används exempelvis ”HBTQ mellan”, för att underlätta sökning av resurser med HBTQ-tematik.

Barnbibliotekarien berättar att problematiken med enbart en åldersindelning för barn- och ungdomsfacklitteratur diskuteras med områdesbiblioteken i Malmö i samband med övergången till DDK. Än så länge har diskussionen inte lett till någon åtgärd. Informanten berättar också att det kan vara problematiskt med alltför många åldersindelningar. Hen ger som exempel att en tonårig användare troligtvis inte vill läsa en bok med en klassning för yngre barn, även om boken skulle passa användaren.

Böcker klassificeras sällan av Malmö stadsbibliotek. Istället hämtas klassningar till engelskspråkig litteratur ofta från Library of Congress eller OCLC. Klassningar till svensk litteratur hämtas ofta från Libris. Lokal litteratur eller litteratur från mycket små förlag kan behöva klassificeras på biblioteket. Att klassificera litteratur upplevs som svårt av många i personalen. Libris kan användas för att undersöka hur liknande böcker har klassats. En annan lösning är att vänta tills KB har klassificerat den aktuella boken. Möjligheten att hämta klassningar innebär en effektivisering och ses som en stor fördel med övergången till DDK. Malmö stadsbiblioteks registrering i Libris har också varit en del av övergången.

Processledaren berättar att KB:s arbete med DDK främst varit inriktat på forskningsbibliotek och därför inte alltid varit till särskilt stor hjälp för övergången på Malmö stadsbibliotek. Behoven på forskningsbibliotek skiljer sig mycket från behoven på folkbibliotek. Informanten önskar tydligare nationella riktlinjer kring målen med övergången till DDK och vad övergången innebär för folkbiblioteken i Sverige. Det skulle även kunna underlätta arbetet om det fanns en deadline med sista året för folkbiblioteken att genomföra övergången. Sådana riktlinjer kan få leverantörer att se potential i marknaden och avsätta resurser för att möta en ökande efterfråga på färdigkatalogiserade böcker med klassningar enligt DDK. Många folkbibliotek är beroende av tjänster från exempelvis BTJ och Adlibris, eftersom de saknar katalogavdelningar.

Processledaren berättar att det testades olika lösningar i början på övergången till DDK. Längre in i arbetet följdes regler och ramar inom systemet striktare. Detta underlättade arbetet och möjliggjorde för en person att fortsätta arbeta där en annan slutat.

## 6.2 Observationer

Det första uttrycket för DDK var tre planscher i Malmö stadsbiblioteks entré, som visade bibliotekets våningsplan och resurserna i varje del (se *figur 1–3*). Redan här fanns koderna för de tio huvudklasserna i DDK. Varje huvudklass var även markerad med en egen färg. Alla resurser som fanns utskrivna på planscherna var inte kopplade till en färg, exempelvis tv-spel och serier. Alla ämnen var inte heller utskrivna, exempelvis stod det enbart filosofi vid avdelning 100, vilken även täcker in psykologi. Antalet utskrivna ämnen skilde sig även mycket mellan de tio huvudklasserna. Till exempel stod det under huvudklassen 200 enbart religion, medan det under 300 stod över tio olika ämnen.



Figur 1



Figur 2



Figur 3

Planscherna täckte en karta över biblioteket som fanns på väggen. Kartan hade hjälpt navigationen i biblioteket, om den inte varit gömd bakom de tre planscherna. Vid varje hiss i bibliotekets entré fanns även planscher med samma utformning som de tre beskrivna planscherna.

### 6.2.1 Balagan

Efter bibliotekets entré besökte vi Balagan, avdelningen för barn i åldrarna nio till tretton. Genom en av våra informanter hade vi fått veta att denna avdelning var först med att övergå till DDK, vilket gjorde det lämpligt att börja vår observation här. På avdelningen möttes vi först av lättläst skönlitteratur. De flesta böckerna hade märkning i klartext, men många var fortfarande märkta i SAB. Böckerna var även märkta med ett stort L, vilket vi fick reda på stod för lättläst. Bland avdelningens (icke lättlästa) skönlitteratur på svenska var nästan alla böcker märkta med klartext, med några få undantag.

De flyttbara hyllmarkeringar som visar vilken klassning som finns på hyllan, så kallade knubbar, hade dock SAB-koder. Knubbarna stod i början av sektionen och representerade dramatik, poesi och samlingar, vilket är standard för klartextmärkt skönlitteratur inom svenska DDK. I hyllorna med den vanliga skönlitteraturen fanns

även vissa böcker som hade märket för lättläst. Av en bibliotekarie fick vi förklarat att detta inte var ett misstag, utan ett sätt att göra användarna uppmärksamma på att det inte är så stor skillnad mellan den litteratur som är märkt som lättläst och den som inte är det.

I Balagans musikrum var noterna märkta enligt SAB. Ungefär hälften av den övriga litteraturen i musikrummet (manga och serier på olika språk samt skönlitteratur på engelska och arabiska) var märkta med klartext och resten enligt SAB. Vad som märkts med klartext verkade vara slumpmässigt. Märkningen i klartext på mangan verkade inte följa en tydlig standard. Exempelvis var vissa böcker märkta ”Manga eng”, vissa ”Manga Mellan eng” och vissa ”Serie Mellan eng”.

Vid Balagans sektion för facklitteratur (se *figur 4* för de två första hyllorna) fanns en plansch som visade de tio huvudklasserna i DDK, vilka koder de har och vilka färger som symboliserar varje huvudklass (se *figur 5*). Varje knubb hade en färgad rund prick som visade vilken huvudklass som böckerna vid knubben hörde till. Inom de olika huvudklasserna fanns det relativt få knubbar med flera klassningar vid varje knubb. På knubbarna stod klassningen i siffror och text och i vissa fall fanns även en text vars syfte verkar vara förklarande eller lustskapande. Exempelvis innehöll knubben för ”Folktro och folkseder” även texten ”Häxor och väsen” inom parentes (se *figur 6*). All facklitteratur var organiserad enligt DDK, med undantag för dubletter som stod på översta hyllan.



Figur 4



Figur 5



Figur 6

Skönlitteratur på andra språk än svenska var ungefär till hälften märkt med klartext och till hälften enligt SAB. Knubbarna hade dock SAB-koder. Avdelningen hade även en blandhylla med böcker från skilda områden.

## 6.2.2 Kanini

Efter Balagan kom vi till Kanini, avdelningen för barn i åldrarna upp till åtta år. En bibliotekarie berättade att böckerna på Kanini inte organiseras enligt DDK. Organisationen utgår istället från kategorier som barnen varit med om att bestämma. Ett uttryck för detta var en hylla som innehöll böcker både om sport och mat (se *figur 7*). Orsaken till denna placering var att barnen kopplat ihop ämnena, eftersom de båda har med kroppen att göra (se *figur 8*).

Böckerna i Kaninis huvudrum var organiserade i hyllor som liknade träd. Varje träd hade en huvudkategori med flera underkategorier. Inom klasserna stod fack- och skönlitteratur blandat, utan märkning för respektive. Böckerna hade olika typer av märkning efter ämne (se *figur 9*). Dvd-filmer var märkta med den första bokstaven i titlarna och organiserade i bokstavsordning. En hylla för föräldrar innehöll litteratur



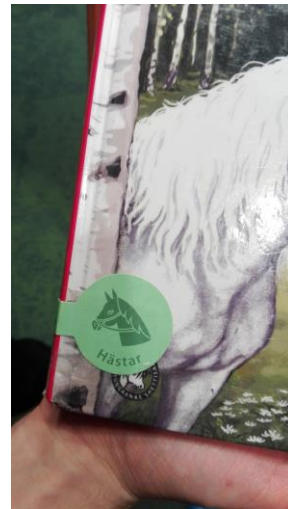
om barn och föräldraskap, som var märkta enligt DDK. Det fanns även en äppelhylla anpassad till barn med olika former av läsnedsättningar.



Figur 7



Figur 8



Figur 9

På avdelningen finns ett rum för kreativt skapande med namnet Regnbågen. I detta rum fanns några små hyllor med böcker relaterade till skapande. Böckerna var här märkta med antingen en etikett där det stod "skapa" eller en etikett med en sax. Böckerna hade även de vanliga märkningarna med klassningar, vissa enligt DDK och andra enligt SAB.

Utöver Kaninis huvudrum och rummet för skapande är avdelningen uppdelad i tre delar, med ett eller två rum i varje del. Gryningen är till för barn i åldern upp till två år. Där fanns uteslutande pekböcker, organiserade utifrån författare i låga hyllor. Inom varje hylla stod böckerna oorganiserade. På hyllorna stod bokstäver som visade vilka författare som hörde till de olika hyllorna. Det fanns flera bokstäver på varje hylla, antagligen på grund av det låga antalet hyllor.

Skymningen är till för barn i åldern tre till fem år och innehöll i första hand bilderböcker. Dessa var organiserade i låga hyllor likt böckerna i Gryningen. Dock fanns här betydligt fler hyllor och bara en eller två bokstäver på varje hylla (se figur 10). Varje bok var märkt med en bokstav på framsidan, för att tydliggöra i vilken hylla den hörde hemma. Utöver bokstaven hade böckerna även en vanlig märkning. De flesta var märkta enligt SAB, men några var märkta med klartext. Inom hyllorna stod böckerna oorganiserade.

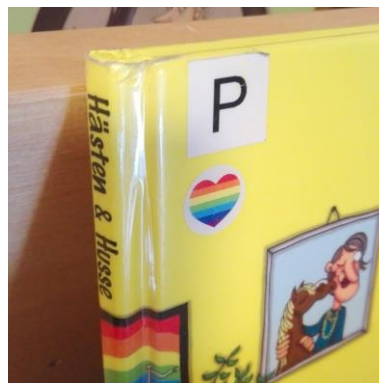


Figur 10

I Skymningen fanns två utbrytningar med varsin mindre hylla, ”sagosamlingar” och ”rim och ramsor”. Det fanns även en hylla med böcker för barn som precis börjat läsa. På denna hylla var böckerna i första hand märkta enligt SAB, men några var märkta med klartext. Böckerna hade även märkningen BL, ”börja läsa”. Här fanns även en HBTQ-hylla märkt med regnbågsfärger. Böckerna i hyllan var märkta med hjärtan i regnbågsfärger och bokstäver för författarnas namn (se *figur 11 & 12*). Böckerna var inte organiserade inom hyllan.



Figur 11



Figur 12

Skuggan är till för barn i åldern sex till åtta år. Böckerna var här organiserade i överkategorier, med ett par underkategorier i varje. Överkategorierna stod skrivna i olika färger ovanför hyllorna. Flera av böckerna var märkta med etiketter med samma färg som dess överkategori. De färgade etiketterna hade även symboler som visade vilken underkategori de hörde till. Många av böckerna saknade sådana etiketter och hade då en större klartext som visade underkategori. De flesta böckerna saknade en vanlig märkning, men de som hade en sådan var märkta med klartext.

### 6.2.3 Avdelningar för vuxna

Efter bibliotekets två avdelningar för barn utfördes observationer i de facklitterära avdelningarna för vuxna. En stor del av bibliotekets samlingar tillhör denna kategori. Majoriteten av dem var placerade i delen av biblioteket vid namn Slottet. Vi började observationerna högst upp på plan fyra. När vi kom upp för trappan möttes vi först av en mindre skylt, som visade vilka delar av samlingarna som fanns i denna del av biblioteket. Skylten liknade de planscher som fanns i bibliotekets entré, med ämnen utskrivna kopplade till DDK-koderna för den huvudklass de tillhör. Även de färger som kopplats till de olika huvudklasserna var tydligt utmålade på skylten. I likhet med skylten i entrén visade denna skylt inte samma antal ämnen för varje huvudklass. På 100, 200 och 500 stod enbart ett eller två ämnen utskrivna, medan det på 300 och 600 stod åtta eller fler ämnen.

Den första sektionen vi möttes av på våningsplan fyra var 100, filosofi och psykologi. Hyllorna var långa och följde salens väggar. På hyllornas sidor satt listor med de ämnen som fanns på respektive hylla och de DDK-koder som hörde till dem. Listorna var längst upp märkta med den blå färg som kopplats till huvudklassen på planscherna och skyltarna. Även hyllknubbarna hade runda prickar med samma färg. Alla böckerna var märkta enligt DDK och sektionen var organiserad helt enligt dessa koder, utan några utbrytningar. Varje knubb representerade en klass med något



enstaka undantag. Till exempel hade knubben för tillämpad etik klasserna 172–179. Biografier stod blandade med övrig litteratur. Dock hade de ordet ”biografi” utskrivet i klartext på etiketterna, utöver den vanliga klassningen i DDK.

Längst upp i vissa hyllsektioner satt skyltar i den blå färg som kopplats till huvudklassen (se *figur 13*). Dessa hade ordet ”test” utskrivna på sig och klasser i DDK som inte verkade ha någon funktion eller följa något mönster. Ett rimligt antagande är att dessa skyltar kommer att göras om till något mer användbart i framtiden. Även en annan typ av skylt fanns längst upp på vissa hyllor. Dessa hade anvisningar utskrivna enligt DDK, till exempel 100–140 eller 150. DDK-koderna på dessa skyltar stämde inte till fullo med klassningarna på hyllorna under, utan gav en lite grövre och mindre specifik anvisning. Även dessa skyltar var märkta med huvudklassens färg.



*Figur 13*

Sektionen för huvudklass 200, religion, började där 100 slutade och delade de uttryck som den föregående sektionen hade. Det fanns liknande skyltar vid hyllornas sidor och längst upp på hyllorna. Samlingen var organiserad på samma sätt, med undantag för de mindre djupa klassningarna. De flesta klassningar i sektion 200 hade enbart tre siffror, medan sektion 100 hade flera klassningar med fyra siffror eller fler. Den lila färg som kopplats till huvudklassen på planscher och skyltar var tydligt närvarande på skyltarna på hyllornas sidor, skyltarna längst upp på hyllorna samt på hyllknubbarna.

Detta färgschema visade sig vara genomgående för hela den facklitterära samlingen i Slottet. Alla sektioner var i skyltningen på hyllornas sidor, längst upp på hyllorna och på knubbarna (se *figur 14*) märkta med de färger som kopplats till de olika huvudklasserna. Även systemet med listor på hyllornas sidor med förteckningar över hyllornas ämnen och de korresponderande koderna (se *figur 15*), var återkommande i varje sektion. Ett annat genomgående drag för alla sektioner var systemet med en knubb för varje klass, med några få undantag. Klassningens djup skiljde sig dock en del mellan sektionerna.



Figur 14



Figur 15

I sektion 900, historia och geografi, fanns ett betydligt större djup i klassningen än i de två tidigare sektionerna. Fler djupa klasser och ett större djup med fler siffror var återkommande. Inom både de geografiska och historiska delarna av samlingen fanns specifika klasser för orter i Skåne. I dessa fall var böckerna märkta med orten i klartext tillsammans med den övriga märkningen i DDK.

Skyltarna längst upp på hyllorna, som i de tidigare sektionerna saknat användbar information, var i sektion 900 helt färdiga (se figur 16). Skyltarna visade ämnen och koder på de klasser som fanns på hyllplanen under och informationen var väldigt exakt. På hyllornas sidor och längst upp på vissa hyllor fanns inte bara listor över hyllornas klasser, utan även skyltar med anvisningar kring övergripande ämnen såsom ”geografi och resor” eller ”historia” (se figur 17). Även dessa skyltar hade den färg som kopplats till sektionen. På skyltarna på hyllornas sidor med listor på klasser, stod vissa klasser utskrivna i fetstil. Dessa var vissa av de ”tvåsiffriga” klasserna, till exempel 930 och 950.



Figur 16



Figur 17

På ett hyllplan vid reseböcker, tidigt i sektion 900, stod en skylt som förklarade att böcker om vandring inte fanns på denna avdelning. Vandringsböckerna kunde hittas under DDK-koden 796.5 på våning 3 i en annan del av biblioteket. DDK-koden på skylten var även markerad med den orangea färg som kopplats till sektion 700.

Vid sektion 500, naturvetenskap och matematik, kunde vi se hur bibliotekets kurslitteratur var organiserad. Kurslitteraturen var klassad grovt med en eller två siffror, exempelvis 500 eller 530. Den var placerad vid särskilda knubbar som stod före de andra böckerna med samma klassning. De var även märkta med ”kurs” i klartext, utöver den vanliga märkningen i DDK (se figur 18). Likt i sektion 900 var vissa klasser på sektion 500 utskrivna i fetstil på listorna på hyllornas sidor.

På fjärde plan fanns två hyllor i olika rum med huvudklassernas koder utskrivna i svart färg på sidorna (se figur 19). Enbart en av dessa koder hade en möjligtvis provisorisk skylt med den färg som kopplats till klassen. Klassernas ämnen stod inte utskrivna.



Figur 18



Figur 19

På fjärde plan finns även Malmörummet, där böcker om Malmö är placerade. Referensexemplaren var här märkta enligt SAB och organiserade därefter. Facklitteraturen för hemlån var märkta enligt DDK och även märkta med ett grönt märke där "Malmö" stod utskrivet. I rummet fanns även skönlitteratur med samma gröna märkning samt övrig märkning i klartext.

Även på plan tre möttes vi vid trappan av en skylt, liknande den på plan fyra, som visade Slottets resurser med utskrivna koder i DDK samt tillhörande färger. På plan tre fanns sektionerna 300, 400 och 600. Alla präglades av den användning av DDK och de kunskapsorganisatoriska system som beskrivits från observationerna av våningen ovan. Skyltarna längst upp på hyllorna var helt färdiga, i likhet med sektion 500 och 900. De innehöll ämnen och koder i DDK, vilka beskrev vad som fanns på hyllplanen under. De ämnesskyltar på hyllornas sidor som användes i sektion 900, användes genomgående på plan tre, med undantag för den lite mindre sektionen 400. Systemet med färger kopplade till huvudklass var genomgående för listorna på hyllornas sidor, knubbarna samt skyltarna på sidor och längst upp på hyllorna.

En utstickande detalj var att sektion 400, språk, även innehöll utbrytningar av lättläst skönlitteratur samt lättläst facklitteratur från andra avdelningar (se figur 20 & 21). Dessa var placerade vid böckerna för svenskinläring. Den lättlästa skönlitteraturen var märkt i klartext och hade utöver detta etiketter med ett stort "L" för lättläst. Den lättlästa facklitteraturen var märkt enligt DDK, alltså baserat på ämne och hade i de flesta fall inte en klassning i 400. Även facklitteraturen hade etiketterna för lättläst.



Figur 20



Figur 21

På plan 2 fanns enbart sektion 000, allmän kunskap. Vid dess första hylla fanns på väggen huvudklassens DDK-kod utskrivna i stora svarta siffror, på liknande vis som i sektionerna 100, 200 och 900. Dock stod här även huvudklassens ämne utskrivet i



text, vilket inte var fallet i de tidigare sektionerna. Längst upp på en hylla fanns en skylt, liknande de som fanns på vissa ställen i sektion 100 och 600. Även denna skylt gav högst grova anvisningar kring hyllans innehåll, i likhet med skyltarna i de andra sektionerna. Enbart tvåsiffriga koder stod utskrivna på skylten trots att hyllan innehåll djupare klasser än så. Detta gjorde det svårt att avgöra vilken del av hyllan som skylten gav anvisningar kring, utan att närstudera hyllans innehåll. Denna svårighet fanns även hos skyltarna i de andra sektionerna.

Sektion 700, konst och fritid, var den enda större sektionen med facklitteratur som inte var placerad i Slottet. Vissa av sektionens skyltar skiljde sig i utformning från de skyltar som observerats i Slottet (se *figur 22*). Färgen som kopplats till sektionen var dock närvarande. Fotoböcker och biografier om fotografer var utbrutna och placerade vid en lite lägre hyllsektion bredvid de övriga böckerna. Detta har troligtvis gjorts på grund av fotoböckernas något större storlek.

På hyllornas sidor fanns samma typ av listor som i de övriga avdelningarna. Vissa tvåsiffriga koder stod i fetstil även här, med ett undantag för noter, vars listor var helt i fetstil och saknade sektionens färg. Noterna var även ordnade åt motsatt håll från de övriga böckerna, trots att hyllorna med noter var placerade bredvid de andra hyllorna. Tunna nothäften var utbrutna och placerade i lådor vid sidan av hyllorna. Dessa nothäften var märkta enligt SAB och organiserade därefter (se *figur 23*).

Inom huvudklass 700 fanns klasser för särskilda musiker, fotografer, filmskapare och liknande. Sektionens biografier var klassade på detta vis, vilket innebar att de stod placerade tillsammans inom varje ämne. Exempelvis stod alla musikerbiografier på 780.92.

Inom sektionen fanns större samlingar cd-skivor och dvd:er (se *figur 24*) med musik. Dessa var märkta enligt SAB. Cd-skivorna var organiserade utifrån genre enligt SAB och sedan organiserade utifrån musiker och bandnamn inom varje genre. Dvd:erna med musik var också organiserade utifrån musikgenre och även märkta med klisterlappar i olika färger beroende på genre.



*Figur 22*



*Figur 23*



*Figur 24*

Sektionen fortsatte från 790 i en annan del av biblioteksbyggnaden. Här fanns utbrytningar med klassningarna 791-792.092, vilka innefattade film, skådespel och andra relaterade ämnen. De övriga klasserna innefattade främst sport och lekar.

Sektion 800, litteratur, innehöll både skön- och facklitteratur. Vid den svenskspråkiga skönlitteraturen stod först samlingar, sedan romaner och noveller

blandat med varandra, följt av poesi och drama. Samlingar, romaner och noveller var främst märkta enligt SAB med några undantag i klartext (se figur 25). Poesi och drama var främst märkt i klartext (se figur 26). Skyltarna på hyllornas sidor hade genomgående utskrivna SAB-koder. Den engelskspråkiga skönlitteraturen var organiserad mycket likt, men med den mindre skillnaden att knubbarna vid poesi och drama hade utskrivna SAB-koder (se figur 27). Detta var inte fallet med svenskspråkig poesi och drama där knubbarna enbart hade klartext.



Figur 25



Figur 26



Figur 27

Inom skönlitteraturen fanns ett flertal utbrytningar. De svenskspråkiga pocketböckerna hade en egen hylla och var indelade efter ”roman”, ”biografi” och ”spänning”. Bredvid pocketböckerna fanns en hylla för nyinkommen skönlitteratur. Inom både den svensk- och engelskspråkiga litteraturen fanns utbrytningar av genrerna ”spänning”/”crime” och ”sf & fantasy”. Inom den svenskspråkiga litteraturen fanns även en utbrytning av ”historiska romaner”. Dessa genreutbrytningar var märkta enligt SAB, med några undantag i klartext. Utöver detta var ”spänning”/”crime” märkta med en rosa etikett och ”sf & fantasy” märkta med en grön.

Andra utbrytningar var ljudböcker, talböcker och storstil. Ljudböckerna var märkta med ”cd” eller ”mp3” i klartext, samt vanlig märkning enligt SAB eller DDK. Talböckerna stod helt enligt SAB och var även indelade i olika genrer. Storstil var märkt i klartext.

Skönlitteratur på övriga språk var i första hand märkt enligt SAB. Facklitteraturen var i vissa fall märkt enligt SAB och i vissa fall märkt enligt DDK. Vid varje språk stod skönlitteratur först, följt av facklitteratur. I de fall det fanns större facklitterära samlingar inom ett språk, var dessa organiserade med knubbar. Detta var exempelvis fallet med arabiska. Den arabiskspråkiga facklitteraturen var märkt enligt DDK och så även knubbarna. Den persiskspråkiga facklitteraturen var främst märkt enligt SAB och organiserad med knubbar med SAB-märkning. En mindre andel persiskspråkig facklitteratur var märkt enligt DDK och var också placerad före böckerna som var märkta enligt SAB. Detta var även fallet med facklitteratur på bosniska, kroatiska, serbiska och rumänska. Ungdomsböcker på övriga språk var främst märkta med klartext. De var organiserade utifrån språk, med skönlitteratur placerad först och facklitteratur efter.

På sektionen fanns även dvd-filmer som var helt omärkta, med undantag för serier som var märkta med en lila etikett.

Bland skönlitteraturen i sektion 800 samt facklitteratur på andra språk än svenska, saknades närvaron av den rosa färg som kopplats till sektionen genom skyltar på andra platser i biblioteket. Skyltar på hyllornas sidor och knubbar var märkta med en röd färg, som inte var del av det färgschema som tagits fram för huvudklasserna i DDK. Den rosa färgen fanns dock bland sektionens svenskspråkiga facklitteratur.

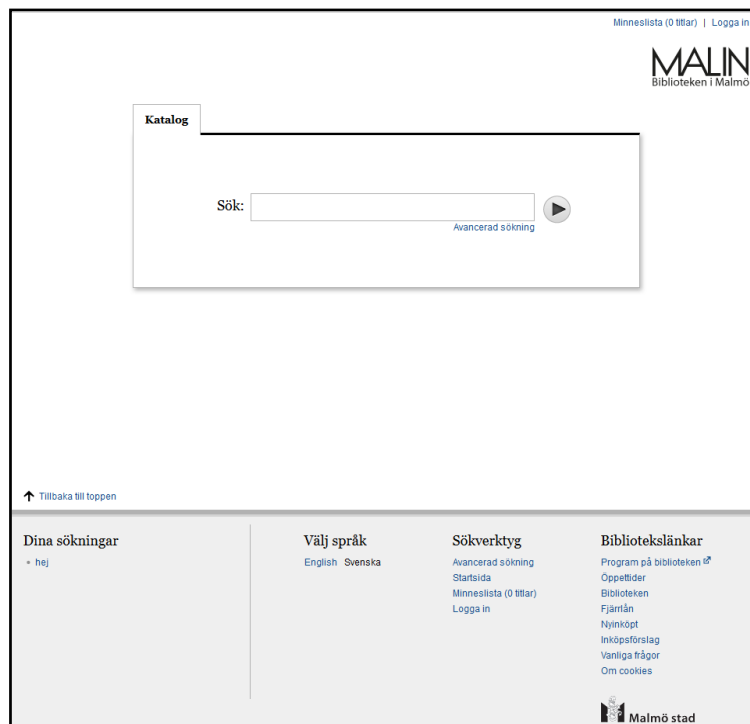
Den svenskspråkiga facklitteraturen i sektion 800 var organiserad enligt DDK, i likhet med de andra svenskspråkiga facklitterära avdelningarna i biblioteket. Här var listor på hyllornas sidor och knubbar märkta med huvudklassens rosa färg. Dock saknade sektionen skyltar längst upp på hyllorna, likt de som fanns på övriga avdelningar.

På bibliotekets ungdomsavdelning var skönlitteraturen märkt med klartext och facklitteraturen enligt DDK. Lättlästa böcker var även märkta med etiketten "L". Pocketböcker saknade märkning helt. Fantastik var utbrutet, både ur den svenskspråkiga och den engelskspråkiga skönlitteraturen.

På medieavdelningen fanns serier och tv-spel. Svenskspråkiga och engelskspråkiga serier stod blandat och var märkta i klartext. Serier från vissa specifika förlag var utbrutna och placerade på en separat hylla. Tv-spel var organiserade efter konsol och saknade märkning.

#### 6.2.4 OPAC tillhörande biblioteken i Malmö stad

Observationen av Malin, biblioteken vid Malmö stads OPAC (Malmö stad 2018a), utfördes under perioden 21 mars 2018 till 25 mars 2018. OPAC:en är gemensam för alla folkbibliotek i Malmö stad och innehåller därför även samlingar tillhörande filialerna, utöver stadsbibliotekets samlingar.



Figur 28

I OPAC:en (se *figur 28* för startsidan) blev DDK synligt först efter att en sökning utförts och man transporterats till resultatlistan (se *figur 29*). Här visades en klassning i parentes vid varje tillgänglig fysisk resurs. Om en resurs inte var tillgänglig för utlån saknades en utskriven klassning i resultatlistan. Klassningen saknades även för e-medier som var tillgängliga via nedladdning.

Dock visades inte alltid klassningen enligt DDK. För skönlitteratur stod klassningen ibland enligt SAB och ibland i klartext. I fallen med klartext kunde det stå ”roman” eller ”mellan engelska” på samma vis som på böckernas märkningar i det fysiska biblioteket. Böcker som fanns på Kanini hade ibland klassningar såsom ”mystiskt” eller ”historia”. Dessa klassningar i klartext är troligen kopplade till det av barnen skapade systemet på avdelningen. Facklitteraturen i resultatlistan hade klassningar enligt DDK, förutom i de fall litteraturen var magasinerad. I dessa fall hade den klassningar enligt SAB. Vid några få tillfällen hade en icke-magasinerad bok klassning enligt SAB eller en magasinerad bok klassning enligt DDK.

The screenshot shows a search results page from MALIN Biblioteken i Malmö. The search term is 'klassifikationssystem'. The results are sorted by relevance. On the left, there are filters for format, language, location, collection, and tags. The main results list shows four items:

- Klassifikationssystem för svenska bibliotek**. BOK | 1997. Ej tillgänglig på Bellevue/Vuxen (EJHEMLÄN). Se alla.
- Klassifikationssystem för svenska bibliotek. Ämnesordsregister, Systematisk del / 5., rev. uppl.**. BOK | 2006. Ej tillgänglig på Bellevue/Vuxen Information (EJHEMLÄN). Se alla.
- Klassifikationssystem för svenska bibliotek. Ämnesordsregister, Alfabetisk del / 8., rev. uppl.**. BOK | 2006. Ej tillgänglig på Bellevue/Vuxen Information (EJHEMLÄN). Se alla.
- Klassifikationssystem för svenska bibliotek. Ämnesordsregister Systematisk del / utarbetat av...**. BOK | 1985. Tillgänglig på Stadsbibl Magasin 2 (Ab). Se alla.
- Klassifikationssystem för svenska bibliotek. Ämnesordsregister Alfabetisk del**. BOK | 1992. Ej tillgänglig på Bellevue/Vuxen (EJHEMLÄN). Se alla.

Figur 29

Valde man att klicka på ett av resultaten efter sökningen, blev man transporterad till en resurssida (se *figur 30*). Här fanns bland annat en lista med information kring vilka exemplar av resursen som fanns i Malmö stads samlingar, vilka bibliotek exemplaren fanns på, vilka klassningar de hade samt huruvida de var tillgängliga eller inte. Den klassning som fanns i exemplarlistan var samma klassning som visades i resultatlistan efter sökningen. Klassningarna i exemplarlistan var dock inte alltid samma. Ofta var olika exemplar av samma bok klassade på olika vis på de olika biblioteken. I vissa fall hade även exemplar som alla tillhörde stadsbiblioteket fått olika klassningar. Vilken klassning från exemplarlistan som i dessa fall visades i resultatlistan verkar vara godtyckligt.

Sök:  Avancerad sökning

Minneslista (0 bilar) | Logga in

**MALIN**  
Biblioteken i Malmö

Tillbaka till träfflista

**Klassifikationssystem för svenska bibliotek**  
BOK | Bli | 1997 | 7., omarb. uppl. / utarbetad på uppdrag av SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation ; under redaktion av %dnnr / %dnnr ; i samarbete med klassifikationsgruppen inom SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation  
Ej tillgänglig på Bellevue/Vuxen (EJ HEMLÄN)

Annat du kan göra:

Bläddra bland träffarna

Nästa sökräff:  
Klassifikationssystem för svenska bibliotek ...

MARC-format  
245 Visa

Populära val:  
Om du är intresserad av detta, kanske du vill låna dessa:  
Klassifikationssystem för svenska bibliotek ...  
Klassifikationssystem för svenska bibliotek ...  
Klassifikationssystem för svenska bibliotek ...

**Exemplar**

BIBLIOTEK / KARTA	Hyllplats	Status	Meddelande
Bellevue/Vuxen	Ab	EJ HEMLÄN	---
Idrottsmuseet Malmö	Ab	EJ HEMLÄN	---
Rosengård/Vuxen	Ab	EJ HEMLÄN	---
Rosengård/Vuxen	Ab	EJ HEMLÄN	---

**Detaljerad information**

Uppgåva 7., omarb. uppl. / utarbetad på uppdrag av SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation ; under redaktion av %dnnr / %dnnr ; i samarbete med klassifikationsgruppen inom SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation

Omfattning 224 s.

Ämnesord Klassifikation (bibliotek)  
Bibliotek  
Bokbestånd

Klassning Abdc

Medverk. %dnnr 99%, %dnnr, 1951-  
SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation  
Klassifikationsgruppen

ISBN/ISSN 91-7018-405-4

Tillbaka till toppen

Figur 30

Vidare fanns på resurssidan ett fält med detaljerad information, vilket bland annat innehöll resursens klassning. Den detaljerade informationen innehöll dock oftast två klassningar, en enligt DDK och en enligt SAB. I vissa fall fanns fler än två klassningar i den detaljerade informationen, till exempel kunde det finnas flera olika SAB-klassningar. I vissa fall fanns enbart en klassning och då inte nödvändigtvis samma klassning som i exemplarlistan. I vissa fall var klassningarna i den detaljerade informationen djupare än de i exemplarlistan och resultatlistan. Detta kunde hända både med DDK och med SAB. Då innehöll klassningarna i den detaljerade informationen fler siffror eller bokstäver, än vad som var fallet i exemplar- och resultatlistan. Även skönlitteratur, vilka antingen hade en SAB-klassning eller klartext i exemplar- och resultatlistorna, hade en DDK-kod i den detaljerade informationen. Dessa koderna var för huvudklass 800, litteratur. De egna klassningarna på avdelningen Kanini fanns aldrig i den detaljerade informationen. De syntes enbart i exemplar- och resultatlistorna.

Alla klassningar i exemplarlistorna var möjliga att klicka på. Gjorde man detta fick man ett nytt fönster där man hade möjlighet till browsing bland andra resurser med samma klassning.

### 6.2.5 Malmö stadsbiblioteks webbplats

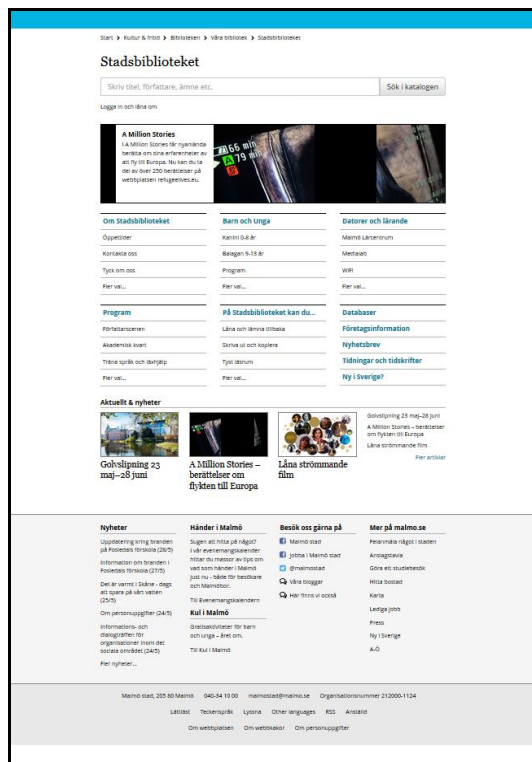
Observationen av Malmö stadsbiblioteks webbplats (Malmö stad 2018b) genomfördes i syfte att undersöka hur information kring bibliotekets kunskapsorganisation och DDK presenteras i bibliotekets digitala informationskanaler. Utöver webbplatsen använder Malmö stadsbibliotek flera andra digitala informationskanaler för att nå ut till användarna, såsom Facebook och Instagram. Valet att analysera webbplatsen gjordes baserat på uppfattningen att webbplatsen presenterar den bredaste informationsmängden och att den används aktivt av användare i en större utsträckning.



Stadsbiblioteket har ingen egen webbplats. Den är istället en del av Malmö stads webbplats malmo.se. Från förstasidan på malmo.se kan man med ett klick ta sig till sidan för ”biblioteken i Malmö stad” och sedan därifrån med ett klick till stadsbibliotekets egen sida.

Denna undersökning utgår från stadsbibliotekets sida<sup>2</sup>, vilken benämns som förstasidan. Undersökningen inkluderar även information från andra delar av malmo.se, så som sidan för biblioteken i Malmö stad och områdesbibliotekens sidor. Detta val gjordes eftersom information om stadsbibliotekets kunskapsorganisation presenteras även i dessa angränsande delar av malmo.se. Med undantag för stadsbibliotekets förstasida kommer inte URL:er för de olika sidorna att presenteras. Detta då undersökningens fokus är den övergripande presentationen av information och inte de olika sidorna.

I undersökningen genomförs även en sökning i sökfältet på malmo.se. Denna sökning genererar resultat från hela webbplatsen och går inte att avgränsa till delarna för biblioteken i Malmö stad. Därför undersöks hela resultatet av sökningarna.



Figur 31, redigerad för anonymitet

Stadsbibliotekets förstasida (se figur 31) innehöll vid undersökningstillfället (11 april 2018 till 13 april 2018) en uppsättning klickbara rubriker. Dessa bestod av fem rubriker, med ett antal klickbara underrubriker och fem rubriker utan underrubriker. Ovanför rubrikerna fanns en större yta där aktuell programverksamhet annonserades. Ovanför denna yta fanns ett fält för sökning i katalogen tillhörande biblioteken vid Malmö stad. Gjordes en sökning i detta fält transporterades man till bibliotekens OPAC. Längst ned på förstasidan fanns den icke klickbara rubriken ”Aktuellt & nyheter”, under vilken tre klickbara bilder med tillhörande texter fanns.

<sup>2</sup> <https://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Stadsbiblioteket.html>



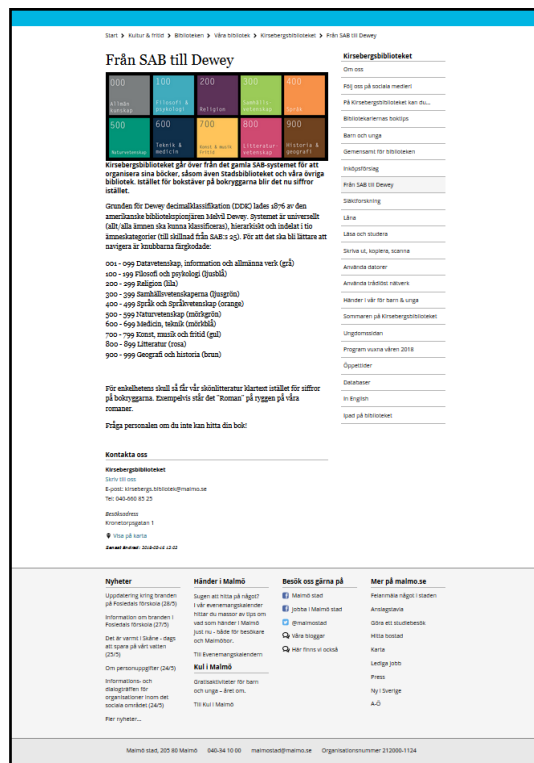
Figur 32

Den första av de fem större rubrikerna på förstasidan var ”Om Stadsbiblioteket”. Klickade man på denna kom man till en sida med en större uppsättning underrubriker, exempelvis ”Aktuella projekt”, ”HBTQ på Stadsbiblioteket” och ”Tillgänglighet”. Av dessa underrubriker fanns information om DDK under en rubrik med namnet ”Uppdrag, Dokument” (se figur 32). Här fanns sju stycken tillgängliga verksamhetsdokument, bland annat en biblioteksplan, verksamhetsplaner och en medieplan. De två verksamhetsplanerna för 2015 respektive 2016 innehöll viss information kring övergången till DDK. I verksamhetsplanen för 2015 (Kulturförvaltningen, Malmö stad 2015) finns ett resultatmål om att övergången till DDK ska göra att samlingarna kommuniceras på ett lättillgängligt, samt nationellt och internationellt anpassat sätt. I verksamhetsplanen för 2016 (Kulturförvaltningen, Malmö stad 2016) nämns DDK i ett något längre avsnitt under rubriken ”prioriterade utvecklingsområden/satsningar”. Här förklaras att KB 2008 tagit beslutet att SAB-systemet kommer att ersättas med DDK och att de från 2011 enbart klassificerar i DDK. Det beskrivs att stadsbibliotekets övergång kommer att ta flera år och att arbetet med ommärkning och omflyttning har inletts. Det står även att stadsbiblioteket arbetar i nära kontakt med KB och andra bibliotek som också genomför övergången. Båda verksamhetsplanerna fanns tre klick från stadsbibliotekets förstasida. Bland de övriga underrubrikerna under ”Om Stadsbiblioteket” fanns ingen information om DDK eller den kunskapsorganisation som tillämpas på biblioteket.

Den andra av de större rubrikerna på stadsbibliotekets förstasida var ”Barn och Unga”. Med ett klick kom man till en sida med underrubrikerna ”Kanini 0–8 år”, ”Balagan 9–13 år”, ”Program”, ”Stadsbibliotekets Äppelpåsar” samt ”Äppelhyllan på Stadsbiblioteket”. Klickade man på ”Kanini 0–8 år” och därefter på ”Visning av Kanini” kom man till en sida med mer utförlig information kring avdelningen. Här fanns bland annat en beskrivning av några av avdelningens klassningar. Det beskrevs

också att barnen har varit med och arbetat fram dessa. Det stod att skön- och facklitteratur är placerade tillsammans och en del av hyllstrukturen beskrevs. Det förklarades att pek- och bilderböckerna står i bokstavsordning utifrån författarnas namn och att några utbrytningar gjorts. Bland annat nämndes att böcker om Alfons Åberg och regnbågsböcker brutits ut och fått egna hyllor. Informationen om kunskapsorganisationen på Kanini fanns två klick bort från stadsbibliotekets förstasida.

Under "Barn och Unga" fanns även underrubriken "Äppelhyllan på Stadsbiblioteket". Klickade man här kom man till en sida med information om äppelhyllan på Kanini, med böcker och medier för barn med olika typer av läsnedsättningar. Även denna information fanns två klick bort från stadsbibliotekets förstasida.



Figur 33

Övriga klickbara rubriker på stadsbibliotekets förstasida utgjordes av "Datorer och lärande", "Program", "På Stadsbiblioteket kan du...", "Databaser", "Filmade program och podcasts", "Nyhetsbrev", "Tidningar och tidskrifter" samt "Ny i Sverige?". Ingen av dessa rubriker eller deras respektive underrubriker innehöll information om stadsbibliotekets kunskapsorganisation, utöver kortare beskrivningar om vilka specialsamlingar och databaser som fanns tillgängliga via biblioteket. Ingen av denna information kopplades till DDK eller bytet av klassifikationssystem. Inte heller den annonserade programverksamheten eller de tre rubrikerna under "Aktuellt & nyheter" innehöll någon information om DDK.

Sökningen i sökfältet på malmo.se gjordes på de fem i förväg bestämda fraserna "DDK", "DDC", "Dewey", "SAB" samt "kunskapsorganisation". Sökningarna gav i resultat de två verksamhetsplanerna från 2015 och 2016, vilka tidigare hittats under rubriken "Uppdrag, Dokument" på sidan "Om Stadsbiblioteket". Sökningen gav även en länk till Kirsebergsbibliotekets sida och rubriken "Från SAB till Dewey" (se figur

33). På sidan fanns information om att Kirsebergsbiblioteket, stadsbiblioteket och alla andra folkbibliotek i Malmö stad kommer att gå över till DDK. Det fanns på sidan en mycket kort beskrivning av DDK:s historia, strukturella uppbyggnad samt en lista på systemets tio huvudklasser. Det förklarades att skönlitteraturen kommer att få märkning i klartext och att det på romanerna kommer att stå "Roman" utskrivet. På sidan fanns även en bild där färgkodningen presenterades med de tio huvudklasserna kopplade till respektive färg och DDK-kod. I resultatet till sökningarna fanns även ett pdf-dokument med två programblad från Rosengårdsbiblioteket respektive Husiebiblioteket från hösten 2016 (Rosengårdsbiblioteket & Husiebiblioteket 2016). I båda programbladen finns ett kortare textstycke som informerar om att övergången till DDK har genomförts.

## 7. Analys

I det här avsnittet presenteras analysen, vilken utförts genom en applicering av det teoretiska perspektivet på resultatet. Presentationen av analysen är upplagd utefter åtta teman som förekommer inom teorin.

### 7.1 Tröghet

I den teoretiska delen av denna uppsats beskrivs hur infrastrukturer, och därmed också klassifikationssystem, kämpar med en inneboende tröghet hos den installerade basen. I det här sammanhanget kan Malmö stadsbiblioteks implementering av SAB ses som den installerade basen. Under denna rubrik beskrivs några följder av den tröghet som övergången till DDK fått kämpa med och vad detta kan innebära för kunskapsorganisationen.

Något som framkom i våra observationer var de synliga rester av SAB som fanns runt om i biblioteket. Det fanns ganska många sådana rester, trots att övergången ansågs snart färdig. Ett exempel på detta är hur hylluppställningen i vissa delar av biblioteket fortfarande stod sorterade enligt SAB och var märkta därefter. Detta handlade dock främst om olika utbrytningar eller egna anpassningar som inte strikt följde DDK, vilket gjorde att det inte praktiskt fick så stor betydelse för hur medier var organiserade. Att märkningen på hyllor, knubbar och medier fortfarande till en viss del följde SAB skulle dock kunna ge en otydlighet och möjlig förvirring hos användare och personal. Ommärkning av medier är något som tar mycket tid och kostar pengar, vilket lett till att detta medvetet varit lågt prioriterat.

Den inkonsekvens som delvis fanns när det gällde skyltningen av DDK kan också ses som en form av tröghet. Det tar antagligen tid att komma fram till vilket skyltningssystem som bäst passar Malmö stadsbiblioteks behov. Även själva skyltandet tar tid att genomföra. Möjligen finns en risk att de olika former av skyltning av praktiska skäl blir kvar i de fall där den är tillräckligt bra för användandet, med följden att inkonsekvenser och otydligheter blir kvar under lång tid. Detta går i linje med hur infrastruktur som väl är på plats är svår att förändra och hur yttre omständigheter är en faktor som påverkar.

En annan viktig aspekt av den tröghet det inneburit med övergången från SAB till DDK är hur delar av personalens kunskaper blivit inaktuella. Detta har lett till ett visst mått av missnöje hos personalen och att ny utbildning av personalen blivit nödvändig. För användarna har detta inneburit att vägen fram till det de söker efter blivit längre, då personalen under en övergångsperiod inte längre har lika bra koll på samlingarna och istället behöver hänvisa vidare till någon annan i personalen. Att personalen inte ännu är helt bekväma med DDK har också inneburit att klassifikationssystemet i sig blivit mindre användbart då personalen hellre söker på andra sätt än med hjälp av klassningar, till exempel ämnesord. Detta kan kopplas till

hur infrastruktur lärs in som en del av en gemenskap, innan den blir naturlig för medlemmarna och börjar tas för givet. Det visar även vikten av att det behövs en bredd av organisatoriska förändringar och att infrastruktur behöver vävas in i den dagliga praktiken för att bära frukt. Vikten av rutiner i organisationen syns också i svårigheterna hos katalogavdelningen att låta bli att skriva ut språkkoder på den engelskspråkiga facklitteraturen, då koder skrivs ut på den engelska skönlitteraturen.

En annan form av tröghet som framkommit, som istället innebär en tröghet inom DDK efter införandet, var när personalen på Balagan försökte göra en anpassning av DDK för att passa deras behov bättre. När de försökte placera böcker om hästsport på samma hylla som böcker om hästar, placerade ändå användare och mindre frekvent personal dessa böcker enligt den numeriska ordningen och böckerna separerades återigen. Detta tyder på hur en tröghet hos infrastrukturen kan försvåra förbättringar.

Svårigheten att genomföra förändringar i implementeringen av DDK kommer antagligen öka när implementeringen med tiden blir naturlig för personalen och en del av den osynliga infrastrukturen, vilket kommer innebära ännu större tröghet. Möjliga politiska orättvisor kommer också då bli svårare att se och svårare att påverka. Det är därför ett bra tillfälle att undersöka sådana aspekter nu när implementeringen av DDK är ny, innan den får en större tröghet och osynlighet.

## 7.2 Osynlighet

I likhet med infrastrukturers inneboende tröghet är också dess osynlighet en viktig del av infrastrukturers natur. Osynligheten kan ses som önskvärd då användare enkelt kan utföra sina önskade uppgifter utan att behöva tänka på den underliggande infrastrukturen som transparent stödjer dessa uppgifter. Konsekvenser av osynligheten kan också innebära att infrastruktur blir svår att studera, att behov av utveckling blir svåra att se och att etiska, politiska och sociala problem i infrastrukturen också osynliggörs. Några olika tecken på osynligheten hos DDK på Malmö stadsbibliotek beskrivs här.

Svårigheterna att hitta information om DDK vid observationerna av Malmö stadsbiblioteks webbplats (och delvis i OPAC:en) tyder på en osynlighet av klassifikationssystemet, åtminstone gentemot bibliotekets användare. Det är ingen total osynlighet, då det gick att hitta information om man aktivt sökte efter den, till exempel i form av offentliga verksamhetsdokument. Dock söker antagligen väldigt få användare aktivt denna information, vilket kan innebära en osynlighet i praktiken. Det var något lättare att hitta information om vissa andra delar av kunskapsorganisationen på stadsbiblioteket, vilket gör denna i stort lite mindre osynlig. Exempel på detta är informationen om Kanini på webbplatsen.

Ett annat tecken på att DDK är osynligt för användarna är hur övergången gett ganska få reaktioner från användarna. Det framkom också att det nya skyltsystemet inte varit något de flesta användare reflekterat kring, då de flesta varit nöjda om de fått svar på det de frågat efter. Många användare har sina favorithyllor och har nöjt sig med att få veta vart hyllan flyttats. Detta kan kopplas till tanken i teorin där användare vill att infrastruktur ska fungera och den ska kunna tas för given, utan att behöva tänka på den.

Den ambition som finns att användarna ska bli mer egenorienterade i framtiden kommer antagligen inte innebära en mycket större medvetenhet om DDK, om användarna kan hitta på andra sätt utifrån den nivå de befinner sig på. Skyltningen är dessutom till stor del för personalen, enligt en av informanterna. Att den information

som spridits om övergången via Instagram främst varit för andra bibliotek kan också ses som ett tecken på osynlighet gentemot användarna.

Även för personalen verkar DDK dock vara ganska osynligt. Detta syns bland annat i hur personalen sällan söker utifrån klassifikationssystemet. När en i personalen hjälper en användare med sökning brukar tillvägagångssättet vara att först gå till hyllan, sedan söka i katalogen vid behov. Då sker sökningarna oftast utifrån ämnesord, författare och språk. Möjligen kommer personalens sökningar på klassningar öka i takt med att deras kunskaper om DDK ökar.

Ett annat tecken på DDK:s osynlighet för personalen är att reaktioner på övergången kom först när böcker började flyttas och märkas om. Osynligheten här kan i huvudsak bero på att övergången till stora delar varit katalogbunden och blev tydlig först när det skedde praktiska förändringar. Den synligheten som uppkommit i samband med de praktiska förändringarna kan dock åter bli en osynlighet i samband med att de blir vanemässiga.

I teorin finns också tanken att infrastruktur blir osynlig när lokala variationer vävs in i organisatoriska förändringar. Detta skulle kunna innebära att osynligheten hos DDK kan ha blivit större i samband med Malmö stadsbiblioteks anpassningar utifrån de lokala behoven, så som de olika klartextsystemen och utbrytningarna.

### 7.3 Synliggörande

Enligt vårt teoretiska perspektiv blir infrastrukturer synliga när de går sönder. På ett liknande sätt synliggör övergången från SAB till DDK de två klassifikationssystemen och deras funktion i bibliotekets verksamhet. Detta skulle kunna ge möjligheter till den ökade medvetenhet kring klassifikationssystem som Bowker och Star förespråkar. Om denna medvetenhet också skulle inkludera en medvetenhet kring de politiska och organisationella aspekterna av klassifikationssystemet, skulle det möjligen kunna undvikas att allmänheten utestängs från att påverka de politiska aspekterna av klassifikationssystemet. Denna möjlighet kommer att minska i takt med att DDK blir naturligt för användare och personal och återigen blir osynligt. Till skillnad från hur de som utformar infrastrukturer ofta försöker göra dem så osynliga som möjligt, arbetar Malmö stadsbibliotek dessutom aktivt med att informera användare och personal om DDK och dess uppbyggnad.

De olika formerna av utbildning om DDK som riktats mot personalen blir en form av synliggörande och ger en ökad möjlighet till medvetenhet kring klassifikationssystemet. Även den information som riktats till andra bibliotek bidrar till ett synliggörande i ett större sammanhang.

I biblioteksrummet har DDK synliggjorts genom skyltningen och färgmärkningen som ger ett tydligt och synligt system. Detta underlättas också av tanken att information ska vara återkommande, så att användare stegvis kan ledas fram till det de söker. Det finns även en tanke om att det som syns i katalogen ska gå att känna igen på hyllan, vilket också kan öka synligheten. DDK har också synliggjorts med den kommunikation som skett mot användare i form av flygblad och annan marknadsföring. Den skylt med en bild på Melvil Dewey som under en tid funnits på Balagan har dessutom gett en viss möjlighet till medvetenhet kring DDK:s ursprung.

Utöver frågor kring var böcker är placerade har övergången lett till frågor kring vad DDK är och varför biblioteket övergått till det. Detta tyder på en viss möjlighet till ökad medvetenhet om klassifikationssystemet. Att vissa användare uttryckt att

DDK är enklare och att användare från andra länder känner igen sig i systemet kan också tyda på detta.

Klartextsystemet har lett till en ökad diskussion hos användarna kring märkningen, särskilt den något svårtydda åldersbeteckningen ”mellan”. De olika systemen med exempelvis genrer, språkkoder och biografi i klartext, skulle utöver att skapa tydlighet också möjligen kunna skapa en större reflektion kring hur medier kan organiseras på olika sätt. Skapandet av organisationen på avdelningen Kanini, där barnen deltagit, skulle också kunna öka reflektion och medvetenhet kring vad kunskapsorganisation kan innebära. I detta fall blir synliggörandet av kunskapsorganisation på ett mer allmänt plan, än specifikt om DDK.

En fundering som väcks i samband med detta är för vilka ett klassifikationssystem behöver vara synligt och i vilken utsträckning? Detta kommer att utvecklas vidare i diskussionsdelen av denna uppsats.

## 7.4 Ubiquity

I denna del analyseras hur Malmö stadsbiblioteks implementering av DDK samspelar med andra strukturer, sociala arrangemang och teknologier. Detta för att visa hur dessa kan påverka implementeringen, dess funktion, utveckling och användarnas möjligheter att använda denna på ett rättvist sätt. Detta går i linje med tankarna i teorin om hur infrastrukturer genomgår komplexa förändringar när de sprids till andra grupper och hur olika intressen då får olika mycket utrymme. DDK kan här tolkas som den standardiserade storskaliga teknologi som tillhandahålls den lokala praktiken på Malmö stadsbibliotek, vilken då gör att en infrastruktur uppstår när denna kan användas på ett naturligt och lättillgängligt sätt.

DDK:s ägare OCLC bestämmer över utformningen av DDK. Malmö stadsbiblioteks möjligheter att få till ändringar i själva klassifikationssystemet är genom att försöka påverka KB, som i sin tur kan försöka påverka OCLC. Detta avstånd ger Malmö stadsbibliotek ganska små möjligheter att få till stora eller snabba förändringar i DDK. Hur själva implementeringen av DDK ska se ut på Malmö stadsbibliotek, hur strikt de vill följa klassifikationssystemet eller andra system, har de dock ganska stora möjligheter att påverka.

Hur Malmö stadsbibliotek förhåller sig till KB, som har ansvaret för utvecklingen av DDK i Sverige, påverkar ganska mycket hur implementeringen på stadsbiblioteket ser ut. Anpassningarna på Malmö stadsbibliotek följer till stor del DDK samt KB:s rekommendationer kring tillämpningen av systemet. Processledaren berättar hur man i början av övergången testade olika lösningar för att se vad som passade Malmö stadsbibliotek. Sedan följdes regler och ramar striktare för att underlätta arbetet och möjliggöra att en person skulle kunna fortsätta arbetet där en annan slutat. Detta visar hur ett behov av effektivitet kan väga tyngre än skraddarsydda anpassningar utifrån lokala behov. Följden blir ett större beroende av den nationella infrastrukturen och vikten av att denna på rättvist sätt kan tillgängliggöra samlingarna blir också större.

På Malmö stadsbibliotek sker arbetet med att klassificera böcker av en katalogavdelning. Om övrig personal har åsikter om en klassning av en bok kan de höra av sig till katalogavdelningen. Denna kommunikation fungerar bra enligt en informant. Katalogavdelningen skapar dock sällan helt egna klassningar utan hämtar ofta dessa från OCLC, Library of Congress eller KB via Libris. På detta sätt underlättas arbetet av att vara en del av ett större system. De böcker som biblioteket själva klassificerar är oftast lokal litteratur eller litteratur från mycket små förlag.



Detta upplever katalogavdelningen ofta som svårt och en lösning är att vänta tills KB klassificerat de aktuella böckerna. Detta påpekas av en informant som en stor fördel med att använda DDK. Även här syns vikten av att den bakomliggande infrastrukturen är utformad på ett etiskt sätt, då det inte finns något större utrymme för att bedöma eller modifiera möjliga orättvisor i systemet i enskilda fall.

Klartextmärkningen av skönlitteraturen följer KB:s nationella riktlinjer. Även KB:s ämnesord används, samtidigt som det finns ett behov av att dessa förbättras. Ett exempel på detta är hur Malmö stadsbibliotek utvecklat egna HBTQ-ämnesord i samarbete med RFSL. Det finns också möjlighet att använda interna ämnesord i de fall KB:s ämnesord behöver kompletteras. Således kompenseras vissa möjliga brister och de lokala behoven prioriteras upp.

Det finns ett önskemål om tydligare riktlinjer från KB, då dessa inte alltid varit till så stor hjälp för övergången på Malmö stadsbibliotek. Anledningen är KB:s fokus på forskningsbibliotek. Tydligare riktlinjer skulle kunna snabba på en nationell övergång till DDK och till exempel innebära en deadline för en övergång. Processledaren påpekar att detta skulle kunna göra att leverantörer som BTJ och Adlibris skulle kunna se potential i marknaden för färdigkatalogiserade böcker enligt DDK. Hen berättar också att folkbibliotek ofta saknar katalogavdelningar och är beroende av att kunna köpa sådana tjänster. Denna beroendeställning till privata aktörer kan vara problematisk bland annat utifrån svårigheten att påverka dessa och för att de drivs av andra intressen än biblioteken. Det skulle även kunna påverka hur kunskapsorganisationen ser ut till exempel gällandes hur noggrant klassificeringsarbetet sker och hur långa DDK-koder som används, vilket i sin tur kan påverka tillgänglighöret.

Genom en person, som är medlem både i DDK-projektgruppen vid Malmö stadsbibliotek och arbetsgruppen för Dewey på KB, finns en kanal för Malmö att diskutera frågor kring DDK med KB. Problem och frågor kan också tas upp med andra bibliotek i Malmö.

Ett annat sätt som Malmö stadsbiblioteks implementering av DDK skapar kopplingar till andra möjliga infrastrukturer är genom den information de sprider till andra folkbibliotek i samband med övergången. Målet är att all den kunskap som biblioteket erhållit ska spridas till andra bibliotek som är intresserade av en övergång. Intresset har varit stort kring hur arbetet har gått och det finns intresse för studiebesök på biblioteket. Detta kan också innebära större möjligheter att påverka KB. Ju fler folkbibliotek som går över till DDK, desto större möjligheter har de att tillsammans hävda sina intressen. I förlängningen kan detta också innebära att KB kan verka för dessa intressen gentemot OCLC.

Malmö stadsbibliotek arbetar alltså parallellt med att indirekt försöka påverka utformningen av DDK, vilket försvåras av flera led och många olika intressen, och med att göra lokala anpassningar och kompensationer utifrån behov. Deras arbete kan också underlätta för andra folkbibliotek i Sverige och i förlängningen öka chanserna för att påverka utvecklingen av DDK i en positiv riktning.

## 7.5 Textur och materialitet

Enligt vårt teoretiska perspektiv är klassifikationer både konceptuella och materiella. De fysiska uttrycken för ett klassifikationssystem är också en del av infrastrukturerna inbäddning i andra teknologier. De fysiska objekt som gör en infrastruktur smidig att använda är ofta något som användare inte reflekterar så mycket kring, så länge det går

smidigt att använda dem. Genom att analysera ett klassifikationssystem's materiella aspekter kan man komma åt hur denna smidighet blir möjlig och hur detta samspelar med de andra aspekterna av systemet. I denna del analyseras de fysiska uttrycken av DDK på Malmö stadsbibliotek. För att komma åt hur personer ser på DDK analyseras slutligen också hur de beskriver att det är att använda systemet och hur de upplever dess textur.

Det tydligaste fysiska uttrycket av DDK på Malmö stadsbibliotek är de olika saker som medvetet satts upp för att göra det möjligt för användare och personal att kunna leta sig fram till det de söker. Från planscherna i entrén med färgmarkeringar, via olika skyltningar, fram till skyltar på hyllorna, de märkta knubbarna och klisterlapparna på böckerna. Med undantag för vissa små inkonsekvenser skapar detta skyltningssystem ett mycket tydligt och smidigt sätt att hitta och ledas fram till den eftersökta informationen. Vilka ämnen som skrivits ut för att representera de olika DDK-koderna kan dock påverka vilken information som är enkel att hitta, särskilt för de användare som hellre försöker hitta själva än frågar personalen.

En materiell detalj som försvårade orienteringen i biblioteksrummet var att planscherna om DDK i entrén täckte över kartan över biblioteket. På vissa ställen gav skyltarna på hyllorna möjligen lite väl grova anvisningar med tvåsiffriga koder, fast hyllan innehöll djupare klasser än så. Detta kan göra det svårt att avgöra vilken del av hyllan skylten gav anvisningar kring, vilket skulle kunna försvåra eller fördröja informationssökandet.

Att böckerna märkts om enligt DDK har tagit mycket tid och resurser, men har gjort att det blivit snyggare och mycket enklare att hitta, enligt en informant. Det är också märkningen som lett till vissa reaktioner och diskussioner hos användarna, framför allt ”mellan” utskrivet i klartext. Här framkommer hur den fysiska märkningen gör information smidigare att hitta, men också att den kan leda till reflektioner kring kunskapsorganisationen.

Under observationerna på Balagan och Kanini konstaterades att det fanns flera olika system med klistermärken på böckerna. På Balagan handlade det främst om system med klistermärken som använts tidigare i olika perioder. Dessa kan möjligen ge en viss osäkerhet hos användarna över hur systemet ser ut, men detta uppvägs antagligen av att klistermärkena även kan ha en lustskapande funktion. Bland serierna på Balagan fanns en viss inkonsekvens av vad som stod utskrivet på de nya märkningarna, vilket kan ge en viss otydlighet. De olika klistermärkena på böckerna på Kanini var i huvudsak en del av den egna kunskapsorganisationen på avdelningen. Den innebar flera olika märkningssystem samtidigt, exempelvis bokstäver för den hylla boken är placerad på eller hjärtan i regnbågsfärger för böcker med HBTQ-tematik. Dessa verkade fungera bra för att underlätta informationssökandet.

En annan typ av användning av märkningar på böckerna är de språkkoder som skrivits ut på icke svenskspråkig skönlitteratur samt icke svensk- eller engelskspråkig facklitteratur. I fallet med märkningen av biografier skiljer sig märkningen och placeringen av böckerna åt. Detta underlättar för användare att hitta biografier efter övergången till DDK, vilka var lättare att hitta före övergången då biografierna stod samlade. Detta innebär en fysisk aspekt av DDK i likhet med hur böcker om hästar och hästsport fysiskt separeras. Att biografierna står ämnesmässigt har dock fördelen att användare som gör skolarbeten slipper gå till två separata hyllor, berättar en informant.

På olika ställen i biblioteket syns vissa kunskapsorganisatoriska val som antagligen tagits på grund av mediernas materiella egenskaper, exempelvis anpassade

hyllor för tunna nothäften eller för stora fotoböcker. Även valet att placera dubbletter av fackböcker på en annan hylla på Balagan och förekomsten av en blandhylla har antagligen tagits av materiella skäl, för att skapa utrymme och tydlighet bland de andra böckerna.

På Balagan och Kanini används fysiska element i rummet på ett effektivt sätt. Den av barnen valda parkourliknande hylluppställningen på Balagan kan möjligen försvåra att hitta böcker man söker (i alla fall för vuxna). På Kanini underlättar de fysiska elementen i huvudsak sökandet, då de är en del av den egenutvecklade kunskapsorganisationen. Hyllorna formade som träd speglar tanken hur böcker som hör ihop kan ses som grenar på ett träd. Böcker om mat och sport kan ses som grenar på trädet om kroppen, så som barnen kopplat ihop dem. Fysisk närhet används också kunskapsorganisatoriskt på Kanini då böcker placeras nära där de kan användas, exempelvis är böcker om kreativt skapande placerade i samma rum där barnen kan ägna sig åt skapande.

Texturen hos Malmö stadsbiblioteks implementering av DDK anas i jämförelserna med SAB. DDK beskrivs som mer användarvänligt och logiskt, då sifferkoder generellt är lättare att förstå än bokstavskombinationer. En informant upplever SAB som ett mjukare system i jämförelse med DDK och att SAB mer kändes som ett hyllsystem, medan DDK mer känns som ett klassifikationssystem. Detta kan tolkas som att DDK ger en upplevelse av tydlighet och möjligen korrekthet.

## 7.6 Det förflutnas obestämbarhet

Hur ett klassifikationssystem är uppbyggt påverkar vår förmåga att se på historien och oss själva. Klassifikationssystem är produkter av de förutsättningar och värderingar som rådde vid skapandet, vilket påverkar uppbyggnaden. Att förändra uppbyggnaden kan vara mycket svårt. Det är därför viktigt att vara medveten om hur ett klassifikationssystem uppbyggnad kan återskapa förlegade värderingar och de orättvisor som blir konsekvenserna.

I vår studie av implementeringen av DDK på Malmö stadsbibliotek har denna aspekt varit svår att komma åt. Malmö stadsbibliotek har ganska små möjligheter att direkt påverka uppbyggnaden av DDK, vilket behandlas i analysen under den tidigare rubriken Ubiquity. Detta leder möjligen till att medvetenheten kring uppbyggnadens konsekvenser lämnas till de som har större ansvar och möjligheter att påverka den. Det finns dock ett par exempel på en medvetenhet kring de värderingar som finns i DDK:s uppbyggnad och att detta kan påverka kunskapsorganisationen negativt. Det första är hur en informant berättar att det märks tydligt att DDK är ett amerikanskt system, där exempelvis kristendom tar större plats än andra religioner. Informanten berättar också att hen känner sig obekvämt med att nämna vissa benämningar i systemet.

Det andra exemplet är hur Malmö stadsbibliotek behövde göra anpassningar av DDK utifrån den HBTQ-certifiering biblioteket genomgått via RFSL. HBTQ-märkningen av böcker och framtagandet av särskilda ämnesord är en del av det aktiva arbete som Malmö stadsbibliotek gjort för att kunna synliggöra sådana ämnen på ett bra sätt. Vi ser här ett sätt som, utan att förändra själva DDK, skulle kunna hindra vissa av de förlegade värderingar som finns i DDK:s uppbyggnad från att påverka användarna i någon större utsträckning.

Under den kommande rubriken Boundary objects behandlas flera sätt som Malmö stadsbibliotek använder för att möta olika gruppers behov. Även om dessa sätt

mer utgår från en medvetenhet kring olika gruppers behov än om en medvetenhet om värderingarna i DDK:s uppbyggnad, kan dessa antagligen kompensera för vissa av de inneboende bristerna och ge andra värderingar mer utrymme.

De val som gjorts kring vilka DDK-koder som används på stadsbiblioteket och djupet av klassificeringarna (längden på koderna) kan påverka vilka värderingar som ges utrymme utifrån DDK:s uppbyggnad. Huruvida dessa val gjorts med en medvetenhet om hur olika värderingar gynnas har inte framkommit i studien. Antagligen har dessa val främst utgått från stadsbibliotekets och användarnas behov.

## 7.7 Praktisk politik

Infrastrukturer är alltid påverkade av mänskligt beslutsfattande. Klassifikationssystem skapas vanligtvis av en liten grupp människor vars praktiska beslut har stor inverkan på många människors liv. De beslut som fattas vid utformandet av ett klassifikationssystem kan få stora politiska konsekvenser och påverka bland annat vilka grupper som har möjlighet att använda systemet på ett bra sätt och vilka grupper som inte har det. Infrastrukturer är också hoplänkade med konventionerna i gemenskaperna där de används och påverkas av praktikerna där. Gällandes klassifikationssystem påverkas praktiken också av att människor är oense om, missförstår eller blandar klassifikatoriska principer. Ibland kan det vara en god idé att ta beslut som inte är optimala utifrån klassifikatoriska principer, till exempel då uteslutande kategorier kan vara en praktisk omöjlighet eller när systemet riskerar att bli för omfattande.

Då övergången till DDK på Malmö stadsbibliotek nyligen genomförts finns möjlighet att undersöka vilka val som gjorts av praktiska skäl och möjliga konsekvenser av dessa val. Praktikaliteterna kring dessa val riskerar att bli glömda eller osynliga när systemet väl är på plats.

Arbetet med övergången till DDK på Malmö stadsbibliotek har inte erhållit några extra resurser utan har med nödvändighet utförts inom bibliotekets vanliga budget. Möjliga resursbrister visade sig i arbetet med märkningen av litteraturen. Ett förslag har lyfts angående färgkodad märkning av litteratur på avdelningen Balagan, men avfärdats som svår genomfört då detta hade inneburit en ommärkning och klistermärkena som används vid märkning kostar mycket pengar. Detta tyder på hur bristen på finansiella resurser kan ha orsakat en tröghet i tillämpningen av klassifikationssystemet och försvårat för möjliga förbättringar av systemet, vilket kan ha resulterat i ett system som är något mindre användarvänligt än vad som hade varit möjligt. Man kan även se att de praktiska besluten här fattats inom en begränsad tidsram och att de idéer som uppkommer utanför denna tidsram blir extra resurskrävande och därmed svåra att genomföra.

Resursbristerna kan också ha resulterat i att arbetet med övergången gått långsammare och att vissa delar av arbetet blivit nedprioriterade. Ett tecken på detta kan vara att litteratur på andra språk än svenska och engelska till stora delar fortfarande är märkta enligt SAB. Detta gäller både samlingarna av skönlitteratur och facklitteratur. Konsekvensen skulle kunna bli att användargruppen som vill hitta dessa resurser får svårare att göra det, speciellt då stadsbibliotekets nya system för skyltning är anpassat till DDK. Användargruppen i fråga kan till stor del antas utgöras av människor med härkomst utanför Sverige. Därför kan svårigheter att hitta denna litteratur också innebära ett problem med politiska konsekvenser. Personer med annat

modersmål än svenska är en prioriterad användargrupp för de svenska biblioteken och en resursbrist kan resultera i att denna grupp blir åsidosatt.

Malmö stadsbibliotek har gjort en mängd olika anpassningar av DDK för att passa behoven på biblioteket. Dessa kan tolkas som praktiska beslut för att underlätta för användarna och som prioriterar användarnas behov över att strikt följa DDK:s klassifikatoriska principer. Exempel på dessa är utvecklandet av de egna klartextsystemen, HBTQ-ämnesorden och de olika utbrytningar som gjorts. Dessa olika anpassningar och hur de möjliggör för användare att hitta information på olika sätt analyseras vidare under den kommande rubriken Boundary objects.

I fallet med biografierna har istället praxisen inom DDK prioriterats högst. Detta kan försvåra för användarna att hitta biografierna när de nu är placerade ämnesmässigt bland resten av samlingarna, istället för i en separat avdelning som före övergången. Detta kompenseras dock delvis med den praktiska lösningen att märka dessa med klartext.

I början av processen skedde olika tester för att se vilka lösningar som passade Malmö stadsbiblioteks behov. Under processens gång övergick arbetet till att följa DDK:s principer allt striktare. Orsaken var de praktiska skälen att underlätta arbetet och möjliggöra för en person att fortsätta arbeta där en annan slutat. Följden kan ha blivit att genomförandet av ytterligare önskvärda anpassningar försvårats.

Ett praktiskt val som gjort arbetet mer effektivt är att klartexten använder engelska språkkoder utifrån det datorsystem där katalogiseringsarbetet sker. Koderna blir då ibland svårtolkade och kan försvåra informationssökandet. De fall som främst skulle drabbats har dock lösts praktiskt, genom att minoritetsspråk skrivits ut i helhet.

På Kanini har användarna till viss del varit delaktiga i de praktiska besluten. Vid uppbyggnaden av avdelningen har barn fått delta i utvecklingsprocessen och bland annat fått vara med om att bestämma den estetiska utformningen och vilka klasser som ska användas för organiseringen av avdelningens resurser. I övrigt har användarna inte haft något direkt inflytande över tillämpningen av DDK på biblioteket. För många i personalen var övergången relativt osynlig under en stor del av arbetet, vilket går att koppla till att även de haft en avsaknad av möjligheter att påverka.

Vikten av praktiska beslut syns också i processledarens beskrivning av att de beslut som tagits under processen inte alltid varit de bästa och att vissa lösningar kunde ha lagts upp på ett annat sätt, utifrån erfarenheterna från övergången. Hen berättar dock också att övergången genomförts med gott resultat, vilket tyder på att de praktiska besluten tillsammans varit gynnsamma för både tillämpningen av DDK och Malmö stadsbibliotek i stort.

## 7.8 Boundary objects

Enligt vårt teoretiska perspektiv går det inte att hitta en universell lösning på konflikter mellan det flexibla lokalt anpassade och globala standarder. Det är inte heller önskvärt att helt försöka undvika denna spänning. Klassifikationssystem bör vara flexibla och öppna och gå att modifiera utifrån olika behov på ett medvetet sätt. Dessutom kommer lokala lösningar oundvikligen att genomföras, om det finns behov av sådana.

Malmö stadsbibliotek har gjort anpassningar och tillägg till DDK på flera olika sätt för att passa sina egna behov och behoven hos olika grupper av användare. De informerar dessutom användarna utifrån de olika nivåer de befinner sig på och skapar

flera olika sätt att hitta böcker, både fysiskt och med flera sökingångar i katalogen. Vi tolkar dessa olika sätt som olika boundary objects som är tillräckligt plastiska för att kunna användas utifrån flera synvinklar och av olika grupper. Några av dessa sätt har uppstått genom samarbeten över tid, som brukar vara en egenskap hos boundary objects. Andra har funnits under kortare tid. Dessa tolkar vi som försök att skapa arbetsarrangemang som kan lösa problem och då få funktionen av boundary objects. Om detta nätverk av olika boundary objects blir stabilt, även om enskilda objekt inte behöver vara det, så kan dessa bilda en boundary infrastructure som gör det som krävs för att saker ska fungera. Dessa sätt kan också bli sätt att kompensera den relativitet för olika grupper som finns hos infrastrukturer, där något som inte är ett problem för en grupp kan bli en stor barriär för andra grupper. I denna del kommer några av dessa sätt att analyseras.

I intervjuerna framkommer att det nya systemet möjliggör flera olika sökingångar i katalogen, exempelvis klassning, ämnesord och språk. Detta möjliggör sökstrategier på olika nivåer, vilket underlättar för grupper med olika behov och kunskaper. Att leta på hyllan är också en vanlig sökstrategi som passar flera grupper. Vid observationen av OPAC:en kunde vi konstatera att det fanns flera tillgängliga sökingångar, men också möjlighet till browsing, exempelvis genom klassning. Detta underlättar för olika grupper att hitta de söksätt som passar deras behov.

Om personalen inför en ämnessökning behöver veta vilka ämnesord som används av KB, kan dessa kollas upp i Libris. Dessa ämnesord har dessutom kompletterats med interna ämnesord och framtagandet av HBTQ-ämnesord, vilket gör att dessa kan möta fler gruppers behov. Ämnesord är en vanlig strategi då personalen inte ännu är helt bekväma i DDK. Detta blir således andra sätt att hitta information än att strikt följa DDK.

DDK har färre åldersindelningar för barn- och ungdomslitteratur än SAB. Detta har diskuterats men ingen åtgärd har ännu vidtagits. En informant lyfter hur alltför många åldersindelningar kan vara problematiskt, exempelvis vill antagligen inte en tonåring läsa en bok som klassats för yngre barn. En sådan åldersindelning skulle således kunna få motsatt funktion från ett boundary object, då olika grupper inte kan använda en sådan åldersindelning på ett passande sätt. Bristen på åldersindelningar gör att det är viktigt med god mediekunskap hos bibliotekarierna, i betydelsen att de har kunskaper kring de medier som finns tillgängliga. God mediekunskap är dock viktigt i många fall och kommer alltid att vara det, enligt informanten. Här framkommer hur bibliotekariernas kompetens kan fungera som ett boundary object, som på anpassade sätt kan hjälpa olika grupper att hitta lämplig information. Denna funktion kan inte ersättas med utvecklingen mot mer självbetjäning och egenorientering hos användarna.

De klartextsystem som används kan underlätta för olika användare att hitta information, då de utskrivna termerna är lätta att förstå. I de fall där böckerna även är sorterade enligt klartext följer dessa i de flesta fall KB:s riktlinjer, så som i fallet med skönlitteraturen. Vi ser här en anpassning utifrån behov av att sortera skönlitteratur på andra sätt än strikt enligt DDK. Denna anpassning underlättar troligen för flera grupper och kan därmed ses som ett boundary object. Detta system har skapats av KB och inte av Malmö stadsbibliotek själva. Det verkar dock passa Malmö stadsbiblioteks behov på ett bra sätt.

Malmö stadsbibliotek har däremot egenutvecklade klartextsystem för biografier, kurslitteratur och historisk och geografisk litteratur med lokal anknytning, som ser ut på olika sätt för att passa användarnas behov. Biografierna är placerade bland de

övriga böckerna, men har märkning med klartext för att synliggöra dessa. Då de tidigare var placerade i en egen avdelning finns ett behov hos många användare att kunna hitta dessa på ett enkelt sätt. Kurslitteraturen är märkta med klartext och dessutom placerade i början av de olika sektionerna, före de andra böckerna i samlingarna. Den historiska och geografiska litteraturen med lokal anknytning är märkt med orten i klartext. Vår bedömning är att dessa anpassningar ger goda möjligheter att underlätta för olika grupper.

Ett intressant fall är anpassningen på Balagan för lättlästa böcker och böcker med HBTQ-tema. De har egna märkningar, men är placerade både som en utbrytning på egna hyllor och bland den övriga samlingen. Målet med detta är att böckerna ska vara lätta att hitta och att möjliggöra browsing. Samtidigt finns ett behov hos de grupper som främst berörs av dessa böcker att inte pekas ut som ett undantag eller som udda. Den dubbla placeringen visar därför också att det inte är någon större skillnad mellan dessa böcker och den övriga samlingen. Vår bedömning är att detta sätt möter olika gruppers behov på ett respektfullt sätt och underlättar för de berörda grupperna och andra intresserade att hitta information. En fördel är också att de som inte aktivt söker efter en bok med HBTQ-tematik inte missar en intressant bok, som kunde bli följden om alla sådana böcker stod på en separat hylla.

Kunskapsorganisationen på Kanini är också ett intressant exempel på hur flera olika system tillsammans kan skapa många olika sätt för olika grupper att hitta information. För att passa behoven hos användarna har man här utgått från dem, låtit barnen vara med i utformandet och i stort sett bortsett från DDK. Exempel är hyllorna som ser ut som träd och bygger på associationer, de olika rummen med olika åldersinriktningar och att fack- och skönlitteratur blandas, vilket antagligen inte är en viktig uppdelning för barn. Om dessa olika sätt att organisera informationen tolkas som boundary objects som samspelar, kan här anas en boundary infrastructure i miniatyr. Om denna avdelning istället skulle utgått från DDK hade antagligen sätten att hitta information varit mycket mer begränsade och varit svårare att förstå, särskilt för barn.

I observationerna framkom flera andra anpassningar eller komplement som inte strikt följer DDK, men antagligen underlättar för olika gruppers informationssökande. Exempelvis fanns lustskapande termer utskrivet bland DDK-koderna vid facklitteraturen på Balagan. Bland reseböckerna fanns en hänvisning som talar om var vandringsböckerna är placerade, eftersom att det annars är lätt att tro att de skulle stå där. Litteratur med lokal förankring var placerade i ett eget rum. Cd-skivor och dvd:er med musik var sorterade utifrån genre. Anpassningar för litteratur på olika språk gjorde dessa lätta att hitta. Serier från vissa förlag var utbrutna, vilket är en högst relevant uppdelning i seriekretsar. Tv-spel var sorterade utifrån konsol. Det finns alltså en mängd anpassningar på olika avdelningar. Dessa verkar genomförts medvetet och på ett välavvägt sätt som gynnar behoven hos olika grupper av användare.

Sammantaget ser vi en mängd olika boundary objects som tillsammans kan möta många gruppers behov och ge en stabilitet som med tiden kan innebära att implementeringen av DDK på Malmö stadsbibliotek kan bli en välfungerande boundary infrastructure.

## 8. Diskussion

Vi diskuterar i det här avsnittet de forskningsfrågor som finns i början av uppsatsen. Forskningsfrågorna besvaras med utgångspunkt i uppsatsens bakgrund, tidigare forskning och analys.

### 8.1 Hur har Malmö stadsbibliotek tillämpat DDK för att passa de lokala behoven?

Malmö stadsbibliotek har till stora delar följt DDK:s struktur samt KB:s rekommendationer i den lokala tillämpningen av DDK. Anledningarna till detta är att skapa tydlighet, effektivitet och goda möjligheter till samarbete med andra bibliotek. Det speglar även en politisk vilja till en nationell bibliotekssamordning med KB i spetsen och med Libris som en gemensam nationell katalog, för både forsknings- och folkbibliotek.

Stora delar av samlingarna är i hyllorna organiserade i strikt nummerordning, med relativt korta koder i jämförelse med klassificeringsmöjligheterna i DDK. Dock verkar de något korta koderna passa väl för Malmö stadsbiblioteks tämligen breda samlingar. Det används även djupare klassningar i de fall där de beräknats att det behövs.

Organiseringen av skönlitteratur följer den nationella klartextstandard som har utvecklats av KB:s arbetsgrupp för Dewey. Så är även fallet med åldersindelningar i klartext för barn- och ungdomslitteratur: "Bilderbok", "Barn", "Mellan" och "Ung". Dessa verkar passa väl för uppdelningen av barn- och ungdomsavdelningarna. Dock påpekar Svensk biblioteksforening (2010, s. 12) att behovet av lokala anpassningar inte elimineras av ett gemensamt klartextsystem, vilket blir tydligt om man ser till de lokala klartextlösningar som tillämpas på Malmö stadsbibliotek. På biblioteket använder man egenutvecklade klartextsystem för biografier, kurslitteratur och för litteratur med lokal anknytning.

En annan form av lokal anpassning är möjligheten att placera liknande resurser på olika platser. DDK tillåter endast en klassning per verk, vilket brukar begränsa möjliga placeringar därefter. På avdelningen Balagan finns till exempel möjligheten att placera lättläst litteratur och litteratur med HBTQ-tematik både som utbrytningar på egna hyllor och bland den övriga samlingen. Andra lokala anpassningar kopplade till hylluppställningen kan ses vid bibliotekets samlingar av resurser i andra medieformat än böcker, vilka inte särskiljs i DDK. Exempelvis är cd-skivor och dvd:er med musik organiserade enligt genre och tv-spel utifrån konsol.

Malmö stadsbibliotek använder sig av KB:s ämnesord, men har även skapat egna ämnesord utifrån behoven på biblioteket. Det främsta exemplet är framtagandet av HBTQ-ämnesord i samarbete med RFSL, som tillsammans med märkning och utbrytningar används för att synliggöra berörda resurser både i det fysiska och digitala



biblioteksrummet. Dessa ämnesord finns även tillgängliga för användning av andra bibliotek.

I vissa fall har DDK frångåtts vid organiseringen av samlingarna. Det tydligaste exemplet är avdelningen Kanini, där resurserna är uppställda enligt ett system som utvecklats i samarbete med barnen. Detta visar på möjligheter att frånga DDK i de fall man anser att alternativa system bättre lämpar sig för behoven hos en viss grupp av användare. Exemplet visar även en viss inkludering av användarna i beslutsfattandet kring utformningen av kunskapsorganisationen på biblioteket.

I övrigt har Malmö stadsbibliotek lämnat en stor del av makten kring tillämpningen av DDK till KB, genom att i stor utsträckning följa KB:s riktlinjer. Samtidigt lyfts fram att dessa riktlinjer borde vara ännu tydligare och mer inriktade på folkbibliotek. Bristerna i riktlinjerna har blivit tydliga då Malmö stadsbibliotek är det första folkbiblioteket i sin storlek att genomföra en övergång till DDK. Arbetet med tillämpningen av DDK på Malmö stadsbibliotek är därför betydelsefullt för folkbibliotek som funderar på en övergång. Malmö stadsbibliotek sprider även de kunskaper som erhållits under arbetet till andra bibliotek.

Arbete har även lagts på kommunikation kring och synliggörande av DDK gentemot användare och personal. Bland annat har flygblad delats ut och personal har utbildats. Det tydligaste uttrycket för detta i biblioteksrummet är ett omfattande skyltsystem med en genomgående färgkodning av huvudklasserna i DDK. Skyltsystemet används i nästan hela biblioteket och är till för både användare och personal. Dock har det framkommit att användarna i liten utsträckning reagerat på bytet av klassifikationssystem, något som även var fallet med personalen under övergångens tidiga skede. Trots det arbete som lagts på att kommunicera och informera kring systemet har det för många förblivit relativt osynligt. Frågan väcks hur synligt systemet behöver vara för att tillämpningen ska fungera på ett bra sätt, vilket utvecklas vidare under kommande rubrik.

## 8.2 Vilka styrkor och risker finns med Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK?

Valet att till stor del följa DDK:s struktur och KB:s riktlinjer har resulterat i både positiva och negativa effekter för Malmö stadsbibliotek. Beslutet att följa de ramar och riktlinjer som finns baserades på viljan att förenkla och effektivisera arbetet, vilket även till stor del verkar ha blivit resultatet. Ökade möjligheter för en person att ta över ett arbete där en annan slutat samt möjligheten för katalogavdelningen att hämta klassningar från större aktörer såsom Libris, OCLC och Library of Congress nämns som stora fördelar med att följa de etablerade standarderna. Att användare från andra länder kan känna igen sig i DDK nämns också som en styrka som inte funnits med användningen av SAB.

Martinez-Avila (2017) beskriver att användning av alltför specialiserade och unika klassifikationssystem kan försvåra samarbetet med andra aktörer, vilket i sin tur resulterar i att det inte går att tillämpa de verktyg som finns vid arbete med en mer etablerad standard. Avsaknaden av dessa verktyg resulterar i sin tur i stora arbetsbördor för de bibliotek som tillämpar specialiserade system. På Malmö stadsbibliotek verkar dessa verktyg ha värderats högt på bekostnad av ett visst självbestämmande.

Svensk biblioteks förening (2010, s. 26) lyfter att en risk med en övergång till DDK är att hyllproblematik möjligtvis blir enklast att lösa av de enskilda biblioteken som tillämpar systemet. Malmö stadsbibliotek har trots en i grunden strikt tillämpning av DDK utfört många lokala anpassningar, vilket kan tyda på att detta stämmer. Det skulle kunna få följden att vinster i effektivitet och överensstämmelsen mellan olika bibliotek, som kan underlätta för användare att hitta information, blir mindre än vad som vore önskvärt.

De avvikelser från DDK:s struktur och KB:s riktlinjer i form av lokala anpassningar som utförts på Malmö stadsbibliotek verkar i de flesta fall vara väl genomförda och väl anpassade utifrån användarnas behov. Ett exempel på detta är det arbete som utförts kring litteratur med HBTQ-tematik, i form av framtagande av ämnesord, märkning samt dubbel placering. Vi tolkar denna anpassning som respektfull mot berörda grupper samt underlättande vid sökning efter dessa resurser. Adler (2017) visar på hur västerländska klassifikationssystem ofta normaliserar exempelvis vithet och patriarkat och hon lyfter hur enskilda bibliotek kan arbeta med att anpassa dessa system för att införliva moderna och lokala värderingar i dem.

Även Olson (2001) menar att enskilda bibliotek har ett ansvar för hur utsatta grupper behandlas i klassifikationssystem och att anpassningar bör utföras för att möta denna problematik, även om anpassningarna står i konflikt med etablerade standarder. Malmö stadsbiblioteks arbete med lokala anpassningar går i linje med Olsons förslag för en positiv utveckling då användarnas behov prioriteras framför att strikt följa DDK, när detta ansetts lämpligt. Eftersom HBTQ-ämnesorden är framtagna i samarbete med RFSL, kan det dessutom ses som ett sätt att skapa ett utrymme där några utsatta grupperas röster kan uttryckas av de utsatta grupperna.

Det arbete som utförts på Malmö stadsbibliotek kring litteratur med HBTQ-tematik kan ses som väl utförda kompletteringar till DDK. En annan strategi för att förhålla sig till ett bristfälligt system är att istället gå utanför systemet och skapa ett eget system som utgår från användarnas behov. Martinez-Avila (2017) beskriver hur många användarorienterade klassifikationssystem skapats som en motreaktion mot det akademiskt orienterade DDK. Malmö stadsbibliotek har använt sig av en liknande strategi på avdelningen Kanini. DDK har här helt frångåtts och istället finns ett unikt system av klasser som samlingarna är organiserade utifrån, utvecklat tillsammans med barnen. Vi tolkar kunskapsorganisationen på Kanini som en väl utförd lokal tillämpning, grundad i en god förståelse för användarnas behov och en väl avvägd insikt i DDK:s begränsningar. En liknande strategi på hela biblioteket hade dock antagligen inte fungerat särskilt bra med förluster i effektivitet och samspel med andra bibliotek.

De lokalt utvecklade klartextsystemen verkar också tydliga och väl anpassade utifrån behoven hos användarna. Exempel finns dock på mindre lyckade avvikelser från DDK. Ett försök gjordes på avdelningen Balagan att placera böcker om hästar och om hästsport tillsammans, trots att de var märkta med olika DDK-koder. Vad som skedde var att användare och mindre frekvent personal placerade böckerna enligt DDK-koderna, vilket resulterade i att häst och hästsport återigen separerades. Exemplet visar att anpassningar av kunskapsorganisationen måste vara väl införlivade i ett tydligt system för att få fäste. Detta gör att det blir svårt för personal att under mer spontana former utföra anpassningar, vilket i sin tur ökar risken för att tillämpningen av klassifikationssystemet blir låst och statisk.

Utöver dessa i regel väl avvägda anpassningar är DDK:s struktur och KB:s riktlinjer mycket närvarande i Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK. Det har

också uttryckts en vilja att KB ska bidra med ännu starkare riktlinjer, vilket tyder på ett behov av de ramar som sådana riktlinjer kan föra med sig. Genom detta framkommer en beroendeställning gentemot både KB och OCLC. Det innebär att Malmö stadsbibliotek behöver kunna förlita sig på att ramarna är tillämpbara utifrån de lokala behoven. Det fokus på forskningsbibliotek som finns hos både KB och i DDK innebär en risk att det tar tid innan sådana riktlinjer utvecklas på ett lämpligt sätt för folkbibliotekens verksamhet.

Önskemålet om tydliga riktlinjer grundar sig också på att leverantörer ska se potential i marknaden för färdigkatalogiserade böcker, vilket visar en beroendeställning gentemot kommersiella aktörer. En sådan beroendeställning har även framkommit i och med Lidingö stadsbiblioteks övergång till DDK och påtalas som problematisk (Sarlin 2015, s. 3).

Hansson (2013) menar att den ökade användningen av DDK i Sverige kan kopplas till att det svenska samhället i högre grad anpassats efter en amerikansk marknadsekonomisk ideologi. Denna ideologi finns inbyggd i DDK:s kunskapssyn och då samhället förändrats har DDK blivit tillämpat i allt högre grad. Hansson kopplar denna utveckling till nedmonteringen av den svenska välfärdsstaten som pågått sedan början av 1990-talet. En möjlig tolkning är att Malmö stadsbibliotek genom att bidra till en ökad användning av DDK i Sverige också bidrar till en sådan utveckling. I förlängningen finns en risk att en sådan utveckling leder till en större beroendeställning till kommersiella aktörer, mindre ekonomiska resurser till bibliotekens verksamhet och möjligen svårigheter för folkbiblioteken att värna om sin demokratiska funktion.

Skyltsystemet som tillämpas på Malmö stadsbibliotek är omfattande och tydligt. Det underlättar navigationen i biblioteksrummet och förenklar informationssökandet. Skyltarna skapar även ett synliggörande av DDK och dess struktur, bland annat med hjälp av färger för de olika huvudklasserna. Skyltsystemet är dock inte helt färdigt. I flera delar av byggnaden används andra typer av skyltar som saknar den tydlighet som finns inom systemet. Det finns även rester av SAB på vissa skyltar, märkningar och knubbar. I kombination skapar detta en viss otydlighet. Denna otydlighet kommer sannolikt att minska i samband med att arbetet med skyltning och ommärkning blir färdigt.

DDK verkar vara relativt osynligt för de flesta användare, trots det nya skyltsystemet och kommunikationen kring DDK som riktats mot användarna. Det framkommer också att det troligtvis är få användare som på egen hand använder DDK för att söka och finna resurser. Svanberg (2006, s. 4) skriver att klassifikationskoder även tidigare främst används av bibliotekarier och att användarnas motivation till att söka med klassifikationskoder möjligtvis kan minska med möjligheter till andra typer av sökningar. Malmö stadsbibliotek har skapat flera olika sätt att hitta böcker, både i det fysiska biblioteksrummet och med flera söksätt i katalogen. Användarna informeras dessutom utifrån de olika nivåer de befinner sig på. De får därför stora möjligheter att hitta information utan en större förståelse kring bibliotekets kunskapsorganisation eller om DDK. För många användare blir därför en synlighet av klassifikationssystemet överflödigt, då det inte påverkar deras tillgång till bibliotekets resurser. Det förutsätter dock att kunskapsorganisationen och tillämpningen av DDK lyckas med att göra resurserna tillgängliga på ett rättvist och tillräckligt enkelt sätt, för många olika grupper. För att lyckas med detta krävs antagligen en stor synlighet av DDK för personalen, en medvetenhet kring de inneboende bristerna och kunskaper om hur DDK kan användas på ett etiskt sätt.

Medvetenhet hos användare och debatt om klassifikationssystem, som bland annat Bowker och Star (se avsnittet Teoretiskt perspektiv) och Drabinski (2013) betonar som viktigt, är i det här sammanhanget därför antagligen viktigast för personalen. Det finns dock några tecken på en ökad medvetenhet och debatt hos bibliotekets användare. Ett exempel är hur klartexten ”mellan” lett till en diskussion bland användare och personal kring innebörden av märkningen. Att användare, om än i liten utsträckning, uppmärksammar och diskuterar kunskapsorganisation är troligtvis något att värna om för en utveckling av kunskapsorganisation och klassifikationssystem i en rättvisare riktning.

### 8.3 Förslag på vidare forskning

I denna uppsats undersöks Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK på ett vetenskapligt sätt inom tydliga akademiska ramar. Resultatet, analysen, diskussionen och slutsatserna är dock relevanta även utanför det akademiska fältet, då de kan ha praktisk betydelse för kunskapsorganisationen på folkbibliotek. Studien har vissa omfångsmässiga, metodologiska och teoretiska begränsningar, vilka öppnar upp för vidare forskning som kan bygga vidare på de erhållna kunskaperna.

Av tidsmässiga skäl fanns inte möjlighet att göra mer utförliga observationer av den digitala kunskapsorganisationen, så som den uttrycktes i OPAC:en tillhörande biblioteken vid Malmö stad och på Malmö stadsbiblioteks webbplats. En mer utförlig undersökning på detta område hade kunnat utgöra underlag för intressanta jämförelser mellan fysisk och digital kunskapsorganisation i relation till Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK.

Ett återkommande tema i intervjuerna och i analysen har varit biblioteksanvändarnas informationspraktiker på Malmö stadsbibliotek. De metoder vi tillämpat har inte varit lämpade att analysera dessa praktiker, vilket inneburit att information kring bibliotekets användare erhållits genom informanternas utsagor. Då detta är andrahandsinformation är dess vetenskapliga värde lågt och informationen har behövt analyseras med återhållsamhet. En metod som beteendeobservation hade varit mer lämpad för insamlande av sådant material. Inom denna studie har en beteendeobservation inte varit realistisk, då två metoder redan tillämpas och tillägget av en tredje hade resulterat i ett för stort omfång. Dock vill vi lyfta en användarorienterad studie som ett relevant förslag på vidare forskning, vars resultat på ett spännande vis skulle kunna komplettera vår studie.

Genom vår studie har det framkommit att Malmö stadsbiblioteks samarbete med KB har varit mindre givande än vad som vore önskvärt. Malmö stadsbiblioteks behov av tydliga riktlinjer har inte kunnat mötas av KB, vars huvudfokus legat på forskningsbibliotek. Detta väcker intresse för en jämförande studie om övergångar till DDK på folk- respektive forskningsbibliotek med syfte att visa på skillnader i de kunskapsorganisatoriska behoven samt konkretisera KB:s roll i den nationella övergången.

Ett alternativ till vårt teoretiska perspektiv som troligtvis skulle kunna visa på fler intressanta organisationella aspekter av övergången på Malmö stadsbibliotek är institutionell teori, som bland annat Hansson (2006) förespråkar i sammanhang med klassifikationssystem. Tankarna som finns inom institutionell teori om att utveckling kan ske genom chock vore antagligen väl applicerbara på övergången där tillämpningen av DDK hastigt gett stora förändringar i kunskapsorganisationen på Malmö stadsbibliotek.

## 9. Slutsatser

Genom besvarandet av uppsatsens två forskningsfrågor uppnås både den mer specifika aspekten och den allmänna aspekten av uppsatsens syfte. Dessa är att bidra med kunskap och reflektioner kring hur DDK kan användas på svenska folkbibliotek och att skapa kunskap kring relationen mellan klassifikationssystem och biblioteks förutsättningar och behov. Här följer en kortfattad beskrivning av uppsatsens viktigaste slutsatser.

Malmö stadsbibliotek har bara delvis lyckats med att synliggöra DDK, då användarna inte verkar ha blivit medvetna om klassifikationssystemet och dess brister i någon större utsträckning. Detta är möjligen inte så viktigt, om deras behov ändå möts med eller utan personalens hjälp och kunskaper. Personalen har fått större möjligheter till en medvetenhet kring DDK, vilket är viktigt för att de orättvisor som finns i systemet inte ska drabba användarna. DDK har på vissa sätt förblivit osynligt även för personalen, till exempel genom att de hellre utför sökningar på ämnesord än på klassningar. Sannolikt kommer personalen efter en tid att lära sig systemet bättre och införliva denna kunskap i det praktiska arbetet. Vissa praktiska följder av övergången kan också möjligtvis ge en viss otydlighet i biblioteksrummet under en tidsperiod, exempelvis det inte helt färdiga skyltsystemet.

Med tillämpningen av DDK lyckas Malmö stadsbibliotek skapa den tydlighet och effektivitet som det kan innebära att ingå i ett större system. Samtidigt innebär det ganska strikta följandet av DDK:s struktur och KB:s riktlinjer en viss låsning till dessa strukturer vid utformningen av bibliotekets kunskapsorganisation. Ansvaret för att förbättra DDK läggs på KB och OCLC, vilkas möjligheter att förstå behoven av lokala anpassningar kan ifrågasättas. Avståndet mellan bibliotekets behov och de som styr kan också få följden att förändringar för ett mer rättvist system tar lång tid. Osynligheten och den inneboende tröghet som finns i klassifikationssystem kan också försvåra förändringar.

Malmö stadsbibliotek har genomfört en mängd olika anpassningar för att passa de lokala behoven och har möjliggjort flera olika sätt att hitta information. De informerar dessutom användarna utifrån de olika nivåer de befinner sig på i sitt sökande. Det har också skett ett medvetet skapande av kompletteringar till DDK, exempelvis HBTQ-ämnesord. På bibliotekets barnavdelning Kanini frångås DDK och ett eget system som utgår från användarnas behov har utvecklats i samarbete med barnen. På så vis möts behoven hos många grupper av användare och vissa orättvisor som finns i DDK hindras från att drabba användarna.

Med hjälp av den teoretiska synen på klassifikationssystem som en form av infrastruktur visar denna uppsats hur Malmö stadsbibliotek tillämpat DDK för att passa de lokala behoven samt vilka styrkor och risker som finns med denna tillämpning. Våra förhoppningar är att uppsatsen, utöver sitt biblioteks- och informationsvetenskapliga värde, kan få en praktisk betydelse för de folkbibliotek i Sverige som funderar på en övergång till DDK.

## 10. Litteraturförteckning

- Aagaard, H. (2012). *Dewey för folk- och skolbibliotek – vad behöver göras?: projektrapport*. Stockholm: Kungliga biblioteket.  
[http://www.kb.se/dokument/Bibliotek/utredn\\_rapporter/2012/Deweyrapport\\_20120419.pdf](http://www.kb.se/dokument/Bibliotek/utredn_rapporter/2012/Deweyrapport_20120419.pdf)
- Adler, M. (2017). The (de-)universalization of the United States: inscribing Maori history in the Library of Congress Classification. I Andersen, J. & Skouvig, L. (red.). *The organization of knowledge: caught between global structures and local meaning* (Studies in information 12). Bingley: Emerald Group Publishing, ss. 33-50.  
doi:10.1108/S2055-537720170000011009
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Bowker, G. C. (1994). Information mythology: the world of/as information. I Bud-Frierman, L. (red.) *Information acumen: the understanding and use of knowledge in modern business*. London: Routledge, ss. 231-247.  
doi:10.1080/10749039.2000.9677652
- Bowker, G. C., Baker, K., Millerand, F. & Ribes, D. (2010). Towards information infrastructure studies: ways of knowing in a networked environment. I Hunsinger, J., Klastrup, L. & Allen, M. (red.) *International handbook of internet research*. London: Springer, ss. 97-117. doi:10.1007/978-1-4020-9789-8\_5
- Bowker, G. C. & Star, S. L. (2006). How to infrastructure. I Lievrouw, L. & Livingstone, S. (red.) *Handbook of new media: social shaping and social consequences of ICTs*. London: Sage, ss. 230-245. doi:10.4135/9781848608245.n12
- Bowker, G. C. & Star, S. L. (2000). Invisible mediators of action: classification and the ubiquity of standards. *Mind, culture & activity*, 7(1/2), ss. 147-163.  
doi:10.1080/10749039.2000.9677652
- Bowker, G. C. & Star, S. L. (1999). *Sorting things out: classification and its consequences*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Chan, L. M. & Mitchell, J. S. (2010). *Dewey decimalklassifikation: principer och tillämpning*. Stockholm: Kungliga biblioteket.

- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Dewey, M. (2011). *Dewey decimal classification and relative index*. 23. uppl., Dublin, Ohio: Online Computer Library Center.
- Drabinski, E. (2013). Queering the catalog: queer theory and the politics of correction. *The library quarterly: information, community, policy*, 83(2), ss. 94-111. doi:10.1086/669547
- Hansson, J. (2006). Knowledge organization from an institutional point of view: implications for theoretical and practical development. *Progressive Librarian*, (27), ss. 31-43. urn:nbn:se:vxu:diva-7018
- Hansson, J. (2013). The materiality of knowledge organization: epistemology, metaphors and society. *Knowledge Organization*, 40(6), ss. 384-391. urn:nbn:se:lnu:diva-30757
- Hartel, J. & Thomson, L. (2011). Visual approaches and photography for the study of immediate information space. *Journal of the american society for information science and technology*, 62(11), ss. 2214-2224. doi:10.1002/asi.21618
- Jackson, S. J., Edwards, P. N., Bowker, G. C. & Knobel, C. (2007). Understanding infrastructure: history, heuristics, and cyberinfrastructure policy. *First Monday*, 12(6), s. 24. doi:10.5210/fm.v12i6.1904
- Kulturförvaltningen, Malmö stad (2015). *Stadsbibliotekets verksamhetsplan 2015*. Malmö: Kulturförvaltningen. <https://malmo.se/download/18.163d520d14c123be1df18d96/1491300351318/V-plan+150130+extern.pdf>
- Kulturförvaltningen, Malmö stad (2016). *Stadsbibliotekets verksamhetsplan 2016*. Malmö: Kulturförvaltningen. <https://malmo.se/download/18.16ac037b154961d028739450/1491300743699/Stadsbibliotekets+verksamhetsplan+2016.pdf>
- Kungliga biblioteket (2015). *Introduktion till Deweydecimalklassifikation*. Stockholm: Kungliga biblioteket. <http://www.kb.se/Dokument/Verktygsladan/Introduktion%20till%20DDK%2023%2020151118.pdf>
- Kungliga biblioteket (2016a). *Dewey 2016: folkbibliotek*. Stockholm: Kungliga biblioteket. [http://www.kb.se/dokument/Dewey\\_folkbibliotek\\_rapport\\_20160620.pdf](http://www.kb.se/dokument/Dewey_folkbibliotek_rapport_20160620.pdf)
- Kungliga biblioteket (2016b). *Hyllor, skyltning - praktiska frågor*. [http://www.kb.se/katalogisering/Klassifikation/DDK/Hyllor-skyлтning---praktiska-fragor/\[2017-04-23\]](http://www.kb.se/katalogisering/Klassifikation/DDK/Hyllor-skyлтning---praktiska-fragor/[2017-04-23])

- Kungliga biblioteket (2016c). *Svenska WebDewey*.  
<http://www.kb.se/katalogisering/Klassifikation/DDK/Svenska-WebDewey/> [2017-04-23]
- Kungliga biblioteket (2017). *SAB*.  
<http://www.kb.se/katalogisering/Klassifikation/SAB/> [2017-04-23]
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. London: Sage. doi:10.4135/9781849208963
- Mai, J.-E. (2004). Classification in context: relativity, reality, and representation. *Knowledge Organization*, 31(1), ss. 39-48.  
[http://jenserikmai.info/Papers/2004\\_ClassificationInContext.pdf](http://jenserikmai.info/Papers/2004_ClassificationInContext.pdf)
- Malmö stad (2018a). *Malin-biblioteken I Malmö*.  
<http://encore.malmo.stadsbibliotek.org/iii/encore/?lang=swe> [2018-03-25]
- Malmö stad (2018b). *Startsidan - Malmö stad*. <https://malmo.se/> [2018-04-13]
- Martínez-Ávila, D. (2017). Reader-interest classifications: local classifications or global industry interest?. I Andersen, J. & Skouvig, L. (red.). *The organization of knowledge: caught between global structures and local meaning* (Studies in information 12). Bingley: Emerald Group Publishing, ss. 51-69. doi:10.1108/S2055-537720170000011010
- Mortimer, M. (2007). *Learn Dewey Decimal Classification*. 22. uppl., Friendswood, Texas: Total Recall Publishing.
- OCLC (2018). *Dewey services*. <https://www.oclc.org/en/dewey/features.html> [2018-04-23]
- Olson, H. (2001). The power to name: representation in library catalogs. *Signs*, 26(3), ss. 639-668. doi:10.1086/495624
- Rosengårdsbiblioteket & Husiebiblioteket (2016). *Höstprogram 2016* [programblad].  
[https://malmo.se/download/18.16ac037b154961d028771cd3/1491298577051/Samma\\_nsl+Rg+o+Hu+med+kalendarium+h%C3%B6sten+2016.pdf](https://malmo.se/download/18.16ac037b154961d028771cd3/1491298577051/Samma_nsl+Rg+o+Hu+med+kalendarium+h%C3%B6sten+2016.pdf)
- Sarlin, A. (2015). *Dewey på Lidingö stadsbibliotek - Övergång från SAB till DDK som klassifikationssystem*. Lidingö: Lidingö stadsbibliotek.  
<http://www.lidingo.se/download/18.10cf8bdb1575370348d7a9f/1476195664286/Slutrapport-Dewey-p%C3%A5-Liding%C3%B6-stadsbibliotek.pdf>
- Star, S. L. (1988). The structure of ill-structured solutions: boundary objects and heterogeneous distributed problem solving. I Bowker, G. C., Timmermans, S., Clarke, A. E. & Balka, E. (red.) (2015). *Boundary objects and beyond: working with Leigh Star*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, ss. 243-259.
- Star, S. L. & Ruhleder, K. (1996). Steps toward an ecology of infrastructure: design and access for large information spaces. I Bowker, G. C., Timmermans, S., Clarke, A.



E. & Balka, E. (red.) (2015). *Boundary objects and beyond: working with Leigh Star*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, ss. 377-415.

Star, S. L. (1999). The ethnography of infrastructure. I Bowker, G. C., Timmermans, S., Clarke, A. E. & Balka, E. (red.) (2015). *Boundary objects and beyond: working with Leigh Star*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, ss. 473-487.

Svanberg, M. (2006). *Övergång till Dewey Decimal Classification. Vad skulle det innebära?:* Delstudie 3 i Katalogutredningen. Stockholm: Kungliga biblioteket.  
[http://www.kb.se/Dokument/Om/projekt/avslutade/katalogutredning/delst3\\_slutrappo  
rt.pdf](http://www.kb.se/Dokument/Om/projekt/avslutade/katalogutredning/delst3_slutrappo<br/>rt.pdf)

Svensk biblioteksforening (2008). *Dewey som klassifikationssystem: varför bör vi byta ut SAB?:* Stockholm: Svensk biblioteksforening.  
[http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/rapport\\_dewey.pdf](http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/rapport_dewey.pdf)

Svensk biblioteksforening (2010). *En svensk övergång till DDK: vad innebär det för folk- och skolbibliotek?:* Stockholm: Svensk biblioteksforening.  
[http://www.biblioteksforeningen.se/wp-  
content/uploads/2017/01/deweyutredningen.pdf](http://www.biblioteksforeningen.se/wp-<br/>content/uploads/2017/01/deweyutredningen.pdf)

Taylor, A. G. & Joudrey, D. N. (2009). *The organization of information*. 3. uppl., Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.

*WebDewey*. (2011-). Dublin, Ohio: Online Computer Library Center. Tillgänglig:  
<http://deweysv.pansoft.de>

Weinberger, D. (2007). *Everything is miscellaneous: the power of the new digital disorder*. New York: Times Books.

# 11. Bilagor

## 11.1 Bilaga 1: Samtyckesblankett

### **Information för deltagare till masteruppsats vid Lunds universitet om DDK på Malmö stadsbibliotek**

#### Bakgrund och syfte

Vi heter Adam Andersson och Philip Sidenholm. Vi arbetar för närvarande på vår masteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap som är en kunskapsorganisatorisk studie av Malmö stadsbiblioteks tillämpning av DDK. Uppsatsens syfte är att (1) undersöka hur man på Malmö stadsbibliotek har tillämpat DDK för att passa de behov som finns samt (2) undersöka vilka styrkor och svagheter som finns med denna tillämpning. Vår ambition är att skapa en större förståelse kring relationen mellan klassifikationssystem och de förutsättningar och behov som finns på bibliotek.

#### Datainsamling och deltagare

Inom ramen för undersökningen kommer det empiriska materialet samlas in genom intervjuer och genom observationer av bibliotekets hylluppställning och digitala katalog. Informanterna har valts ut baserat på deras yrke som bibliotekarier, att de arbetat på Malmö stadsbibliotek före och efter övergången till DDK och att de deltagit aktivt i eller påverkats av övergången.

#### Undersökningens genomförande

Med varje informant genomförs en intervju som uppskattas ta 45-60 minuter. Vid intervjutillfällena är båda av uppsatsens författare närvarande för dess genomförande. Med informantens godkännande ljudinspelas intervjun.

#### Vilka är riskerna och fördelarna?

Det finns inga kända risker vid deltagande i undersökningen. Resultaten kan vara av intresse för forskare inom kunskapsorganisation och för personal vid andra folkbibliotek som ska genomföra eller funderar på en övergång till DDK.

#### Hantering av data och konfidentialitet

Informanternas namn kommer i den publicerade uppsatsen ha avidentifierats och bestå av koder. Dessa koder avspeglar roll och/eller befattning inom organisationen (t.ex. bibliotekarie vid avdelningen för vuxenlitteratur), vilket delvis begränsar möjligheten till konfidentialitet.

## Frivilligt deltagande

Deltagande i undersökningen är frivilligt och deltagare kan när som helst välja att avbryta sin medverkan.

## Ansvar

Uppsatsens handledare är Jutta Haider, docent och universitetslektor vid avdelningen för ABM, Lunds universitet. Email: [jutta.haider@kultur.lu.se](mailto:jutta.haider@kultur.lu.se)

## Kontakt

Adam Andersson: 070 603 4141, [ad4672an-s@student.lu.se](mailto:ad4672an-s@student.lu.se)

Philip Sidenholm: [philip.sidenholm.952@student.lu.se](mailto:philip.sidenholm.952@student.lu.se)

## Formulär för informerat samtycke

### Deltagande i undersökning:

Jag har tagit del av informationen gällande undersökningen. Jag har fått tillfälle att ställa frågor om undersökningen som har blivit besvarade. Jag ger mitt samtycke till att delta i den här undersökningen.

Deltagarens namn \_\_\_\_\_

Deltagarens underskrift \_\_\_\_\_

Datum \_\_\_\_\_

Dag/månad/år

Namn på intervjuare \_\_\_\_\_

Intervjuarens underskrift \_\_\_\_\_

Datum \_\_\_\_\_

Dag/månad/år

Namn på intervjuare \_\_\_\_\_

Intervjuarens underskrift \_\_\_\_\_

Datum \_\_\_\_\_

Dag/månad/år

## 11.2 Bilaga 2: Intervjuplan informant 1

*Kort presentation av oss, uppsatsen och intervjuens upplägg*

*sekretess*

*Fråga om inspelning*

Informantens bakgrund

Informantens del i deweyfieringen

Upplevelse av att arbeta med ddk (i jämförelse med sab)

Personalens reaktioner

Ny personalutbildning vid övergången

Hylluppställning, Exempel biografier

Referenssamtal

Användarnas reaktioner

Upplysning av användare om ddk

Tankar kring färgschemat och skyltning

Vilken funktion fyller ddk i katalogen? Hur går skapandet av katalogposter till? Hur sker klassificeringen? Används klassifikationen vid sökning? Hur skiljer sig personalens sökmöjligheter gentemot användarnas?

Svårigheter med övergången, HBTQ

Styrkor med övergången

praktiska val, istället för mest önskade? Korta deweykoder

Vilka val har gjorts utefter bibliotekets fysiska tillgångar såsom biblioteksbyggnaden och hyllorna?

Har du några tankar kring hur ddk påverkar kunskapen hos bibliotekets besökare?

Något som vi glömt att fråga?

Tack

## 11.3 Bilaga 3: Intervjuplan informant 2

*Kort presentation av oss, uppsatsen och intervjuens upplägg*

*sekretess*

*Fråga om inspelning*

Informantens bakgrund

Informantens del i deweyfieringen

Hur dagliga arbetsuppgifter påverkats

Åsikt om hur bra ddk passar Malmö stadsbibliotek

Upplevelse av att arbeta med ddk (i jämförelse med sab)

Ny utbildning vid övergången

Förändrad relevans av personalens expertis

Åsikter kring nuvarande hylluppställning (balagan, fakta/skönlitt)

Märkning

Referenssamtal

Användarnas reaktioner

Upplysning av användare om ddk (hur gör du personligen?)

Tankar kring färgschemat och skyltning

Hur används ddk vid katalogsök eller används andra sökingångar

Svårigheter med övergången (HBTQ)

Styrkor med övergången

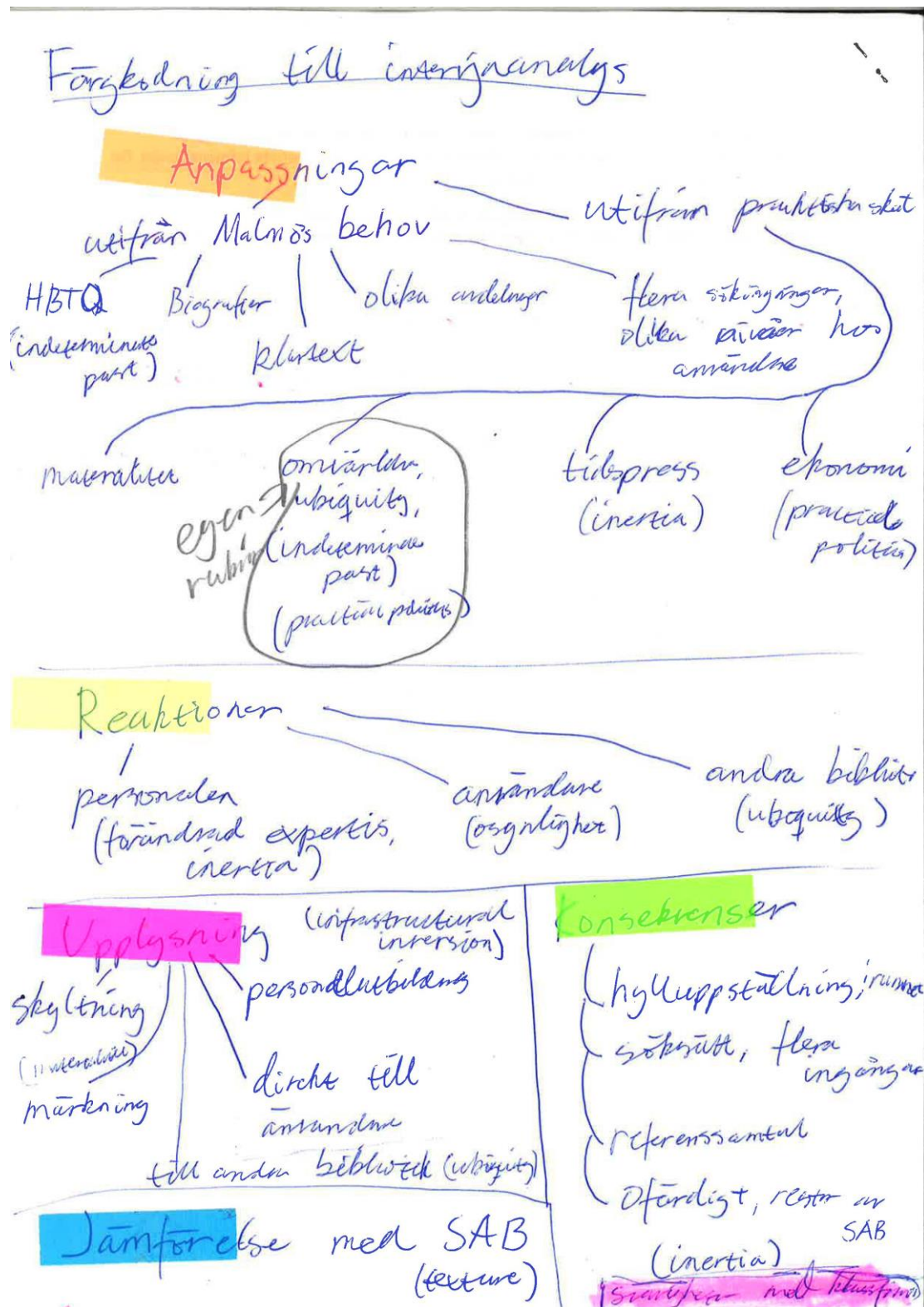
Tycker du att det kunde gjorts på något bättre sätt?

(Ett par frågor mer kopplade till teorier kring kunskapsorganisation:  
gör du praktiska val, istället för de mest önskade?  
tankar kring hur valet av ddk påverkar kunskapen hos användarna)

Något som vi glömt att fråga?

Tack

## 11.4 Bilaga 4: Teman och färgkodning av resultat från intervjuer



## 11.5 Bilaga 5: Arbetsfördelning

Vi har genomgående delat i stort sett lika på arbetsbördan under uppsatsperioden och fört diskussioner om hur det arbete vi utfört haft betydelse för de olika delarna av uppsatsen. Merparten av litteraturen har lästs av båda och de texter som bara den ena har läst har presenterats för den andre, för att kunna diskuteras. Det teoretiska perspektivet och den kommande analysen har också varit närvarande i våra diskussioner under arbetets gång. Adam har tagit ett större ansvar för förberedelserna och genomförandet av observationerna och Philip för intervjuerna. De texter vi skrivit var för sig har sedan redigerats av den andre, för att skapa ett gemensamt perspektiv genom uppsatsens olika avsnitt.